

MITEN LUOMUUN SUHTAUDUTAAN SUOMESSA?

Sisällönanalyysi Maaseudun Tulevaisuuden ja Käytännön Maamiehen kirjoituksista
2015–2020

Anni Karhu
Maisterintutkielma
Yhteiskuntapolitiikka
Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos
Jyväskylän yliopisto
kevät 2021

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos
Tekijä Anni Karhu	
Työn nimi Miten luomuun suhtaudutaan Suomessa? Sisällönanalyysi Maaseudun Tulevaisuuden ja Käytännön Maamiehen kirjoituksista 2015–2020	
Oppiaine Yhteiskuntapolitiikka	Työn tyyppi Maisterintutkielma
Aika Toukokuu 2021	Sivumäärä 92 sivua + liitteet 5 sivua
Ohjaajat Antti Puupponen & Mikko Jakonen	
Tiivistelmä <p>Tutkimuksen tehtävänä on selvittää, miten Suomessa suhtaudutaan luomuun vuosien 2015–2020 välisenä aikana. Tutkimuksessa tarkastelen millaisia teemoja Maaseudun Tulevaisuuden ja Käytännön Maamiehen artikkeleiden keskusteluista nousee esille. Tutkimuskysymyksen lisäksi pohdin tutkielmassa luomua sen historian kontekstissa sekä millaisella politiikalla luomua on toteutettu ja kuinka sitä voisi toteuttaa tulevaisuudessa.</p> <p>Tutkimuksen aineiston muodostavat Maaseudun Tulevaisuuden ja Käytännön Maamiehen kirjoitukset vuosilta 2015–2020, joista olen valinnut tutkimuksen aineiston. Lopullinen tutkimusaineisto koostuu 67 artikkelista, joista Maaseudun Tulevaisuudesta on 61 artikkelia ja Käytännön Maamiehestä 6 artikkelia. Analysoin aineistoa teoriaohjaavalla sisällönanalyysillä.</p> <p>Aineistosta löytyi eniten artikkeleita, jotka käsitelivät ympäristön ja ilmastonmuutoksen, talouden, sekä byrokratian teemoja. Käsitellen analyysiluvuissa näitä teemoja ja asetan ne vuoropuheluun teorialukujen kanssa. Tutkimani ilmiö näyttäytyy aineistoni valossa painottuen suomalaiseen maatalouteen ja sen tulevaisuuden haasteisiin. Olen jäsennellyt ja tulkinut luomua ympäristön ja ilmastonmuutoksen, talouden ja byrokratian kontekstissa ja pyrkinyt löytämään vastauksen tutkimuskysymykseeni, miten luomuun suhtaudutaan Suomessa vuosien 2015–2020 välisenä aikana.</p> <p>Tutkimuksen tulokset osoittavat, että luomuun suhtaudutaan Suomessa tulevaisuuden mahdollisuutena sekä ratkaisuna elintarvikejärjestelmän erilaisiin haasteisiin. Luomun rinnalle on noussut myös muita potentiaalisia viljelymenetelmiä, joissa on samanlaisia ominaisuuksia luomutuotannon kanssa. Luomutuotantokeskustelusta löytyi myös luomua kyseenalaistavia piirteitä, jotka liittyivät sertifikaattiin ja globaaleihin haasteisiin. Luomututkimusta olisi hyvä olla enemmän, että saataisiin ajankohtaista informaatiota asiasta. Tärkeäksi asiaksi tutkimuksessa nousivat politiikkatoimet ja niiden suunnittelu niin, että elintarvikejärjestelmä kehittyisi kestävästi jokaisella sektorilla.</p>	
Asiasanat luomu, luomutuotanto, maatalous, Maaseudun Tulevaisuus, Käytännön Maamies	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja	

SISÄLLYS

1.	JOHDANTO.....	1
1.1.	Yleistä luomusta	1
1.2.	Tutkimusasetelma.....	2
1.3.	Tutkielman rakenne	3
2.	MITÄ LUOMU ON? LUOMUN KONTEKSTI JA TEORIA.....	5
2.1.	Mitä luomulla tarkoitetaan.....	5
2.1.1.	Luomun käsite	5
2.1.2.	Luomu lukuina.....	7
2.1.3.	Luomun arvot ja ideologia.....	8
2.1.4.	Luomun ideologian problematiikka.....	9
2.2.	Luomun kehitysvaiheet– luomuliikkeestä kohti luomua taloudellisena tuotteena	12
2.2.1.	Luomu 1800–1970, erilaisista liikehdinnöistä kohti luomua.....	12
2.2.2.	Luomu kehittyä kohti markkinaluomua	16
2.3.	Luomun taloudellinen suuntautuminen	20
2.3.1.	Luomun markkinoistuminen.....	20
2.3.2.	Luomun kuluttaminen.....	23
2.4.	Luomun byrokraattinen puoli	27
2.4.1.	Byrokratian ja luomun liitto	27
2.4.2.	Erilaiset strategiat osana luomua	29
2.5.1.	Luomun haasteet tulevaisuudessa.....	32
2.5.2.	Luomututkimus.....	35
3.	AINEISTO JA MENETELMÄT	37
3.1.	Aineisto.....	37
3.2.	Tutkimusmenetelmät	40
3.3.	Aineiston analyysin kulku	41
3.4.	Eettinen pohdinta.....	42
4.	ANALYYSI.....	43
4.1.	Ilmastonmuutos ja ympäristö.....	43
4.1.1.	Kiertotalous ja luomu	49
4.1.2.	Luomusta kohti hiiliviljelyä.....	53
4.2.	Luomu talouden kontekstissa	57
4.2.1.	Miten luomuun suhtaudutaan? Markkinoiden ja kuluttajien syitä ja haasteita.....	59
4.2.2.	Miten tuottajat suhtautuvat luomuun?	62
4.2.3.	Haasteet luomumarkkinoiden kasvattamisessa.....	67

4.3. Byrokratia	71
4.3.1. Strateginen luomun laajentaminen ja tukipolitiikka	71
4.3.1. Byrokratian tapauksia	73
5. YHTEENVETO JA POHDINTA.....	81
5.1. Luomu ja ympäristö.....	81
5.2. Luomu ja talous	82
5.3. Luomu ja byrokratia	84
5.4. Pohdinta.....	85
LÄHTEET:	87
LIITTEET:.....	93

1. JOHDANTO

1.1. Yleistä luomusta

Luomuun liittyy monia ristiriitaisuuksia. Siitä halutaan rakentaa poliittisilla ohjelmilla kansainvälinen vientituote, mutta toisaalta siitä povataan tulevaisuuden ruokakriisin ratkaisijaa niin globaalisti kuin kansallisestikin. Erilaisiin haasteisiin ja tarkoituksiin vastaaminen vaatii tutkimusta ja mahdollisuuksien kartoitusta, mutta myös tietoa nykytilanteesta ja historian ymmärrystä siitä, millaisesta asiasta on kysymys. Luomututkimuksella on kysyntää Suomessa alkutuotannon, jalostuslaitosten ja markkinoiden osalta. Myös vaikutuksista ympäristöön ja ravintoon tarvittaisiin lisätietoa. Esimerkiksi luomuinstituutti on julkaissut tutkimusstrategian suomalaisen luomualan kehittymisen tueksi vuosille 2021–2024 (Autio & Iivonen 2019).

Luomun tuottaminen ulottuu monelle eri sektorille, siihen liittyy yhtä lailla niin ympäristö, taloudellisuus niin kansantalouden, mutta myös yksittäisen ihmisen näkökulma. Talouteen liittyy byrokratia ja EU:n yhteiset, mutta samalla Suomen omat poliittiset ja strategiset suuntaukset. (Mononen 2012.) Suuri osa luomututkimuksesta on painottunut niihin vuosiin, kun luomu on noussut valtavirraksi (ks. Mononen 2002). Luomututkimuksen uranuurtaja Suomessa on ollut esimerkiksi paljon tutkimuksia tehnyt Mononen (2002, 2008, 2012). Myöhemmin 2010-luvulla sitä on jatkanut laajemmin esimerkiksi Nuutila (2016, 2019). Lisäksi on olemassa tutkimuksia ja barometreja luomun kuluttajuudesta myöhemmiltä ajoilta. Pieni osa tutkimuksista kertoo viljelijöiden omista näkemyksistä tai pohtii viljelijän tilannetta taloudellisesti tai elämäntavan näkökulmasta. Luomun kehittämiseen ja tulevaisuuteen liittyviä tutkimusraportteja on tehnyt paljon Luonnonvarakeskus ja Luomuinstituutti.

Luomututkimukseen liittyy läheisesti myös tutkimus lähiruusta, jota ovat muun muassa tutkineet Järvelä ja Puupponen. (Järvelä 2005, Puupponen 2010.) Nämä tutkimukset ovat liittyneet suomalaiseen maatalouteen ja kestävään kehitykseen. Suomessa Puupponen, Silvasti, Kortetmäki ja Paloviita (2017) ovat tutkineet maatalojen resilienssiä osana tulevaisuuden ruokaturvaa. Samat tutkijat ovat tehneet tutkimusta myös suomalaisten maatalojen sopeutumisesta ilmastonmuutokseen. (Puupponen ym., 2015). Viljelijöiden elintavasta ja tuntemuksista tutkimusta on tehnyt esimerkiksi Silvasti (2001, 2010). Yhteiskunnassa yleisesti tiedostetut tulevaisuuden haasteet liittyvät ilmastonmuutokseen, ympäristön saastumiseen sekä ruuan tuotantoon ja riittävyyteen (Lähde 2019). Yhteiskuntatieteellisen

ruokatutkimuksen yleistymiseen onkin päädytty erilaisten ruokakriisien myötä, joita tapahtui 2000-luvun alussa. Ennen 2000-lukua tutkimus keskittyi ruuan paikallisuuteen ja korkeaan laatuun. (Mononen & Silvasti 2012.) Yhteiskunnallinen ruokatutkimus on tärkeä tulevaisuuden kannalta, tarkoituksena on luoda ideoita tulevaisuuden ruokajärjestelmistä ja kuinka kehittää niistä mahdollisimman kestäviä ja oikeudenmukaisia. Viime aikojen tutkimus on aikavälillä 2015–2020 pikkuhiljaa muuttanut enemmän koko ruokajärjestelmän tutkimiseen ja sen kehittämiseen osana yhteiskuntaa. Kun yleiset yhteiskunnassa olevat globaalit ruuantuotantoon liittyvät ongelmat on tiedostettu, niin tutkimusta on laajennettu kohti kestäväää elintarvikeketjua esimerkiksi liittyen proteiineihin, kuten ScenoProt -hanke (ScenoProt 2019). Tämän lisäksi uusin ruokatutkimus liittyy kestäväään ruokajärjestelmän muutokseen, mitä tutkitaan JUST FOOD -hankkeessa (Justfood, 2020). Suomessa toimii myös kiertotalouden, ruokatutkimuksen ja ympäristön monitieteinen ja itsenäinen tutkimusyksikkö BIOS (BIOS 2020). Nämä eivät suoraan ole luomututkimusta, mutta luomututkimuksen voi nähdä osana muuttuvaa elintarvikejärjestelmää tai vaihtoehtoisena ja kehitettävänä ruuantuotantomenetelmänä. Luomu on yksi ruuantuotantomenetelmistä ja liittyy siten elintarvikejärjestelmien tutkimuksiin. Tämän tutkielman paikka on näin ollen yhteiskuntatieteellisessä ruokatutkimuksessa luomun osa-alueella.

Luomu -aiheesta tehdyt pro gradu -tutkielmat perustuvat suurimmaksi osaksi elintapa- ja kulutustutkimukseen. Viljelijöiden mietteitä toi esille pro gradu -tutkielma: ”*Se on korkeemmas käres! –Maatalousyrittäjien kokemuksia halpuuttamisesta ja halpuuttamiskeskustelusta*”, jossa heiltä kysyttiin mielipiteitä mainoskampanjasta. Luomu -tutkimuksia on tehty myös julkisen vallan näkökulmasta ja käyttämällä tutkielmissa lähteenä julkisen hallinnon asiakirjoja. Tämä pro gradu -tutkielma on osa luomututkielmien jatkoa, joka on tehty sisällönanalyysin menetelmällä käyttämällä artikkeliaineistoa painetusta lehtimediasta.

1.2. Tutkimusasetelma

Tutkittava aiheeni tässä pro gradu -tutkielmassa on luomu ja lähestyn sitä kvalitatiivisesti. Tutkimuskysymykseni on:

Miten luomuun suhtaudutaan vuosina 2015–2020 Maaseudun Tulevaisuuden ja Käytännön Maamiehen kirjoituksissa?

Tutkittavana aineistona käytän Maaseudun Tulevaisuuden ja Käytännön Maamiehen kirjoituksia luomusta vuosina 2015–2020. Tutkin näitä vuosia, koska viime vuosina esiin nousseet elintarvikejärjestelmän ja ruokapolitiikan haasteet etsivät ratkaisuja ja luomu on noussut esille yhtenä hyvänä vaihtoehtona. Vuodet ovat kiinnostavat, koska vuonna 2014 tehtiin poliittisia periaatepäätöksiä luomutuotannon lisäämiseksi, joten tarkasteluajanjaksoni sijoittuu mielenkiintoisesti suhteessa näihin päätöksiin. Tutkin aineistoa käyttämällä teoriaohjaavaa sisällönanalyysia. Tutkimuskysymyksellä pyrin löytämään vastauksia siihen millä tavalla luomuun suhtaudutaan näissä kahdessa mainitussa maatalouslehdessä. Tutkimuskysymyksen lisäksi pohdin tutkielmassa luomua sen historian kontekstissa sekä millaisella politiikalla luomua on toteutettu tähän mennessä ja kuinka sitä voisi toteuttaa tulevaisuudessa. Pyrin tutkimuksessa aineiston ja teoriaosuuden vuoropuheluun. Tutkimuksessa liitän artikkeleista esille tulevia ajatuksia suurempaan kokonaisuuteen teoriaosuudessa olevan tutkimustiedon avulla. Samalla pohdin, miten historiallinen luomu kytkeytyy nykypäivän luomuliikkeeseen ja artikkeleista esille tulevaan keskusteluun sekä kuinka luomukeskustelu suuntautuu kohti tulevaisuutta.

1.3. Tutkielman rakenne

Teoriaosuuteni etenee kronologisessa järjestyksessä luomun historiasta kohti nykypäivää ja tulevaisuutta. Teoriaosuuteni alkaa luvusta 2.1., jossa käsitteellistän mitä luomulla tarkoitetaan maanviljelyksessä. Kerron luomun käsitteestä, miten se rakentuu ja mihin se perustuu erilaisten organisaatioiden määrittelyjen mukaan. Sen lisäksi kerron luomusta tilastollisesti Suomessa, että luomusta syntyy kuva myös määrällisesti. Kerron luvussa myös luomun ideologiasta ja arvoista sekä niihin liittyvistä ongelmista.

Luomun käsitteellistämisen jälkeen kerron luvussa 2.2. luomun kehitysvaiheista 1800-luvulta eteenpäin. Kerron luvussa mistä luomuliikehdintä on saanut alkunsa, ja mihin sen ideologiset juuret perustuvat. Esittelen teoriassa, kuinka luomu on muuttunut tärkeäksi osaksi elintarvikekauppaa ja -taloutta. Historian kautta siirryn kertomaan luomun markkinoista ja kulutuksesta, mikä on luonnollinen siirtymä historiasta kohti nykypäivän luomua. Luvussa numero 2.3. käsitteelen luomun taloudellistumista sen markkinoiden ja kuluttajien kautta. Miksi luomun markkinat ovat kasvaneet niin suuriksi ja millaisia asioita aiemmasta tutkimuksesta nousee esille. Pohdin myös, millaisia ongelmia siihen liittyy. Talousluvussa otan esille kuluttajiin liittyvät asioita ja kerron miksi kuluttajat haluavat valita luomun ja mitä ongelmia kuluttajien käyttäytymisen ennustamiseen liittyy luomun kontekstissa. Tutkimukseni ei perustu täysin kuitenkaan markkinoihin ja kuluttajiin, mutta näen nämä tiedot relevanttina

osana tätä tutkimusta. Teoriaosuuden luku 2.4. käsittelee luomua ja byrokratiaa. Byrokratia on oleellinen osa luomun kehitystä sertifioituna tuotantomuotona. Luomutuotanto perustuu tuotteen omalle sertifikaatille, jonka määrittelee markkinoiden yhteiset säädökset. Byrokratia mahdollistaa luomun tuottamisen ja luottamuksen siihen, että luomutuote on tuotettu juuri niin kuin pitää. Viimeisessä teoriaosuuden luvussa 2.5. käsittelem luomun haasteita tulevaisuudessa. Otan esille myös luomun haasteita tieteellisesti ja kerron luomututkimuksesta.

Luomututkimuksen pohdinnasta siirrytään lukuun kolme, jossa käsittelem aineistoa ja aineiston analyysia, tutkimusmenetelmiä sekä kerron kuinka olen päätenyt tutkielmassa käytettävään aineistoon sekä millaisia artikkeleita se sisältää. Lisäksi esittelen menetelmän, jolla olen analysoinut valittua aineistoa.

Luku neljä on aineiston analyysiosuus. Kerron tutkimustuloksistani ilmastonmuutoksen ja ympäristön, talouden sekä byrokratian konteksteissa, jotka ovat valikoituneet tutkimuksen luvuiksi käyttämällä teoriaohjaavaa sisällönanalyysia. Ympäristöosuudessa kerron tulevaisuuden mahdollisuuksista kiertotaloudesta ja hiiliviljelystä, jotka ideologisesti pohjautuvat luomuviljelylle. Kerron myös, kuinka keskustelut luomutuotannosta ja ilmastonmuutoksesta ovat lähentyneet toisiaan. 4.2. luvussa kerron syitä luomutuotannon aloittamiselle viljelijöiden näkökulmasta. Pohdin myös, kuinka Maa-seudun Tulevaisuus ja Käytännön Maamies kirjoittavat luomusta talouden yhteydessä. 4.3. luvussa kerron strategisesta luomun laajentamisesta poliittisesti sekä maatalouden tukipolitiikasta. Samalla pohdin miten byrokratian ja luomun liittoon suhtaudutaan ja kuinka siitä puhutaan aineistoni artikkeleissa. Lisäksi kerron tapauksista, jotka nousevat paljon esille aineistosta ja liittyvät luomun byrokratiaan. Luvussa viisi teen tutkielman analyysista johtopäätökset ja pohdin vastauksia teemoittain, sekä esittelen jatkotutkimusmahdollisuuksia.

2. MITÄ LUOMU ON? LUOMUN KONTEKSTI JA TEORIA

Tässä luvussa kerron luomun ideologiasta ja määritelmästä sekä perehdyn luomun kehitykseen ja millaisia taustoja luomutuotannosta löytyy historian eri aikakausilta. Lisäksi kerron tutkimuskirjallisuuden avulla mitkä asiat ovat todennäköisesti vaikuttaneet luomun nykyiseen asemaan Suomessa. Viittaan myös Suomen ulkopuolella tapahtuneeseen kehitykseen, koska emme elä erillään ulkopuolella olevasta maailmasta ja sen vaikutteista. Kerron byrokratiasta ja luomusta sekä esittelen erilaisia strategioita luomun kehittämiseksi. Lopuksi esittelen luomun tulevaisuuden haasteita ja luomututkimusta.

2.1. Mitä luomulla tarkoitetaan

2.1.1. Luomun käsite

Luomu eli lyhennelmä luonnonmukaisesta viittaa useimmiten tietynlaiseen luonnonmukaiseen tapaan viljellä maata. Luomu on monen toimijan ja järjestön tarkasti määrittelemä tuotantomuoto. Luomusta on olemassa kansainvälisten toimijoiden tekemiä määritelmiä, joiden pohjalta voidaan tarkastella luomua lähemmin ja kiinnittää huomiota siihen, mistä oikein on kyse ja millaisille asioille luonnonmukainen maatalous perustuu. Tässä luvussa esittelen luonnonmukaisen tuotannon peruseriaatteita Euroopan Unionin, FAO:n ja IFOAMI:n mukaan. Tässä gradussa viitatessani luonnonmukaiseen tuotantoon käytän termiä luomu.

Luonnonmukainen tuotanto on säännelty ja sertifioitu ruuantuotantojärjestelmä. Suomi kuuluu yhtenä jäsenvaltiona Euroopan unioniin, joten Suomi on mukana yhteisessä Euroopan maatalouspolitiikassa, joka sanelee lainsäädännön jokaiselle luomutuottajalle Euroopan unionissa. Euroopan unioni määrittelee luomun, jota sovelletaan elintarvikkeina käytettäviin jalostamattomiin ja jalostettuihin maataloustuotteisiin, rehuihin, viljelykasvien lisäysaineistoon kuten esimerkiksi juuriin, vartteisiin, siemeniin, sekä elintarvikkeina tai rehuina käytettyihin hiivoihin. (EUR-lex 2018.)

Euroopan unionin mukaan pääasiana luonnonmukaisessa tuotannossa on, että tuotanto on kokonaisvaltainen tilanhoito- ja elintarvikkeiden tuotantojärjestelmä. Siinä otetaan huomioon ympäristön kannalta parhaat käytännöt, pitkälle kehittynyt biologinen monimuotoisuus, luonnonvarojen säästäminen sekä eläinten hyvinvointia koskevien tiukkojen standardien soveltaminen. (Euroopan unioni 2007.)

Euroopan unioni korostaa myös luonnonmukaisen tuotannon ympäristövaikutuksia ja kertoo, että luonnonmukainen tuotanto on maanviljelysmetodi, jossa tavoitteena on tuottaa ruokaa käyttämällä luonnollisia aineksia ja prosesseja. Euroopan unionin säännösten tarkoituksena on tarjota selkeä rakenne luomutuotannolle läpi EU:n. Tämän tarkoituksena on tyydyttää kuluttajien kysyntä luotettavista luomutuotteista ja samalla tarjota tuottajille, jakelijoille ja markkinoijille reilu markkinapaikka. (Euroopan komissio 2020.) Luomutuotannon pääperiaatteisiin kuuluu synteettisten torjunta- ja väriaineiden, teollisten lannoitteiden ja GMO-tuotteiden kieltäminen. Eläinlääkkeitä käytetään tiukemmin kuin tavallisessa tuotannossa. (Euroopan Unioni 2007, Euroopan komissio 2010a.) Euroopan unionilla on yhteiset markkinat, joten unioni on säätänyt myös luomutuotannon pakkausmerkinnöistä. Luomutuotteiden tuotanto ja merkinnät (2018) säädetään niin, että luonnonmukaisuuden merkintä on oltava helposti nähtävissä. Lisäksi siinä on oltava viittaus tarkastuslaitokseen, joka on hyväksynyt kyseisen tuotteen. Luomutuotteen mainoksissa, merkinnöissä tai kauppa-asiakirjoissa on sallittua käyttää ilmauksia ”eko” ja ”bio” luonnehtimaan luonnonmukaista tuotetta, sen ainesosia tai rehuaineita. (EUR-lex 2018.)

FAO (*Food and Agriculture Organization of the United Nations*) on yhdistyneiden kansakuntien elintarvike- ja maatalousjärjestö, joka pyrkii vähentämään nälänhätää ja parantamaan maailman ihmisten elintasoja. FAO:n mukaan luomutuotanto on kokonaisvaltainen tuotantojärjestelmä, joka pyrkii edistämään ja parantamaan maatalousekosysteemien laatua ja hyvinvointia, kuten luonnon monimuotoisuutta, biologisia kiertoja ja maan biologista aktiivisuutta. Luomutuotanto perustuu ekosysteemiin itseensä pääasiassa enemmän kuin maatalouden ulkoisiin tuotantopanoksiin. (FAO 2020.) Maailmanlaajuinen luomualan organisaatio IFOAM:in (*International Federation of Organic Agriculture Movements*) mukaan luomutuotanto on tuotantosysteemi, joka ylläpitää maaperän hyvinvointia. Luomutuotanto perustuu ekologisiin prosesseihin, biologiseen monimuotoisuuteen ja paikallisissa olosuhteissa mukautettuihin kiertoihin. Luonnonmukaisessa maataloudessa yhdistää perinteet, innovaatiot ja tieteen voidakseen hyödyntää jaettua ympäristöä ja edistää oikeudenmukaisia suhteita ja hyvää elämänlaatua kaikille osapuolille. (IFOAM 2020.) Suomessa toimiva kansallinen luomuorganisaatio on Pro Luomu ry., jonka tavoitteena kehittää Suomessa luomun kulutusta ja tuotantoa (Pro Luomu 2021). Muita tärkeitä tekijöitä luomun kannalta Suomessa on ruuan turvallisuudesta vastaava Ruokavirasto. Ruokavirasto valvoo luonnonmukaisen tuotannon kriteerejä sekä maksaa esimerkiksi maataloustuet. (Ruokavirasto 2020.)

Tässä ovat esiteltynä tärkeimmät luomutuotantoon vaikuttavat viranomaistahot ja järjestöt. Nämä vaikuttavat luonnonmukaisen tuotantoon ja tuotteisiin niin Suomessa kuin muissakin maissa. Euroopan

sisälle mahtuu monenlaisia erilaisia maita ja kasvupaikkoja, mutta Euroopan unionin säädökset koskevat suurimmaksi osaksi koko Euroopan unionin aluetta. Euroopan unioni pystyy myös säätelemään tuotteita ja asettamaan sanktioita tiloilla, joilla luomun kriteerit eivät täyty. Euroopan unionin tavoitteet luomulle sisältävät myös taloudellisen sekä markkinanäkökulman, kun taas FAO:n ja IFOAM:n tavoitteet koskevat ympäristön sekä kokonaisvaltaista hyvinvointia.

2.1.2. Luomu lukuina

Suomen luomuviljelty peltoala oli 306 756 hehtaaria vuonna 2019. Siitä lähes 49 106 hehtaaria oli siirtymävaiheenalaa ja peltoala lisääntyi 3,4 prosenttia edellisvuoteen verrattuna. Suomen koko peltoalasta luomuviljelyssä oli 13,5 prosenttia. Luomutilojen keskikoko oli 60,9 hehtaaria. (Luomu Suomessa 2019.)

Luomutilojen keskimääräinen peltoala on tavanomaisia tiloja suurempi jokaisen ELY-keskuksen alueella. Luomutilojen koko on kasvanut selvästi nopeammin kuin kaikkien tilojen koko. Tilojen kasvu käy myös tilastoista ilmi. Luomutilojen keskimääräinen peltoala nousi 59 hehtaariin vuonna 2018, kun vastaava luku kaikki tilat huomioon ottaen oli tiloilla 48 hehtaaria. (Kyyrä & Väre 2019.) Luomutilat ovat suurempia kuin tavanomaiset ja luomu on kannattavampaa kuin tavanomainen tuotanto. Toisaalta peltoa täytyy olla enemmän, että satomäärät pysyvät samoina, kun samalta hehtaarimäärältä luomuviljelyssä tulee vähemmän tuottoa kuin tavanomaisessa viljelyssä. Ruokaviraston tietojen mukaan Suomessa vuonna 2018 oli 5000 luomumaatila eli 11 prosenttia kaikista maatiloista. Luomutilojen lukumäärä lisääntyi edellisestä vuodesta lähes 500 tilalla. (Kyyrä & Väre 2019.)

Suomen koko maan koko viljasadosta 3,2 prosenttia oli luomua. Tärkein luomuvilja on kaura. Valtaosa luomukotieläintiloista tuotti naudanlihaa tai maitoa. Suomessa on 11,6 miljoonaa hehtaaria sertifioitua luomukeruu-alaa, ja se on noin kolmannes koko maailman luomukeruu-alasta. Valtaosa tästä sijaitsee Lapissa. Tärkeimmät luomuluonnontuotteet ovat puolukka, mustikka ja koivun mahla. Luomutiloista 40 prosenttia harjoitti kotieläintaloutta ja kasvinviljelyä 55 prosenttia, loppuilla ei ollut selkeää päätuotantosuuntaa. Nurmea oli 60 prosenttia luomuhyväksytystä alasta. Suurin osa luomualasta käytettiin rehuntuotantoon. Viljanviljely oli päätuotantosuuntana 7 prosentilla luomutiloista. Yleisimpiä kasveja oli kaura, härkäpapu, herne ja rypsi. Suomessa luomun myynti on kasvanut koko 2010-luvun ajan. Vähittäiskaupoissa vuonna 2018 luomua myytiin 336 miljoonalla eurolla. Myynti lisääntyi 9 prosenttia edellisvuoteen verrattuna. (Luomu Suomessa 2018.) Luomutuotannon kannattavuuden kasvun syytä voi selittää myös luomuelintarvikkeiden ja -juomien globaalin myynnin

kasvu. Vuonna 2017 se ylsi noin 90 miljardiin euroon. Vuotuinen kasvu on jatkunut 10 prosentin tietämissä vuodesta 2000 asti. Näin nopeaa kasvua ei perinteisellä elintarvikesektorilla ole aiemmin nähty. Luomumarkkinoilla kasvupotentiaali nähdään edelleen valtavana. (Niemi & Väre 2019, 28.)

Luomumyynnin arvo on kasvanut nopeammin kuin luomuviljelysmaiden pinta-ala 2000-luvulla. Rekisteröity luomuviljelyala on kasvanut nopeasti, vuonna 2001 rekisteröityä luomuviljeltyä maata oli globaalisti 17 miljoonaa hehtaaria. Vuonna 2017 luomuviljelyalaa oli lähes 70 miljoonaa hehtaaria. (Niemi & Väre 2019, 29.) Myynnin lisääntyminen kannustaa tavallisia viljelijöitä vaihtamaan tavallisesta tuotannosta luomutuotantoon, kannustimena toimivat myös paremmat tuet toiminnan harjoittamiseen, vaikka sato olisikin heikompi.

Latukka (2017) selventää tukien osuutta luomuviljelyssä ja tavallisessa viljelyssä: ”Luonnonmukaista ja tavanomaista tuotantoa harjoittavien tilojen myyntituottojen ja tukien summa, kokonaistuotto, oli kutakuinkin yhtä suuri, noin 140 000 euroa. Tästä oli tukien osuus luomutiloilla keskimäärin 50 prosenttia ja tavanomaista tuotantoa harjoittavilla 31 prosenttia. Muut kasvinviljelytilat -ryhmässä luomutilojen tuen osuus oli noin 75 prosenttia ja tavanomaisilla 50 prosenttia. Maitotiloilla tukien osuus oli kuitenkin ryhmissä sama, noin 30 prosenttia.” (Latukka, 2017.)

Maatalous perustuu paljon tuille ja myös seuraavalla CAP-kaudella 2021–2027 halutaan ottaa enemmän huomioon ympäristöystävällisyys ja tukia nidotaan kiinni ympäristövaatimuksiin. (Niemi & Väre 2019, 67.) Luomuun ei ohjaa kuitenkaan vain raha vaan myös ympäristötietoisuus. EU tuleekin seuraavalla CAP (engl. *common agriculture policy*) -kaudellaan kannustamaan viljelijöitä entistä ympäristötietoisempaan viljelyyn.

2.1.3. Luomun arvot ja ideologia

Integraatio eri maiden ja toimijoiden välillä oli välttämätöntä, että saatiin yhtenäiset luomustandardit. IFOAM aloitti työn määrittelemällä luomutuotannon pääperiaatteet; terveys, ekologisuus, reiluus ja huolenpito. Luomun kehitystä on jatkettu näille periaatteille. (Slight & Cierpka, 2010.) Nykyisin kriittinen keskustelu kuitenkin jatkuu siitä, mikä on luomua ja mitkä arvot ovat avainasemassa, jotka ilmentävät luomua.

Luomu assosioidaan reiluuteen, läpinäkyvyyteen ja siihen, että ”asiat tehdään oikein”. Lisäksi siihen liitetään arvoja, jotka ovat terveys, ruokaturvallisuus, laatu ja työturvallisuus. Luomua ajatellaan muuttuvana maanviljelyksenä, joka poikkeaa nykyisestä järjestelmästä, ihannetilana, jossa ihmiset

elävät luonnon rajojen sisäpuolella. (Slight & Cierpka, 2010.) Tämä vastaa nykyisen luomun mielikuvaa, joka on valtaosalla ihmisistä. Lisäksi luomussa ja kestävässä kehityksessä on paljon yhteistä. Luomua voikin tarkastella helposti myös kestävä kehityksen kehityksessä, mutta tämän hetken luomu on tavallaan myös aikansa tuote, josta pyritään löytämään ratkaisua globaaleihin ongelmiin.

Ympäristölliset elementit nähdään selkeästi yhtenä tärkeimmistä luomun lähestymistavassa, vaikka esimerkiksi Heinonen (2006) mainitsee, että vielä aikaisen luomuliikkeen agendalla ei ollut ympäristönsuojelu. Sosiaalisen oikeudenmukaisuuden agenda ei myöskään ollut liikkeen pääkohtia 1970- ja 1980-luvulla, koska silloin ei ollut painetta tehdä asioita sosiaalisen oikeudenmukaisuuden hyväksi, eikä reilun kaupan kysymys ollut merkitsevä. Vasta 1992 sosiaalinen oikeudenmukaisuus on lisätty perusstandardeihin. (Slight & Cierpka 2010.)

Varhaiset luomun visionäärit näkivät luomun vaihtoehtona tavalliselle maatalousbisnekselle ja pyrkivät tarjoamaan sitä mallina kaikelle maanviljelykselle. Tänäkin päivänä tavoite on luomun saatavuus kaikille ihmisille. Kohtuulliset hinnat ja viljelijöiden oikeudet ovat välttämättömiä tämän tavoitteen saavuttamiseksi. Orgaanisen maatalouden todellinen lupaus on tarjota uskottavia tuotantjärjestelmiä, jotka voivat auttaa maailman köyhiä ja vahvistaa paikallista elintarviketurvaa. (Slight & Cierpka 2010.) Luomun ihanneideologia, jossa ”asiat tehdään oikein” ja ihmiset elävät luonnon rajojen sisäpuolella, ei kuitenkaan tule ilmi vahvasti luomukeskustelussa tänä päivänä. Oikeudenmukaiset tavat tuottaa ja kuluttaa ruokaa ovat vasta tavoitteiden muodossa, esimerkiksi YK:n 2030 ohjelmassa.

2.1.4. Luomun ideologian problematiikka

Lähes 20 vuotta sitten Mononen (2002) on kirjoittanut, että tutkimuksen ohella luomuun liittyvä käsitteistö on vakiintunut. Aiemmin luomulla viitattiin pääsääntöisesti maatalouteen ja elintarvikkeisiin. Käsitteen käyttö levisi 1990-luvun loppupuolella ja luomu on sen jälkeen yhdistetty Suomessa mitä omituisimpiin asioihin. Elintarvikkeiden ulkopuolella puhutaan esimerkiksi luomulevyistä, luomumiehistä tai luomutisseistä. (Mononen 2002.) Tälle Monosen mainitsemalle tielle luomu on jäänytkin, luomun saatavuus eri tuoteryhmissä on vain kasvanut ja sitä myydään vahvasti mielikuvilla eteenpäin.

Kansainvälisesti tarkasteltuna luomu kuuluu keskusteluun mitä käydään globaalien elintarvikejärjestelmän kehityksestä, ilmastonmuutoksen vaikutuksista sekä ruokakriisistä ja ruokaturvasta. Suurimmiksi puheenaiheiksi on erityisesti noussut voiko luomu tuotantotapana hillitä ilmastonmuutosta ja

voisiko luomulla ruokkia alati kasvavaa väestöä. Suomessa kuitenkin lähinnä keskustellaan luomukulutuksesta ja siitä kohtaako kysyntä ja tarjonta luomumarkkinoilla. (Mononen 2012.) Mononen (2012) kuvailee keskustelua luomun kehittämättömyydestä ja ongelmista Suomessa neljän keskeisen toimijan väliseksi väittelyksi; ”Viljelijät tuottaisivat, jos kuluttajat ostaisivat. Elintarviketeollisuus jalostaisi, jos saisi korkeatasoista raaka-ainetta riittävästi. Marketit myisivät, jos kuluttajat ostaisivat. Kuluttajat ostaisivat, jos hinnat olisivat kohtuulliset ja tuotteiden laatu korkea.” Lisäksi vielä jonkun pitäisi pystyä kertomaan uskottavasti, miksi luomutuotteita tai lähiruokaa pitäisi ostaa.

Luomulla on muitakin ongelmia kuin kehittämättömyys. Burch, Lyons ja Lawrence (2006) esittävät artikkelissaan, että vain raaka-aineiden hankinta erottaa luomutuotannon muodot tavanomaisesta elintarviketuotannosta. Muut tarjontaketjun osat, kuten luomun jakeluun ja markkinointiin käytetyt tuotantopanokset, eivät välttämättä ole lainkaan vihreitä. Yritykset voivat lisätä luomutuotelinjoja, mutta tuotteiden valmistamiseen saatetaan käyttää siitä huolimatta paljon energiaa, jalostusaste on korkea ja pakkaukset runsaita. (Burch ym., 2006.) Historiallinen näkökulma kokonaisvaltaisesta tuotantotavasta on jäänyt taakse, eikä se ole jatkunut nykymuotoiseen luomutuotantoon läpäisemällä koko tuotantoketjua, vaan vihreys otetaan huomioon oikeastaan vain tuotantoketjun alkupäässä. (Burch ym., 2006.) Yritysten toimet vihreän kaupan edistämiseksi osoittavatkin enemmän niiden halua säilyttää markkina-asemansa kuin yritysten erityistä mielenkiintoa luomutuotantoa kohtaan. Näin ollen luomutuotantoon siirtyminen voi olla paitsi yritysten vihertymisen strategia myös reagointia sääntelyjärjestelmän muutokseen eikä sillä ole näin ollen tekemistä aidon ”vihreitä asioita” koskevan kiinnostuksen kanssa. (Burch ym., 2006.)

Ideologiasta kyse on viljelijöidenkin kohdalla. Padel ja Lampkin (2007) sanovat, että luomuviljelijät ovat hyötäneet politiikan tuesta. He ovat hyötäneet paremmin pääsystä markkinoille ja paremmasta tiedon saannista omaan työhönsä. Jos tutkitaan viljelijöitä, niin luomun pioneereilla oli idealistiset motiivit, kun taas luomuun vasta siirtyneillä motiivit ovat taloudelliset, eivätkä he ole niin sitoutuneet luomun periaatteisiin. Tuotantomenetelmän valinta vaikuttaa olevan luonteeltaan aiempaa enemmän taloudellinen kuin ideologinen ratkaisu (Kakriainen ym., 2006). Luomutuottajien motiivit ja asenteet ovat muuttuneet ajan myötä. Eri tutkimukset ovat kuitenkin löytäneet erilaisia vastauksia. (Padel & Lampkin 2010.) Taloudellinen maatalouden ilmapiiri on muuttunut ja viljelijät, jotka ovat siirtyneet taloudellisten tukien vuoksi ovat vähemmän sitoutuneet luonnonmukaiseen maatalouteen ja sen periaatteisiin. Tutkijat ovatkin kyseenalaistaneet, että luomuliike on menettämässä kontrollinsa omasta kohtalostaan. Luomu voidaan nähdä vain yhtenä EU:n maanviljelysohjelmista, ja luomu menettämässä identiteettinsä. (Padel & Lampkin 2010.)

Luomun kehityksen esteitä on kerrottu olevan markkinointiin ja jakeluun liittyviä ongelmat, maa-seutu- ja maatalouspolitiikan luomuvastaisuus, kulutuskysynnän alueellinen vaihtelu ja siihen liittyvä epävarmuus, luomutuottajien vähäinen markkinaorientoituneisuus sekä tarjonnan epätasaisuus. (Mononen 2002.) Koikkalainen ym. (2011) sanoo, että maatalouspolitiikan epävarmuus heijastuu viljelijöiden halukkuuteen lähteä muuttamaan olemassa olevaa tuotantolinjaa tavallisesta luomuksi. Laajamittaisen siirtymisen esteenä on voinut olla epäsuotuisat 'ennakko-olot', koska luomu ei kaikesta edellä mainitusta huolimatta takaa varmaa taloudellisesta menestystä. Todennäköisesti myös alan laajenemista on hidastanut luomun yhdistäminen vihreisiin liikkeisiin ja se, että aiemmin ympäristön saastumista ei ole liitetty maatalouteen. (Mononen 2002.)

Luomun tukipolitiikkaan liittyen ongelmallista on, että luomua voi harjoittaa myös ilman sopimusta, mutta tällöin viljelijä ei saa luomuun liittyviä tukia. Jos viljelijä haluaa myydä tuotteitaan luomuna, täytyy hänen kuulua luomun valvontajärjestelmään. Luomutuki maksetaan muiden peltoalakohtaisten tukien lisäksi. Näin ollen ongelmaksi muodostuu, että viljelijän ei siis välttämättä tarvitse tuottaa luomutuotteita saadakseen tukia. Tästä esimerkkinä on, että vuonna 2008 suomalaisista noin 40 prosenttia ei tuottanut luomutuotteita markkinoille. Luomutuki maksetaan maanviljelyn ympäristösuojelutoimenpiteistä ja sen perusteluissa ei edellytetä tuotteiden tai raaka-aineen jalostamista markkinoita varten. (Mononen 2012, 143.)

Mitä tulee luomuun ilmastonmuutoksen auttajana, on ongelmana, että luomun vaikutuksesta ilmastomuutokseen tiedetään vain vähän. On todettu, että ruokaa pitäisi tuottaa enemmän mutta toisaalta on huomattu, että paljon ruokaa menee myös hukkaan eikä se jakaudu oikeudenmukaisesti. Koska luomussa sadot ovat pienemmät on esitetty, että laaja luomuun siirtyminen vaan syventäisi globaalia ruokaongelmaa. (Stolze & Lampkin 2009.)

Raportissaan Nuutila (2019) ottaa esille, että Suomen luomutuotannon kehitys heikkoa koska: 1) puoleellinen kuva kahdesta tuotantotavasta aiheuttaa luomuvalintojen tarpeettomuuden 2) vähittäiskaupan yritysten dominointi arvoketjussa laajentamalla hintamarginaalia ja hyödykkeiden valinnan määrittely 3) vahva vaikutus sidosryhmien kuten MTK:n osallistumiseen päätöksentekoon ja säännöksiin 4) hallituksien panos ei riitä tavoitteiden saavuttamiseen ja vähentämään byrokratiaa. On tärkeää ymmärtää motiivit, jotka toimivat luomun kehitystä vastaan. Tarvitaan holistista näkökulmaa ja tilanteen ymmärrystä. Lopputuloksena vaadittaisiin enemmän tutkimuspohjaista tietoa ja päätöksen tekoa varsinkin sosiaalitieteistä ja käyttäytymistieteistä, jotta voitaisiin ymmärtää paremmin suomalaista ruokasysteemiä. (Nuutila 2019.)

2.2. Luomun kehitysvaiheet– luomuliikkeestä kohti luomua taloudellisena tuotteena

2.2.1. Luomu 1800–1970, erilaisista liikehdinnöistä kohti luomua

Luomuviljelykonsepti oli yhdistelmä erilaisia ideoita suurimmaksi osaksi saksankielisistä ja englantinkielisistä maista. Ideat saivat alkunsa 1800 –luvun lopulla ympäri maailman ja tietoisuus biologisesti orientoituneista viljelysystemeistä tuli ihmisten tietoisuuteen. (Vogt 2010.) Maailmansotien välissä luonnonmukainen viljely tarjosi vaihtoehdon kriisiytyvälle tavanomaiselle viljelylle, mikä oli kemikaalintäyteinen, tekninen ja pilasi maaperän sekä maaseudun perinteet. Maatalous ja maataloustieteet kävivät kriisin maailmansotien välissä, joka liittyi ekologiaan ja maaperään kuin myös taloudellisiin ja sosiaalisiin ongelmiin. (Vogt 2010.) Paradoksaalisesti kehitys, joka on tapahtunut, voidaan nähdä sekä syynä että ratkaisuna taloudellisiin ja sosiaalisiin ongelmiin.

Luonnonmukaisen viljelystapaan on liitetty aikojen saatossa erilaisia mielikuvia ja liikehdintöjä. Yhteiskunnallisia liikkeitä luomun edeltäjänä voidaan nähdä olleen 1800-luvun lopussa reformiliikkeet; esimerkiksi Saksassa ”*Lebensreform*” elämänreformi ja Amerikassa ruokareformi. Kumpikaan liikkeistä ei hyväksynyt teollistumista, kaupunkistumista ja teknologian suurta valtaa modernissa maailmassa. He kehottivat elämän muotoon, joka koostui kasvipitoisesta ruokavaliosta, treenaamisesta, luonnollisesta lääkityksestä ja takaisin maalle (engl. *back-to-the-land*) liikehdinnästä. Muut ominaispiirteet olivat kieltäytyminen alkoholista ja huumeista, luonnonsuojelu, eläimet ja paikallinen ja alueellinen kulttuuri, puutarhakaupungit ja puutarhapalstat. (Vogt 2010.) Liikkeiden mukaan tehomaatalous muutti radikaalisti syömistottumuksia enemmän liharuokavalion suuntaan ja monet sairaudet kuten ylipaino, diabetes ja karies johtuivat ”modernista” ruokavaliosta. Reformeilla ja luonnonmukaisella viljelystavalla voidaan nähdä olevan kaksi yhteistä asiaa; takaisin maalle- liikehdintä ja terveellinen ruokavalio ja luonnonmukaisuus. (Vogt 2010.)

Suomen tutkimuskentällä esimerkiksi Heinonen (2006) kirjoittaa luomun historiasta liittyen karjattomaan viljelyyn, että karjatonta viljelyä voidaan pitää luomuviljelyn yhtenä edeltäjänä. Yksi syy tähän voi olla Heinosen (2006) mukaan holismi, joka korostui 1800- ja 1900-luvun taitteen ajattelutavoissa ja filosofisissa suuntauksissa. Järjen korostaminen sai haastajan ajattelutavoista, joissa korostettiin tunnetta ja tahtoa. 1900-luvun alussa näitä kutsuttiin elämänfilosofioiksi, jonka tunnetuimpia edustajia muun muassa oli Friedrich Nietzsche (1844–1900). Yksi pääkäsitys heillä oli luonnosta yhtenä, orgaanisesti toimivana kokonaisuutena, johon ihminenkin sulautui, tätä kutsuttiin myös monismiksi. Kysymys oliko kaikki oleva laadultaan ainetta, henkeä vai henkeä jakoi monisteja. Elämänfilosofeille

oli yhteistä vastausten etsiminen ihmisen tärkeisiin kysymyksiin biologiasta. Kuitenkaan karjatonta viljelyä ei voi hyvin perustein Heinosen (2006) täysin rinnastaa luomuviljelyyn. Katkeamaton yhteys löytyy henkisestä perinnöstä eli vaihtoehtoisen viljelyn tradition aloittamisesta. 1900-luvun alussa tätä vaihtoehtoista viljelytapaa kutsuttiin karjattomaksi ja vuosisadan loppupuolella luomuviljelyksi. (Heinonen 2006.) Ideologisesti näistä löytyy samanlaista perintöä ja vuosien mennessä eteenpäin nimitys viljelytavasta on vain vaihtunut. Karjattomasta viljelystä ei juuri nykypäivänä puhuta, vaan enemmän pikemminkin kasvinviljelytiloista.

Kuepper (2010) kertoo puolestaan, että luonnonmukainen maatalous alkoi käsitteenä ja ihanteena 1900-luvun alkupuolella, pääasiassa Euroopassa, mutta myös Yhdysvalloissa. Varhaisen orgaanisen liikkeen pioneereita motivoi halu kääntää paremmaksi maatalouden ongelmat, kuten eroosio, maaperän köyhtyminen, satolajien vähentyminen, heikkolaatuiset ravinto- ja karjarehut sekä maaseudun köyhyys. He omaksuivat kokonaisvaltaisen käsityksen, jonka mukaan maan rakenteeseen, rakennetaan sen maan pitkäaikainen elinvoimaisuus. Maaperän terveyden ja elinvoiman uskottiin sisältyvän sen biologiaan ja maaperäiseen orgaaniseen osaan, jota kutsutaan nimellä humus. (Kuepper 2010, 2.) Humus sanana on latinankielistä alkuperää ja sillä tarkoitetaan maata ja maaperää. Eli lähinnä multaa ja muita maaperän tummaa eli orgaanista ainetta. Humusviljelyksi kutsuttu maaperän hallintastrategia syntyi, jossa käytettiin perinteisiä viljelykäytäntöjä, jotka paitsi suojelivat, mutta myös uudistivat maaperää. Näihin käytäntöihin, jotka perustuvat pääasiassa vakiintuneisiin eurooppalaisiin ja aasialaisiin malleihin, sisältyi muun muassa viljelyjäämien hallinta, eläinlannan levitys, kompostointi, vihreä lannoitus, monivuotisten rehujen istuttaminen vuorotellen muiden kasvien kanssa sekä kalkin ja muiden luonnonkivipölyjen lisääminen pH:n hallitsemiseksi ja varmistamiseksi. (Kuepper 2010, 4.) Humusviljely oli näin ollen tietoinen, hyvin perusteltu lähestymistapa viljelyyn ja maaperän käsitteilyyn. Se sisälsi sitoutumista kestävyYTEEN maaperän uudistamisessa ja pyrki välttämään luonnonvarojen tuhlailevaa hyväksikäyttöä. Tämä oli suuri kontrasti maailman moniin muihin maanviljelyssysteemeihin, jotka monissa eri tapauksissa ovat johtaneet valtioiden kohtaloksi, koska luonnonresursseja on väärinkäytetty. Kuepper (2010, 4) sanoo myös, että luonnonmukainen maatalous on yksinkertaista viljelystä, sellaisena kuin sitä käytettiin ennen synteettisten kemikaalien syntymistä.

Shi-mingin ja Sauerbornin (2006) mukaan luomutuotannon alku voidaan laskea alkaneeksi 1924 Saksassa Rudolf Steinerin toiminnasta. Shi-ming ja Sauerborn ovat käyttäneet tutkimuksessa lähteenään muun muassa saksalaista teosta *Oekologischer Landbau, Grundwissenfuer die Praxis*, jonka ovat tehneet Herrmannia ja Plakolm vuonna 1991. Teoksessa kerrotaan Rudolf Steinerin teoriasta,

jossa ihminen on osa kosmista tasapainoa, joten ihmisten pitäisi ymmärtää elää järjestyksessä ja yhteisymmärryksessä ympäristön kanssa. Tämä teorian on lisätty maatalouteen ja sen mukana on syntynyt niin sanottu biodynaaminen maatalous. Se kehitettiin 1920-luvun lopussa Saksassa, Sveitsissä, Englannissa, Tanskassa ja Hollannissa. Sveitsissä 1930 poliitikko nimeltä Hans Mueler antoi sysäyksen orgaanis-biodynaamiselle maataloudelle. Hänen tavoitteensa olivat yhtä aikaa taloudellisia, sosiaalisia ja poliittisia. Ne kuvasivat viljelijän omavaraisuutta, ja yhteys tuotannon ja kulutuksen välillä oli myös selkeämmin havaittavissa. (Shi-ming & Sauerborn 2006, 170.) Itävallassa tohtori Hans Peter Rush otti omakseen nämä ideat ja yhdisti ne maksimaaliseen uusiutuvien resurssien hyödyntämiseen. Hans Mueler ja Hans Peter Rush tekivät teoreettisen pohjan orgaanis-biologiselle maataloudelle ja sen kehitykselle saksankielisissä maissa ja alueella. (Shi-ming & Sauerborn 2006, 170.)

Humusviljely terminä hävisi muodista 1940-luvulla kun termi ”luomu” (engl. *organic*) tuli suosituimmaksi. Termin alkuperään liittyen Kuepper (2010) kertoo kirjasta, jonka kirjoittaja Northbourne käyttää termiä luomu kuvaamaan maatiloja, jotka käyttävät humusviljelyn tapoja, koska hän mieltää ne jäljittelevän ravintoaineiden ja energian liikkumista biologisissa organismeissa tavalla, joka on tasapainoinen, dynaaminen ja kuvaa elämää kokonaisuudessaan. Siitä syystä sana ”luonnonmukainen, luomu” on keksitty ja käytetty kuvaamaan prosessia ja viljelyssysteemin tarkoitusta – eikä käytettyjä kemikaalisia lannoitemateriaaleja. (Kuepper 2010, 4).

Kuepper (2010) kertoo, että luonnonmukainen maatalous on ympäröity monilla myyteillä. Kaikkein yleisin myytti on, että vaihtoehtokulttuuri (engl. *counterculture*) keksi luomun vuosina 1960 ja 1970. Tämä ei kuitenkaan ole täysi totuus luomun synnystä. Liike kuitenkin antoi luomuruualle, maanviljelykselle ja puutarhan hoitamiselle enemmän näkyvyyttä ja suosiota. Kuitenkin suurin huomattava asia oli, he asettivat alan teollisuudelle kehittyäkseen. Luomuviljelyä ei keksinyt 60-luvun hippikulttuuri, vaan hipit mahdollistivat luomun teollistumisen tuomalla sen suuren yleisön tietoon. (Kuepper, 2010, 9.) Samalla 1960-luku liitti luomumaatalouden suurempaan ympäristölliseen liikkeeseen.

Ajassa eteenpäin mennessä 1950- ja 1960-luvuilla luomuviljelyä kutsuttiin biologiseksi maanviljelykseksi ja myöhemmin 1980- ja 1990-luvuilla ekologisiksi maanviljelykseksi. Elämänreformien aikana olevat avainperiaatteet olivat kuitenkin hylätty, kuten vegaanius, viljely ilman eläimiä ja takaisin maalle (engl. *back-to-the-land*) -konsepti. Näiden periaatteiden hylkääminen aiheutti sen, että luonnonmukainen viljely lähestyi valtavirtaa viljelyssä, mutta myös yhteiskunnan ja politiikan osalta. (Vogt 2010.) Euroopassa saksankielisistä maista Sveitsissä rakennettiin pohjaa luonnonmukaiselle-

biologiselle maanviljelykselle, jossa nähtiin luonto elävien partikkeleiden kiertona, jolla nähtiin olevan perusta siinä, kuinka paljon terveitä partikkeleita olikaan. (Vogt 2010.) Myös biodynaaminen viljely on liitetty luomuviljelyn aikaisempiin kausiin. Biodynaaminen maanviljely on johdettu antroposofiasta, esoteeris-okkultisesta maailmankuvasta. Luonto luetaan hengellis-fyysiseksi matriiksiksi, joka koostuu neljästä tasosta: fyysinen, eteerinen, astraalinen ja ego -voimista. Biodynaamisen viljelyn tulee uusintaa itseään ilman ulkopuolisia tarjontoja. Vain suljettu systeemi voi saavuttaa korkean maaperän hedelmällisyyden, hyvän kasvuston ja eläinten terveyden sekä ruuan laadun. Vaikka biodynaaminen maatalous on onnistunut versio orgaanisesta maanviljelyksestä, yksikään sen neljästä olennaisesta näkökohdasta tai luontokäsityksestä maatilasta elävänä organisma/systeeminä tai henkilökohtaisesta luontosuhteesta ei ole sisällytetty nykyaikaiseen tieteellispohjaiseen luomuviljelyyn. (Vogt 2010.) Biodynaaminen viljely voidaan nähdä nykyisen luomuviljelyn esi-isänä. Tietenkin tällaiset vanhat liikehdinnät ja olemassa olleet tavat elävät edelleen uskomuksissa ja mielikuvissa mitä tulee luomuviljelyyn. Luonnonmukaista viljelyä on ollut monenlaista, mihin ovat vaikuttaneet oman aikakautensa ominaispiirteet sekä paikka missä suuntaus on syntynyt. Kuitenkin maailman ollessa vielä hyvin erillinen toisistaan, ovat liikkeet kehittyneet omina liikehdintöinään verrattuna nykyiseen maailmaan, jossa liikehdinnät läpäisevät yleensä monet mantereet. Nykyisin on usein tavoitteena myös yhtenäistää strategioita ja standardeja.

Suomalaisista luomututkijoista Mononen (2012) myös pohjustaa artikkelissaan luomun alkuperäiset ajatukset jo 1920-luvulle, jolloin ajatuksena oli kunnostaa tiivistynyttä ja kasvukuntonsa menettänyttä maaperää. Luomun oli tarkoitus toimia tavanomaisen maatalouden lisänä, ei niinkään vaihtoehtona. Luomun juuret ovat siis jo 1900-luvun alkupuolella, mutta sen laajempi yhteiskunnallisesti merkittävä kehitys alkoi vasta 1900-luvun lopulla. (Mononen 2012.) Nykyisessä keskustelussa luomuviljely perustetaan kuitenkin enemmän vaihtoehtoiseksi tavaksi viljellä, vaikka alun perin sen ei ollut tarkoitus olla kilpaileva suuntaus tavanomaiselle viljelylle. Luomu syntyi siis jo 1900-luvulla modernin tuotannon ja elämäntavan kritiikin seurauksena. Vaikka liikehdintä on muuttunut hieman, vaihtoehtoista viljelyä kannattaneiden liikkeiden tavoitteet ovat jatkuvasti muuttuneet. Esimerkiksi ympäristön suojeleminen ei ollut millään tavalla esillä toiminnan perustelussa. Eläintuotannossa luonnonmukaisesti tuotetut eläintuotteet saivat painoa 1990-luvulla, kun kiinnostus eläintuotannon eettisiin kysymyksiin nousi. (Heinonen 2006.) Maailman muuttuessa luonnonmukaisesta tavasta on alettu etsiä ratkaisua ympäristö-, sosiaalisiin ja taloudellisiin ongelmiin. Liikehdinnöillä itsessään suoranaisesti ei alun perin ollut maailmanparannusideologiaa, mutta liikkeillä voidaan tulkita olleen jonkinlainen ongelmanratkaisuprospektiivi, ”paremman elämän” saavuttaminen ja kritiikki modernia maataloutta kohtaan.

2.2.2. Luomu kehittyi kohti markkinaluomua

Shi-mingin ja Sauerbornin (2006, 170) mukaan luonnonmukaisen maatalouden tutkimukset ja käytännöt ovat levinneet maailmanlaajuisesti 1960-luvun jälkeen. Luonnonmukaisen maatalouden leviäminen alkoi öljykriisistä 1973 ja kasvavasta kiinnostuksesta maatalouden ekologisiin kysymyksiin. Tämä oli uusien ideoiden aikaa, lisäksi tapahtui merkittäviä sosiologisia muutoksia, protestiliikeitä ja erilaisten elämäntyylien räjähdysmäistä kasvua. (Shi-ming & Sauerborn 2006, 170.) Ajatuksia, jotka liittyivät luonnonvarojen käyttöön, ympäristönsuojeluun, alhaisen panoksen ja korkean hyötysuhteen toteuttamiseen, elintarviketurvan varmistamiseen, kestävän maatalouden ylläpitämiseen sekä orgaanis-biologiseen, biodynaamiseen, ekologiseen ja luonnolliseen maatalouteen kehitettiin huomattavasti. Lisäksi tehtiin myös tutkimuksia ja käytännön toimia. (Shi-ming ja Sauerborn 2006, 170.)

Suurin kolmannen sektorin järjestö liittyen luonnonmukaiseen maataloustuotantoon maailmassa IFOAM (*International Federation of Organic Agriculture Movement*) on perustettu 1972. Suurin osa luomumaatalousyhdistyksistä ja tutkimusinstituuteista maailmassa, kuten FNAB (*Federation Nationale d' Agriculteurs Biologiques*) ja FiBL (*Forschungsinstitut fuer Biologischen Landbau*), jotka ovat suurimmat luomututkimusinstituutit maailmanlaajuisesti, ovat perustettu 1970-1980. Nämä organisaatiot ovat olleet tärkeässä roolissa tuotannon standardisoimisessa ja luonnonmukaisten tuotteiden markkinoiden ja mainostuksen tutkimuksessa sekä kuluttajien tietoisuuden kasvattamisessa. Luomutuotannon laillistava ja ohjeistava toiminta alkoi asteittain erilaisissa maissa ja alueilla. Yhdysvalloissa luomutuotannon sääntely toteutettiin erikseen esimerkiksi Oregonissa 1974 ja Kaliforniassa 1979. (Shi-ming & Sauerborn 2006,170.)

Suomessa noussut vihreä liike oli osa maailmanlaajuista liikehdintää. Luomutuotanto yhteiskunnallisena liikkeenä oli näkyvä ja radikaali 1960-luvun lopulla ja 1970-luvun alussa. Liikehdinnän taustalla vaikutti kritiikki, joka kohdistui kaupungistumiseen, teollistumiseen ja kulutusyhteiskuntaan. Luomun kannattajat päättivät muuttaa maalle ja tavoitella yksinkertaisempaa elämäntapaa kaukana kaupungista. Monille muuttaneille maaseudulla elämisen todellisuus oli liian raskasta. Ne, jotka päättivät jäädä, pistivät alulle luomun kehityksen. Alle kolmessa kymmenessä vuodessa tämä toiminta on johtanut marginaalisen toiminnan muuttumisesta miljoonien bisnekseksi. (Mononen, 2002). Kun 70-luvulla ympäristötietoisuus levisi, luonnonmukainen tuotanto nosti kiinnostusta koko maailman maatalouteen, yhteiskuntaan ja politiikkaan. (Vogt 2010.) Myös Suomessa 1970- ja 1980-luvulla alettiin julkisuudessa puhua ympäristöongelmista kuten rehevöitymisestä, maaperän tiivistymisestä ja torjunta-ainejäätymisestä. Suomessa luomun kehitys kytkeytyy tässä vaiheessa vahvasti myös ympäristö- ja

vihreän liikkeen nousuun. Tietoisuus maatalouden ympäristöongelmista ja tuotantoeläinten kohteluun liittyvistä epäkohdista johtivat tehomaatalouden vastustamiseen. Lisäksi ruokaan liittyvät skandaalit sekä niiden seurauksena syntynyt uudenlainen poliittinen toiminta kuten ruokaliikkeet ja ruuan uudet merkitykset ovat edistäneet luomua. (Mononen 2012.) Luomun nouseva kannatus ja vihreä liikehdintä eivät kuitenkaan läpäisseet koko yhteiskuntaa. Luomuun Suomessa suhtauduttiin jopa varauksellisesti esimerkiksi MTK:ssa 1980-luvulla. Sen katsottiin alentavan tuottavuutta ja heikentävän maatalouden kannattavuutta. Luomu alettiin mieltää enemmänkin maatalouden erikoistumisvaihtoehdoksi. (Mononen 2012.) Suomessa 1980-luvulla oli todettu, että luomutuotannolla ympäristökuormitusta voidaan vähentää. Luomu nähtiin yhtenä vaihtoehtona turvaamaan maataloilta riittävä toimeentulo jo tuolloin ilman erityistukea, ja sen ajateltiin sopivan erityisesti karjataloustuotantoon. Kiinnostavaa on, että luomun tavoitteiden joukossa mainittiin luomun tuotantotekniikan kehittäminen tärkeänä erityisesti pitkäaikaisen kriisiajan elintarvikehuoltoa ajatellen. Näillä yhteiskunnallisilla tavoitteilla voidaan nähdä yhteyttä nykyaikaiseen ruokakriisikeskusteluun ja pohdintoihin tulevaisuuden ruuantuotantotavoista. (Mononen 2012.) Luomulla on nähty olevan potentiaalia omavaraisuuden kehittämisessä jo 1980-luvulla. Ajan saatossa tällaiset ongelmat eivät ole olleet tapetilla, koska turvallisuus ja elintarvikehuollon varmuus on noussut ja Suomi siirtynyt EU:hun sekä yhteiseen markkina-alueeseen, jota johtaa yhteinen politiikka. Kriisitilanteisiin on kuitenkin vaikea varautua, ja esimerkiksi vuonna 2020 noussut COVID-19 sairaus nosti omavaraisuuden takaisin yhteiskunnan keskusteltaviin aiheisiin.

Suomessa luomuun 1990-luvulla suhtauduttiin todellisena vaihtoehtona ja nostettiin maaseudun mahdollisuudeksi. Kiinnostus luomua kohtaan nousi, mutta syystä tai toisesta markkinointiin, tuotannon ohjaamiseen ja valvontaan liittyviä lakiehdotuksia ei toteutettu. Luomulla ei oikeastaan katsottu olevan tarpeeksi yhteiskunnallista merkitystä ja ammattimaisen luomun uskottiin pysyvän melko vähäisenä. (Mononen, 2012.)

Kansainvälinen luomuliitto (IFOAM) ja Yhdysvaltojen ruoka ja maatalousorganisaatio (FAO) asettivat suuntaviivat luonnonmukaisella tavalla tuotettuun ruuan tuotantoon, prosessiin, leimaamiseen ja markkinointiin vuonna 1999. Nämä suuntaviivat ovat osa kansainvälistä luomutuotteiden standardointia ja yhdenmukaisuutta. (FAO & WHO 2001). Luonnonmukainen tuotanto on kehittynyt nopeasti maailmanlaajuisesti tämän ajanjakson aikana. Suurimmat syyt ovat olleet vakaat markkinat ja tuotannon kasvu monien kauppaketjujen sitoutuessa luonnonmukaiseen tuotantoon vallitsevassa politiikan ilmapiirissä. Yhdessä nämä ovat luoneet olosuhteet, mikä suosii yhdenmukaista kasvua, kysyntää ja tarjontaa luomutuotannolle. Valtion tukema luonnonmukaisen tuotannon tutkimus ja oikeudellinen kehys on kasvattanut merkitystään vuodesta 1990. (Shi-ming & Sauerborn, 2006, 171.)

Luomun kehityksen täyskäännöksestä kertoo esimerkiksi mielipiteiden nopea muutos. Vuonna 1974 AAAS:in (*American Association for the the Advancement of Science*) tieteilijöiden paneeli väitti luonnollisen tuotantoruaan olevan myytti ja kutsuivat sitä tieteelliseksi hömpäksi, mikä saa ihmiset hämmentymään ja maksamaan ruuasta enemmän. He myös sanoivat, että luonnonmukainen myytti oli haitallinen ihmisen terveydelle, koska se saa hylkäämään toimintatavat, joita tarvitaan ravinteikkaan ruuan tuottamiseen maksimaalisella tehokkuudella. (Lockeretz, 2007, 1.) Seitsemän vuotta myöhemmin sama paneeli julkaisi suuren tutkimuksen, joka kertoi luonnonmukaisten tilojen olevan yhtä tehokkaita ja taloudellisesti kilpailukykyisiä käyttäessään vähemmän fossiilista energiaa, eivätkä kärsi maaperän köyhtymisestä yhtä paljon kuin tavalliset tilat. (Lockeretz, 2007, 1.) On vaikea sanoa, kuinka paljon tällaisia lähes vihamielisiä asenteita on ilmennyt tutkijoiden keskuudessa tähän aikaan. Siitä huolimatta luonnonmukaisen tutkimuksen kasvu on ollut hätkähdyttävää. Ensimmäisessä tieteellisessä luomukonferenssissa oli Sveitsissä 25 esitelmää vuonna 1977. Kun konferenssi järjestettiin Sveitsissä vuonna 2000 oli esitelmien määrä yli 500. (Lockeretz, 2007, 2.) Ilmapiiri muuttui selkeästi luomun kohdalla suotuisammaksi, joka mahdollisti sen kasvun.

Suomessa yksi syy viime vuosien luomutuotannon kasvun taustalla voi olla sen kannattavuuden kasvu. Vuonna 2008 luomu ohitti tavanomaisen kannattavuudessa. Luomun kannattavuus ei selity korkeammilla maataloustuilla vaan lannoitteiden käytöllä. Ruoantuotanto on pienillä katteilla harjoitettavaa bisnestä, sen vuoksi kaikki lannoitteisiin ja torjunta-aineisiin käytetyt rahat, jotka on mahdollista karsia pois ilman negatiivista vaikutusta satoon, nostavat kannattavuutta. Luomutuotanto vaatii kuitenkin suuria investointeja varsinkin eläintuotannon puolella. Saamalla suuria tukia ja täyttämällä luomutuotannon kriteerit, luomutuotantoon siirtyminen voidaan nähdä myös riskinä. Lisäksi huolena, että tukien pelätään muuttuvan tai loppuvan kokonaan. Viimeisellä maataloustukikaudella luomutuotantoon tarkoitettut rahat pääsivät loppumaan, seurauksena uusia luomutiloja ei otettu enää tukijärjestelmän piiriin. (Hanska 2020.) Jotkin viljelijät uskaltavat investoida epävarmuudesta huolimatta, mutta ei ole johdonmukaista kannustaa viljelijöitä kohti luomua ja huomata, että tukia ei riitäkään kaikille. Varsinkin kun valtaosalla taloudellisuus on suurin syy luomutuotantoon siirtymiseen.

Monosen (2008, 14) mukaan Reed (2001) kertoo, että luomua tarkasteltaessa on pidettävä mielessä kaksi oleellista asiaa. Ensimmäinen on se, että nykymuotoinen luomu lähti liikkeelle länsimaista, tarkoittamalla maita, joissa ruokaa tuotetaan yli oman tarpeen. Toinen, että luomu on kehittynyt irrallaan tavanomaisesta maataloudesta, omana tuotantosuuntanaan. Luomun varhaiset pioneerit eivät kuuluneet maatalouden keskeisiin toimijoihin, ja usein luomun kehittäjiltä puuttui maatalousalan koulutus. Nämä henkilöt olivat perinteisten maatalouden toimijoiden, kuten viljelijöiden ja viljelijöi-

den ammattijärjestöjen ulkopuolelta. Varhaiset pioneerit olivat siis taustaltaan kaupunkilaisia maalemmuuttajia ilman maatalousalan koulutusta. Näin ollen voidaan väittää, että luomu nyky muodossaan on itänyt länsimaisessa urbaanissa maaperässä. (Mononen, 2008.)

Nuutilan (2016) väitöskirjassa otetaan esille, että tilastojen ja väitöskirjaan tehtyjen haastattelujen mukaan suomalainen luomuruokaketju on kehittymässä pienestä mittakaavasta suuren mittakaavan operaatioksi. Se todennäköisesti tuo luomutuotannon valtakunnalliseksi ja lähemmäs kuluttajia, mutta riskit luomuruuan muuttumisesta bulkiksi tehostetun tuotannon vuoksi ovat mahdollisia. (Nuutila 2016, 9–10.) Yleinen lainsäädäntö ja kontrolloivat viranomaiset muodostavat vankan perustan luomuruokaketjulle ja turvaavat korkean laadun tuotannossa ja tuotteissa, mikä on hyödyksi kaikille sidosryhmille ja lisää kuluttajien luottamusta. Pro Luomun (2012) tutkimuksessa luomun sidosryhmät mainitsivat kontrollin, byrokratian ja säännökset pullonkaulaksi, jotka estävät luomuruokaketjun kehityksen, esimerkiksi virkamiesten epätasainen tapa tulkita yhteinen lainsäädäntö, hidas asiakirjojen käsittelyprosessi ja uhkana byrokratian ja pakotteiden lisääminen. (Nuutila ym., 2014.) Suomella on hyvät mahdollisuudet luomutuotannon johtoon ja vientimahdollisuuksiin. Suomessa tulisi keskustella avoimesti ongelmista liittyen luomutuotantoon, tavoitteisiin ja haasteisiin. Moniselitteistä tutkimusta tarvittaisiin huomatakseen ilmapiiri ja syyt luomun hitaalle kehitykselle. On ratkaisevan tärkeää osoittaa rohkeutta muuttaa mallia tarjota infoa, subjektiivista ja tieteellisesti perusteltua. Ruokaketjutaso yhteistyö ja sopimukset ovat välttämättömiä molemminpuolisten sääntöjen noudattamisessa ja elintarvikejärjestelmän toiminnassa. (Nuutila 2019.)

Karkeasti jaoteltuna edellä mainittujen historialliset käänneet voidaan luokitella kolmeen vaiheeseen, joka sisältää edellä mainitut kehitysvaiheet: Luomu 1.0 aikakausi on piirtynyt pienten tuottajien vaihtoehtoisuutena tavalliselle tuotannolle, joilla oli oma visio tuotannosta sisältäen ympäristöllisistä ja eettisistä syistä. Luomu 2.0 on kasvun ja luomun markkinoiden aikakausi, minkä paikka on oikeastaan lähihistoriassa tai tällä hetkellä menossa, riippuen siitä mitä yhteiskuntaa tarkastellaan. Luomu 3.0 vastaa tulevaisuuden haasteisiin ja tavoitteet ovat nostaa luomuviljely globaalille tasolle. Nämä käsitteet ovat luomuliikkeen hyväksymiä. (Rahmann 2017, 172.)

2.3. Luomun taloudellinen suuntautuminen

2.3.1. Luomun markkinoistuminen

Luomuviljelyn alkuaikoina 1920-luvulla markkinat olivat pienet ja usein suljetuissa verkostoissa viljelijöiden ja kuluttajien välillä. Viljelijät, jotka olivat vakuuttuneita itse siitä, että olivat löytäneet oikean tuotantotavan, etsivät kuluttajia, jotka halusivat maksaa korkeampaa hintaa erikoistuotteista. Suoramarkkinointi oli merkittävin markkinakanava suurimmalle osalle tuottajia ennen toista maailmansotaa. Toisen maailmansodan jälkeen kuluttajillekin oli selkeämpää mitä oli tavallinen tuotanto ja mitä luomu. Varhaiset luomumarkkinat voidaan nähdä olevan 1960-luvulla erilaisia yhteisöjä sekä voittoa tavoittelemattomia kommuuneja, jotka tarjosivat paikallista luomuruuan jakelua. Maailmanlaajuinen ympäristöliike 1970-luvulla nosti kiinnostusta luomuruokaan, sen seurauksena 1972 IFOAM perustettiin ja 1974 Naturkost (saksalainen jälleenmyyjä) perustettiin. (Aschemann, Hamm, Naspetti, Zanoli, 2010.) Eri maissa oli erilaisia yhteisöjä, jotka tarjosivat perheille paikallisesti tuotettua turvallista ruokaa, vaikka se ei aina ollut välttämättä luomua, koska yleiset säännökset puuttuivat. Uusi kehityssuuntaus alkoi 1980-luvulla, kun supermarketit tulivat mukaan luomumarkkinoille.

Menestys oli erilaista ympäri Euroopan. Supermarketit eivät kuitenkaan pystyneet tarjoamaan laadultaan hyviä tuotteita. Vaikeuksia oli monien eri tarjoajien ja ketjujen vuoksi. Samalla ongelmia muodostui monien luomumerkkien viidakossa, ja kysymys nousi ovatko kaikki tuotteet niin luomua. (Aschemann ym., 2010.) Kehitys lähti kuitenkin vain kiihtymään tuotteiden saavuttaessa supermarketit. Jo aikaisin 1990-luvulla luomun markkinarakenteet olivat politiikan vaikutuksien alaisena. Samalla vuosikymmenellä myös EU esitteli luomutuen, mikä nosti äkkiä luomun tarjontaa markkinoilla. EU otti vastuun myös luomutuotteiden merkinnöistä. Kun luomutuotteiden kysyntä nousi tavallisen maatalouden kriisien myötä, supermarketketjuista tuli tärkeimpiä markkinakanavia luomutuotteille monissa Euroopan maissa. Tavalliset ruokakaupat ottivat johtoaseman luomumarkkinoilla ja ne pystyivät tarjoamaan ruokaa halvemmillä hinnoilla verrattuna erikoiskauppoihin. Kuluttajat pystyivät hoitamaan ruokaostokset yhdellä pysähdyksellä ja epäilykset tuotteiden aitoudesta loppuivat, koska EU takasi aitouden säädöksillään. (Aschemann ym., 2010.)

Kun Euroopan maat tekivät omia kansallisia määritteitä luomulle, samaan aikaan muita tavanomaisesti tuotettuja tuotteita ja brändejä merkittiin myös ympäristöystävällisiksi. Kuluttajien hämmennys kasvoi erilaisten merkkien lisääntyessä. Tämän vuoksi EU alkoi työstää omaa määritelmäänsä luomulle, joka koski kaikkia jäsenmaita, että jokaisella maalla oli samat standardit. EU:n säännöksiä

tavoitteena tarjota kuluttajille selkeyttä luomutuotemarkkinoilla ja yksinkertaistaa sääntelyä. Luomulla on roolinsa myös harvan asutun alueen ohjelmissa. Tarkoituksena vahvistaa alueellista tuotantoa ja jalostamista ja kulutusta, jotka nostavat alueen taloudellista arvoa. (Padel & Lampkin 2010.) Luomutuotanto on kehittynyt nopeasti Euroopassa 1990-luvulta lähtien taustallaan voimakas markkinoiden kysyntä ja selkeä politiikan tuki. Tämä tuki on ollut suoraa kuten maanviljelystuet, mutta myös epäsuoraa kuten sertifikaatit, markkinointi, jalostustyö ja informaatioitoimet. Varsinkin 2000-luvulta lähtien kasvavat markkinat ovat ohjanneet yhä enemmän luomua kohti valtavirtaa. (Padel & Lampkin 2010.) Luomun nousun yhtenä syynä on tavallisten ruokakauppojen mahdollisuus saavuttaa paljon kuluttajia ja kohdata kuluttajan tarpeet. Samalla kuitenkin erikoiskaupat ja suoramyynti nousivat sen myötä, kun tavalliset kaupat alkoivat myydä luomutuotteita. Supermarketit tarjosivat monenlaista ruokaa 1990-luvulta lähtien menestyksekkäästi. Hyvänä esimerkkinä USA, jossa markkinat nousivat. Suurten markkinoiden kasvaessa kuluttajista tuli entistä vaativampia ja vaadittiin tasalatuksia tuotteita. Tavanomaiset tuotteet säilyvät paremmin kuin luomussa koska pysyvät tuoreempina ainesosien vuoksi, joita ei voi luomussa käyttää. (Aschemann ym., 2010.)

Tutkimuksissa on osoitettu, että erot suurien markkinoiden maissa pienensivät tavallisen ja luomun eroja. Tietenkään kaikki kuluttajat ja tarjoajat eivät olleet tyytyväisiä, koska luomu ei ollut enää erikoislaatuinen tuote. (Aschemann ym., 2010.) Tämä johti siihen, että tuotteiden tarjoajat keksivät uusia mahdollisuuksia erottautua joukosta erilaistavilla ominaisuuksilla, kuten paikallisuus, eläinten hyvinvointi tai itse kerättävät tuotteet. Valtioissa, joissa on suuret luomumarkkinat ja valinnanvaraa kaupoissa on paljon, erilaistuminen on huomattavissa. Pienempien luomumarkkinoiden valtioissa erilaistuminen ei ole yleistä eikä kiinnostavaa. Tulevaisuudessa iso asia on, kuinka uudet kuluttajat suhtautuvat luomuun. Vaikka kuluttajatietoisuus on noussut, silti kuluttajien tiedot tuotteiden alkuperästä saattavat olla vaillinaiset niin satunnaisten luomukäyttäjien kuin päivittäistenkin luomukäyttäjien joukossa. Tutkimukset osoittavat, että on edelleen hieman epätietoisuutta siitä, kuinka luomutuotteet tuotetaan ja jalostetaan. (Aschemann ym., 2010.) Kuluttajien kompleksisuutta ja ristiriitaisia vaatimuksia elintarvikkeiden suhteen on hankala ymmärtää. Luomumarkkinoiden tulisi tavoittaa ihmisiä, jotka osoittautuvat luomun satunnaisiksi käyttäjiksi, että luomumarkkinat voisivat kasvaa. (Aschemann ym., 2010.)

Suomessa elintarvikeviennistä luomun osuus on 2 prosenttia. Suurimmat tuoteryhmät luomuviennissä ovat mylly- ja leipomotuotteet sekä erilaiset luonnontuotteet, kaurapohjaiset valmisteet sekä maitovalmisteet. Luomua viedään eniten Saksaan ja Ruotsiin sekä moniin Keski-Euroopan maihin. Lisäksi vientiä on Japaniin, Etelä-Koreaan ja Kiinaan sekä Pohjois-Amerikkaan. (Luomu Suomessa, 2018.)

Luomuna eniten ostetaan hedelmiä, maitoa ja maitotaloustuotteita, vihanneksia ja juureksia, kahvia ja kananmunia. Suurimmaksi osaksi suomalaiset ostavat luomutuotteensa ruokakaupoista, jonka osuus on 81 prosenttia, torilta 27 prosenttia, erikoiskaupoista 16 prosenttia, maataloilta 13 prosenttia, REKO-renkaista 5 prosenttia, verkkokaupoista ja ruokapiireistä 4 prosenttia. (Saarnivaara ym., 2019.) Ruokakauppojen osuus luomun myynnissä on reilusti edellä muita ostopaikkoja. Suomalaiset ovat tottuneet tekevänsä ruokaostokset ruokakaupoissa ja varsinkin suuremmissa supermarketeissa. Suomalaisessa tutkimuksessa kävi ilmi, että suomalaiset pitävät vähintään melko tärkeänä, että luomua olisi tarjolla myös kodin ulkopuolella. Kouluissa ja päiväkodeissa luomun tarjontaa melko tärkeänä pitää 62 prosenttia vastanneista, ravintoloissa 61 prosenttia, ja työpaikkaruokailuissa 56 prosenttia vastanneista. (Saarnivaara ym., 2019). Suomessa luomun myynti on kasvanut 2010-luvun ajan tasaisesti. Vähittäiskaupoissa vuonna 2018 luomua myytiin 336 miljoonalla eurolla, missä edellisvuoteen kasvua oli 9 prosenttia. Luomun markkinaosuus on kuitenkin pieni päivittäistavarakaupassa, noin 2,4 prosenttia. (Toimialaraportit, 2019, 38.)

Pohjoismaiden välisesti luomun markkinaosuus ruokakaupassa vuonna 2018 jakautuu niin, että Norjassa 2 prosenttia, Suomessa 2,4 prosenttia, Ruotsissa 7,6 prosenttia ja Tanskassa 11,5 prosenttia. (Saarnivaara ym., 2019.) Pohjoismaiden välillä Tanska on luomun edelläkävijä, kun taas Norjassa ja Suomessa luomun markkinaosuus on paljon pienempi ruokakaupoissa. Tanskassa luomun kulutus on suurta ja luomutuotteilla on päivittäistavaramarkkinoilla merkittävä rooli. Luomun osuus markkinoista on jo yli 10 prosenttia Tanskassa, tämän lisäksi luomuun käytetään eniten rahaa asukasta kohden. Luomutuotteet ovat saaneet päivittäistavarakaupoissa yhä enemmän hyllytilaa, ja luomu on saavuttanut sijaa uutena normaalina tanskalaisten kuluttajien mielessä. He yhdistävät luomutuotteet terveellisyyteen, korkeaan laatuun sekä ympäristöystävällisyyteen ja eläinten hyvinvointiin. (Toimialaraportit, 2019, 85.)

Euroopan luomuruoka- ja maataloussektori on jatkanut kasvuaan tuotannossa ja markkinoilla. Data vuodelta 2017 näyttää selkeän kasvun, mikä on kasvanut enemmän kuin kymmenen prosenttia 37.3 biljoonaan. Ylipäätään luomuruuan markkinat kehittyvät nopeasti, markkinat laajentuneet 10 prosenttia vuonna 2015. Pohjois-Amerikka dominoi globaalia luomumarkkinoita 51 prosentin osuudellaan: Euroopan osuus 39 prosenttia. (Nuutila 2019.) Suurin luomutuotteiden kulutus kansalaista kohti oli Sveitsissä, Tanskassa ja Ruotsissa.

Jos verrataan Suomea muihin maihin, Suomi ei eroa kehitykseltään Tanskasta ja Iso-Britanniasta, missä suuren mittaluokan ruokateollisuus ja jälleenmyyjäryitykset johtavat luomumarkkinoita, jotka vähentävät pienyritysten määrää. Samalla orgaaninen tuotanto voi kuitenkin menettää identiteettiään.

(Wier, Millock, Rosenkvist 2005.) Luomuruoka brändit ja kaupan omat tuotemerkit ovat suurien ruokateollisuuden yritysten omistuksessa ja tuotteiden alkuperä unohtuu. Tanskassa ja Iso-Britanniassa on ollut vastakkaista kehitystä, että kuluttajat ovat alkaneet tukea vaihtoehtoisia markkinointikanavia ja ostaa suoraan tuottajalta ja erikoiskaupoista. (Wier, Millock, Rosenkvist 2005.) Samaan aikaan luomusektori kohtaa monia ongelmia, erityisesti orgaanisen alueen kasvu ei seuraa perässä vaan tulee perässä verrattuna markkinoiden kasvuun (Willer 2019, 208). Willerin mukaan siis koko Euroopassa on samanlainen ongelma, että tuottavuus ei vastaa täysin kysyntää. Euroopan luomuliike, IFOAM ja EU pyytävät kaikkia EU:n instituutioita ja sidosryhmiä työskentelemään yhdessä seuraavan kahden vuoden aikana. Tämä varmistaisi yhteisten säännösten toimivuuden jokaisessa luomuruokatuotantoketjun osassa: viljelijät, tuottajat, valvontajärjestelmät, ja merkinnät. (Willner 2019.)

2.3.2. Luomun kuluttaminen

Maailmanlaajuisesti luomun kuluttamista voi lähteä tarkastelemaan 1970-luvulta lähtien, kun luomuviljely alkoi muodostua omaksi ilmapiirikseen. Kuluttajien tietoisuus ympäristöllisistä ja terveysasioista nousi Euroopassa, Pohjois-Amerikassa ja Japanissa, se johti halukkuuteen maksaa luomuruuasta. Hallitukset esittelivät luomun viljelijöille ja samalla asetettiin luomun standardit 1980- ja 1990-luvuilla. Luomu huomattiin virallisesti, ja syynä olivat muun muassa varhaiset luomumerkinnät. Eri-laiset ruokaskandaalit nostivat myös kuluttajien kiinnostusta luomuun. (Aschemann ym., 2010.) Luomun kehitys ja ilmapiiri levisivät enemmän 1970-luvulla ja erikoiskaupat tulivat Eurooppaan. Kuluttajat, jotka olivat kiinnostuneet luomutuotteista, olivat kiinnostuneita myös ydinvoimasta, ilmansaasteista, maaperästä ja vedestä. (Aschemann ym., 2010.)

Ruuan valintaan vaikuttaa monet eri asiat ruokakaupassa, mutta yleensä ruokakoriin tulee samoja tuotteita, kun aina ennenkin, ja valintojamme ohjaa pääasiassa tottumus. Luomu on määrällisesti vielä pieni markkinaosuudeltaan, mutta saanut paljon huomiota. Kakriainen, Mononen ja Silvasti (2006) puhuvat myös luomun monista ristiriidoista. Maatalous- ja elintarvikejärjestelmätutkimuksessa tämä määrällisesti niin hehtaarissa, tilamäärissä kuin kulutuksessakin pieni asia on saanut suurta huomiota ja palstatilaa. Luomu ei ole määrällinen vaan laadullinen asia tutkimuksessakin. Esimerkiksi luomukuluttajat Saksassa kritisoivat pitkiä välimatkoja, jolla luomu kuljetetaan, mutta kulutetuin luomutuote ylivoimaisesti on hedelmät, joista valtaosa tulee ulkomailta. Kun kuluttaja ostaa luomutuotteen hän samalla ostaa mielikuvan hyvästä elämästä ja yhteiskunnasta, jolla on ”oikeanlainen” luontosuhde. (Kakriainen ym., 2006.) Vaikka luomusta riittää paljon puhetta ja monissa tutkimuksissa käy

esille, että kuluttajat olisivat kiinnostuneita kuluttamaan luomutuotteita. Luomun ongelma on, että kuluttajien kiinnostus ei kuitenkaan toteudu käytännössä. Edelleen vaaditaan tehokasta yhteistyötä eri toimijoiden välillä koko tuotantoketjussa kokemuksellisen ja tutkimuksellisen tiedon jalkauttamista sekä alan profiilin kirkastamista. (Mononen 2012.) Lisäksi luomu on haaste elintarviketeollisuudelle sen hajanaisuuden vuoksi. Teollisuus tarvitsee suuria raaka-aine-eriä ja varmoja toimituksia. Suomalainen luomutuotanto ei ole pysynyt vastaamaan näihin tarpeisiin. On ehdotettu, että elintarviketajujen tulisi lisätä yhteistyötä ja sitoutua tiukemmin luomuun ja paikallisen ruuan edistämiseen. Kuten edellä mainittu neuvontaa ja tiedotusta pitäisi lisätä ja luomun ja paikallisen ruuan imagoa parannettava. Luomu on vaihtelevan moninaista ja siihen liittyy monenlaisia tavoitteita ja määritelmiä. Tämän takia sitä on vaikea kehittää. Eri intressiryhmät ajavat omia tavoitteitaan eikä yhteistyö aina onnistu. Suomessa keskustelu on tiivistynyt kysynnän ja tarjonnan kohtaamattomuuteen. Usein mainitaan yleistäen, että suomalainen maatalous on aina luomua. (Mononen 2012.)

Pro luomun sivuilta löytyvän luomubarometrin mukaan, joka on toteutettu vuonna 2019, luomun kuluttajat ovat jaettu kolmeen ryhmään; aktiivisiin, säännöllisiin ja satunnaisiin luomun käyttäjiin. Yhtenä ryhmänä mainittu myös ne, jotka eivät käytä luomua ollenkaan. Aktiivisiin luomunkäyttäjiiin lukeutuivat ihmiset, jotka ostavat luomua viikoittain. Tässä ryhmässä korostui lapsiperheet, ikääntyvät naiset ja nuoret miehet sekä yleisesti ottaen korkeasti koulutetut. Säännöllisiin luomun käyttäjiin lukeutuivat ihmiset, jotka ostavat luomua kuukausittain. Tässä ryhmässä korostuivat yli 60-vuotiaat naiset. Asuinpaikkana usein pääkaupunkiseutu. Satunnaisiin luomun käyttäjiin kuuluivat ihmiset, jotka ostavat luomua silloin tällöin. Ryhmässä korostuivat yli 60-vuotiaat miehet. Asuinpaikkana usein pikkukaupunki. Aktiivisia luomunkäyttäjiiä oli tutkimuksen tuloksissa 32 prosenttia, säännöllisiä 24 prosenttia ja satunnaisia 34 prosenttia. Ihmisiä, jotka eivät käyttäneet luomua 10 prosenttia. (Saarnivaara, Kyhälä, Kallinen 2019.) Tärkeimmät syyt, miksi suosia tutkimuksessa olevien kuluttajien mielestä luomua olivat puhtaus, hyvä maku, ympäristöystävällisyys, terveellisyys ja eläinten hyvinvointi. Viime vuosina varsinkin ympäristöystävällisyyden ja hyvän maun merkitys on noussut. (Saarnivaara ym., 2019.)

Näiden vastauksien perusteella voi olettaa, että yhteiskunnalliset asiat ovat nousseet esille myös kulutusvalinnoissa. Puolet kuluttajista arvioi, että luomukulutus lisääntyy lähitulevaisuudessa. Valtaosa kuluttajista oli sitä mieltä, että ostaisi enemmän luomutuotteita, jos ne olisivat edullisempia. Jos saatavilla olisi enemmän tietoa luomun eroista tavanomaiseen tuotantoon verrattuna ja luomutuotteilla laajemmat valikoimat, kuluttajat voisivat ostaa luomua enemmän. (Luomu Suomessa 2018.) Luomubarometrissa luomun imagoon liittyvistä kysymyksistä luomu oli vastanneiden mielestä suurimmaksi

osaksi terveellistä ja vastuullista. Seuraavaksi luomua vastasivat kuvaukset kuten pienimuotoista toimintaa, trendikästä kuluttamista, luotettavaa, nykyaikaista tuotantoa, herkullista ja ammattimaista. (Saarnivaara ym., 2019.) Luomun imagoon liittyy vahvasti tuotteiden terveellisyys ja vastuullisuus. Ne ovat todennäköisesti suurimmat syyt ostaa luomutuotteita. Vastauksista löytyykin hajontaa, osa pitää luomutuotantoa pienimuotoisena toimintana, mutta lähes samaan aikaan osa pitää sitä nykyaikaisena tuotantona. Trendikäs kuluttaminen yhdistetään myös luomuun, joka voi olla sekä positiivinen, että negatiivinen mielikuva.

Noin 80 prosenttia kuluttajista mieltää melko tärkeäksi sen asian, että työntekijöiden ja tuotantoeläinten hyvinvoinnista huolehditaan. Tämä vastaus toistuu vastauksissa riippumatta siitä, onko kyse lähiruoasta, luomuruoasta tai pientuottajien tuottamasta ruoasta. Kaikissa kolmessa tavassa arvostetaan ympäristöystävällisyyttä. (Peltoniemi 2012.) Ympäristöystävällisyys läpäisee kaikkien kuluttajien mieltymykset ostopäätöstä tehdessä. Lockeretzin (2007) mukaan kuluttajat ovat kiinnostuneet luomusta vaihtelevasti. Osa kuluttajista mieltää luomun vaihtoehtoiseksi elämäntavaksi, mikä hylkää teollisen vallan ja materiaaliset arvot. Toiset ovat kiinnostuneista siksi, että luomulla voi mahdollisesti pienentää maatalouden vaikutuksia ympäristölle. Kolmas ryhmä on kiinnostunut tuotteista niiden terveellisyyden ja korkealaatuisuuden vuoksi. (Lockeretz 2007.)

Ymmärtääkseen ihmisten kulutuskäyttäytymistä on otettava huomioon, että ruuan ostaminen on jokapäiväistä ja arkista, usein rutiininomaista toimintaa, johon ei todennäköisesti sisälly suuria oivalluksia. Ruoka ja elintarvikkeet ovat osa materiaalista maailmaa, joka rakentaa ihmisten välisiä suhteita. Sillä on myös materiaalisia seurauksia sekä ympäristölle että ihmisen hyvinvoinnille. Ruuan erityisyyteen liittyy myös se, että syödessä ruoka sisäistetään, se muuttuu osaksi meitä jopa niin, että ajattelempa olevamme osa sitä mitä syömme. (Niva 2012, 119.) Tätä ajatusmallia voi soveltaa kaikkien ruokaan liittyvään kulutuskäyttäytymiseen. Ruoka on väistämättä nykymaailmassa osa identiteettiä, mikä johtaa myös tietynlaiseen kulutuskäyttäytymiseen, varsinkin ihmisille, jotka kokevat ruuan olevan osa identiteettiä. Osalle ihmisistä se on taas arkista ja jokapäiväistä. Kuluttajalla on monia sosiaalisia identiteettejä ja heidän toimintaansa luonnehtivat rutiinit, toisaalta refleksiivisyys. Kun ihmisten käsityksissä ja käytännöissä on tilaa monenlaisille keskenään ristiriitaisillekin tulkinnoille ja toiminnoille syömisestä käytäntöjä on entistä vaikeampi ennustaa. Voidaan puhua ruokaregiimien moninaistumisesta. (Germov & Williams 1999.) Kuluttajan identiteetin luomiseen liittyy nykypäivänä myös yhteisöllisyys ja yksilöllisyys. Ne saavat uusia muotoja, kun myös ruokaan liittyy yhä enemmän vaatimuksia eettisyydestä ja kestävyyydestä. Terveystieteisiin nojaava käsitys ravitsemuksesta kohtaa yhä useammin vahvistumassa olevat yhteiskunta- ja ympäristötieteelliset lähestymistavat, joissa ravitsemusta ei nähdä yksilöllisenä vaan sosiaalisena, kulttuurisena ja ekologisena

ilmiönä. (Lang, Barling, Caraher 2009.) Ekologiseksi kansanterveydeksi nimetty kestävän kehityksen näkökulma muokkaa niin ruokapolitikkaa, ruuan valikoimia kuin yksilöllisiä valintoja (Niva 2012, 133).

Luomubarometrien mukaan kuluttajat ovat tietoisia luomuruuan hyödyistä, mutta korkeat hinnat ovat esteenä kulutukselle. Lisäksi on huomion arvoista, että kuluttajat Suomessa pitävät tavanomaista tasarvoisena luomuun nähden. (Nuutila, 2016.) Suomalainen kuluttaja näkee luomun ja tavanomaisen hyvin samanlaisena, joten ei ole syytä valita luomua. Hallituksen rooli luotettavana tietolähteenä on tärkeä. Tanskassa hallitus on osallistunut julkiseen keskusteluun esimerkiksi torjunta-ainejäämistä rohkaistakseen kuluttajia valitsemaan luomun. Luomutuotanto on poliittisesti hyvin herkkä aihe Suomessa. Antamalla positiivista informaatiota jostain se tulkitaan helposti toisen menetykseksi, siksi tarvitaan enemmän tietoa ja koulutusta, että luomuruokasysteemi nousee Suomessa. (Nuutila 2019.)

Kuluttajien keskuudessa ongelmaksi on muodostunut myös luomun tavanomaistuminen ja isojen elintarvikejättien toimiminen alalla. Tätä on pidetty luomun ideologian vastaisena kehityksenä, mikä on lisännyt paikallisen ruuan kysyntää. (Mononen 2012, 155.) Luomun markkinointi on hankalaa kaupalle, jonka valikoimista suurin osa on tavanomaisia. Kehitysehdotukseksi on ehdotettu luomun erikoiskauppoja, mutta kehitys on siirtänyt suomalaiset suosimaan supermarkettiostoksia. Kuluttajalle luomu on myös kalliimpaa bulkkituotannon rinnalla. Yksi mielenkiintoinen kysymys on, että onko luotettu siihen, että kuluttajat kiinnostuvat luomusta ja menekki kasvaa kuin itsestään? Vai tarvitseeko luomu tieteellisen todistuksen vai johtuuko tilanne keskittyneestä kaupasta ja jatkojalostuksesta? On oikeastaan mysteeri, miksi Suomessa kulutetaan luomua paljon vähemmän kuin muualla. (Mononen 2012, 155.)

Luomu alkoi pienestä vaihtoehtoisliikkeestä, mutta tuotannon määrän kasvun myötä luomuaatteen merkitys alalla on vähentynyt. Maataloudessa tärkein syy siirtyä luomuun on toimeentulon takaaminen, ei luomuaate tai ympäristönsuojelu. Kuluttajat taas tuntuvat olevan kiinnostuneempia omasta hyvinvoinnistaan kuin monista luomukuluttamiseen liitetyistä yhteiskunnallisista tai ympäristöllisistä vaikutuksista. (Kakriainen ym., 2006, 153.) Luomusta on tullut osa politiikkaa ja tavanomaista kauppaa. Kuluttajat toivovat ruuan olevan edullista, terveellistä ja vaivattomasti saatavilla, joten tavallisen ja luomuruuan kuluttajilla ei ole kovin suuria eroja. Aiemmin luomutuotteessa korostettiin tuottajan ja kuluttajan suhteen tärkeyttä, mutta nykyisin kaupoissa on omat luomuhyllynsä, joten tälläkään periaatteella ei ole enää niin suurta painoarvoa luomuaatteessa. (Kakriainen ym., 2006, 153.) Myös väite luomun kuluttajalähtöisestä kehityksestä on ristiriidassa luomun tukemisen perusteiden kanssa. Luo-

mua tuetaan osana Euroopan unionin maatalouden ympäristöohjelmaa. Tuen perustana on ympäristömyönteisyys. Viljelijöiden näkökulmasta maataloustukien suuntaaminen vaikuttaa tällä hetkellä vähintään yhtä paljon luomun edistymiseen kuin taantumiseen.

2.4. Luomun byrokraattinen puoli

2.4.1. Byrokratian ja luomun liitto

Luomu ja byrokratia on erottamaton osa toisiaan. Ensimmäisessä luvussa tuli ilmi, että luomu on sertifioitu järjestelmä. Jotta pystytään valvomaan suurta ylikansallista sertifioitua ruuantuotantojärjestelmää, vaatii se paljon valvontaa ja ohjausta, että kaikki sujuu niin kuin pitää.

Euroopassa luomu sai paljon huomiota 1980-luvun puolessavälissä poliitikoilta, kuluttajilta, viljelijöiltä ja ympäristöihmisiltä. Euroopan luomusektori on noussut selvästi 1980-luvulta. Räjähdysmäinen luomun nousu 1990-luvun alussa Euroopassa yhdistetään politiikan tukeen, kasvavaan kuluttajakysyntään, ja eläinten terveyteen, ruokaturvaan ja taloudellisiin ongelmiin tavallisen tuotannon sektorilla. (Padel & Lampkin 2010.) Poliittinen luomun tukeminen on ottanut useita muotoja, sisältäen lailliset standardit, hallituksen tarkastelun, sertifikaatit, merkinnät ja suorat maksut tukien muodossa. Luomuviljely saa vaikutuksia lisäksi Euroopan yhteisestä maatalouspolitiikasta (CAP) ja muista erityissääöksistä. (Padel & Lampkin 2010.) Artikkelissa on mainittu kaksi syytä, miksi Euroopan poliitikot kiinnostuivat tukemaan luomuviljelyä: ensiksi luomu nähtiin yhteisenä hyvänä, jakaen ympäristöllistä, sosiaalista ja muita hyötyjä yhteiskuntaa mitkä ovat vain osaksi maksettava ruuan hinnassa. Toiseksi se oli alkuasteella olevaa teollisuutta, tuki voitiin oikeuttaa nostamalla kuluttajien valinnanvapautta ja sallimalla teollisuuden kehittyä niin, että se pystyi itsenäisesti kilpailemaan markkinoilla ja sai positiivisen suunnan haja-asutusalueiden kehitykselle. (Padel & Lampkin, 2010.) Luomua oikeutetaan edelleen samoilla syillä mitä aikaisemminkin, mutta nämä samat asiat ovat olleet myös ongelmana, koska teollisuus ei ole kehittynyt tarpeeksi tasapainoisesti.

Vielä 2000-luvun taitteessa luomuliikehdintä nähtiin vastakkaisena tavanomaiselle maanviljelykselle. Luomualalla oli mahdollisuus myös auttaa vähentämään ylituotannon ongelmaa. (Padel & Lampkin 2010.) Nämä yleisimmät oikeutukset luomun tukemiseen ovat yhdistetty yleiseen markkinoiden epäonnistumiseen sen sijaan kuin muihin viljelys-ympäristöllisiin politiikkamuotoihin. Luo-

muoviljely on kehittynyt vahvaan luottamukseen markkinoilla ja kuluttajien haluun maksaa terveellisestä, laadusta ja tuotannon kestävästä tarkoituksista. Markkinavetoinen strategia on ollut menestys mutta siinä on ollut suuria riskejä, että luomutuotteista tulee tavoite sinänsä, eikä keino saavuttaa suuremmat tavoitteet hyödyttäkseen koko yhteiskuntaa. (Padel & Lampkin 2010.) Haasteena on ollut politiikoilla kehittää politiikkavälineistö, jota voi käyttää markkinoihin samalla sallien luomutuotteiden täyttävän alkuperäiset tavoitteet ja maksimoiden hyödyt yhteiskunnalle. Luomusta on tullut erottamaton osa myös erilaisia politiikkatoimia, joilla koitetaan tehdä kestävämpää tulevaisuutta. Tässä tutkimuksessa pyrin ottamaan selvää mihin suuntaan luomu on myös kulkenut, onko valloillaan ollut markkinavetoinen strategia vai yhteisen hyvän kasvattaminen yhteiskunnassa.

Orgaaninen tuotanto on ollut Suomessa pientuotantoa pitkään. Ympäristösyistä Suomessa on tarvittu eettisempi ruuantuotannon vaihtoehto. Huolimatta luomuruokaketjun heikosta kehityksestä viljelijöiden ja kuluttajien välinen vuorovaikutus oli vahvaa. Vuonna 1986 käynnistettiin luonnonmukaisen tuotannon yleiset periaatteet ja siirtymäkausi alkoi vuonna 1990. Viranomaisille vastuu vuonna 1994. Luomuruokien tuotantoa pidettiin erikoisuutena ja se hyväksyttiin strategiaksi vuonna 1996. 1990 puolivälissä luonnonmukaisten elintarvikkeiden jalostus alkoi kehittyä ja koulutus tutkimus ja kehitys lanseerattiin. (Nuutila 2019.)

On olemassa laadullisia ja määrällisiä tavoitteita luomulle ja sen tuotannolle, esimerkiksi tarve saada vaihtoehto tavallisesti tuotetulle ruualle tai tehdä maailmasta kestävämpi niin ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti. Suunnannäyttäjänä on mielipide Euroopan parlamentin ympäristön, yleisen terveyden ja ruokaturvallisuuden komissiolla; 20 prosenttia maatalousmaasta olisi luomua ennen 2030. (European Community 2015.) Muutamat maat ovat asettaneet muita määrällisiä tavoitteita, esimerkiksi Suomi 20 prosenttia maasta luomua, ja Tanska 15 prosenttia.

Esitys uudeksi maatalouspolitiikaksi vuosille 2021–2027 on julkistettu. IFOAMI:n mukaan luomu on suuressa roolissa EU:n maanviljelyksen tekemistä kestävämmäksi. ja uuden maatalouspolitiikan tulisi vahvistaa tätä antamalla enemmän ansiota viljelijöille heidän tarjoamistaan julkisista hyödykkeistä. Oikealla ohjauksella monet viljelijät voisivat antaa suuremman panoksen ympäristölle, ilmastolle ja harvaan asutulle alueelle. On kuitenkin vielä epäselvää, kuinka rahoitus hoidetaan uudessa maatalouspolitiikassa. Orgaaninen liike on huolissaan suunnitelluista merkittävistä leikkauksista maaseudun kehittämisen pilariin, joka on tähän mennessä tarjonnut ratkaisevaa tukea EU:n viljelijöille siirtymisestä luonnonmukaisiin tuotteisiin ja on auttanut heitä ylläpitomaksuissa. Äskettäin ehdotetut ympäristöjärjestelmät tarjoavat uuden mahdollisuuden maksaa korvausta viljelijöille, jotka haluavat tehdä enemmän ilmastolle ja ympäristölle. Olennaiset elementit puuttuvat edelleen, mukaan

lukien ympäristöjärjestelmien vähimmäisbudjetti ja määritellyt tukikelpoiset maatalouskäytännöt ja -järjestelmät. (Willner ym., 2019, 210.) Poliittikkatoimien muodostaminen on useana vuonna viivästynyt paljon ja maatalouspolitiikassa kaudet ovat usein alkaneet ilmoitettua myöhemmin. Se kertoo asioiden monimutkaisuudesta ja ratkaisujen löytämisen ongelmallisuudesta.

2.4.2. Erilaiset strategiat osana luomua

Suomalaisessa luomutuotannossa tuet ovat olleet tärkeässä osassa luomun laajenemiselle. Ilman tukea luomuviljelijöitä olisi todennäköisesti vähemmän. Luomun tukemista puolustetaan kotimaisen kysynnän tyydyttämisellä ja tuotteiden runsaalla viennillä. Luomulla on merkitystä viljelymaan tuotokyvyn turvaajana, uusiutumattomien luonnonvarojen ja energian säästäjänä sekä ylituotannon ja ympäristökuormituksen vähentäjänä. Luomulla katsottiin olevan merkitystä myös pientilojen elinkelpoisuudelle ja haja-asutusalueiden työllisyydelle. Suomessa 1990-luvulla alettiin pikkuhiljaa tiedostaa maatalouden ympäristövaikutukset, ja luomun perusteeksi nostettiin maataloudesta aiheutuvan ympäristökuormituksen vähentäminen ja samalla luomuviljelyalan lisääminen. Myönnettiin, että tavoitteita ei voida saavuttaa ilman taloudellista kannustinta. (Mononen 2012.) Luomun siirtymävaihe tuki toi alalle jonkin verran tavanomaisesta viljelystä siirtyneitä, jotka uskalsivat tehdä muutoksen taloudellisten riskien vähentyessä. (Mononen 2012.) Suomessa luomuviljelijöille maksetaan kuitenkin pienempää tukea kuin useissa muissa Euroopan valtioissa. EU:n ympäristötukijärjestelmä pyrkii vähentämään maatalouden aiheuttamaan ympäristökuormitusta ja kompensoimaan viljelijöille kuormituksen keventämisestä aiheutuneita tulonmenetyksiä. Ympäristöohjelmaan osallistuminen on vapaaehtoista, mutta Suomessa viljelijöiden keskuudessa suosittua. (Mononen 2012.)

Luomun nähtiin hyödyttävän haja-asutusalueita, ja 1990-luvulla suomalainen luomu määriteltiin viljelijöiden selviytymisstrategiaksi, mutta samalla myös maaseudun kehittämisstrategiaksi. Siirryttäessä 2000-luvulle luomu on ruokapolitiikassa ekologinen ja markkinasuuntautunut tuotantomuoto, jolla on hyvät mahdollisuudet menestyä elintarvikeviennissä. Ongelmaksi voi muodostua, että luomulla on kilpailijoita, esimerkiksi usein se sotketaan lähiruokaan, mikä on paikallisesti tuotettua ruokaa. (Mononen 2012.) Ajan myötä luomun asema on vahvistunut Suomessa EU-jäsenyyden, ympäristönäkökulman vähittäisen voimistumisen ja taloudellisen tukemisen myötä. (Mononen 2012.) Strategiset ohjelmat pyrkivät toteuttamaan tavoitteita, joita on asetettu. Poliittisilla tavoitteilla voidaan ajaa sosiaalisia liikkeitä standardisoidummiksi kokonaisuuksiksi yhteiskunnassa. Poliittiset ohjelmat voivat osaltaan vahvistaa tietynlaista käyttäytymistä yhteiskunnassa esimerkiksi asettamalla suosituksia julkisista hankinnoista.

Tämän tutkielman tarkasteluväli on 2015–2020. Keskityn niihin vuosiin, mielestäni on kuitenkin oleellista kertoa, että Suomessa Nuutilan (2016) mukaan ensimmäinen luomuruokastrategia julkistettiin 2001 vuosille 2002–2006. Vuonna 2005 Ympäristöministeriö ja Työ- ja elinkeinoministeriö esitteli raportin kestävästä tuotannosta ja kulutuksesta vähemmän on enemmän ja paremmin. Tämän raportin mukaan 10 prosenttia maatalousmaasta olisi luomussa 2012 ja 25 prosenttia vuonna 2015. Jo vuonna 2005–2006 on tehty tavoitteita vuodelle 2015. Muun muassa valtiollinen strategiaryhmä luomulle asetti tavoitteen vuonna 2006: ”Vuonna 2015 Suomi on johtavien maiden joukossa Euroopassa luomutuotannossa ja kulutuksessa. Luomutuotannon osuus olisi 6 prosenttia valtiollisessa jälleenmyyntimarkkinoissa. Kaikki julkiset keittiöt käyttävät luomuaineita: yksityiset keittiöt nostavat käyttöä 15 prosenttia vuosittain ja 10 prosenttia ruokatuonnista tulee olemaan luomua. (Nuutila 2016). Tavoitteita on hyvä asettaa, mutta yksittäisiä lukuja tärkeämpää olisi kertoa keinoja, joilla tavoitteet on mahdollista saavuttaa.

Luomustrategia vuosille 2007–2015 sisältää tavoitteen 6 prosentin osuudesta luomuruuasta ennen 2015 ja luomuaineesien käytöstä julkisissa keittiöissä (Luomustrategiaryhmä 2006). Valtiollinen ruokastrategia ryhmä asetti tavoitteen 15 prosentin luomuaineesien käytön noususta julkisissa ruokapalveluissa (Ruokastrategiaryhmä 2010, Nuutila, 2016). Jo aikaisin on haluttu tehdä pitkän aikavälin tavoitteita, kuten esimerkiksi hallituksen tiivistelmä ruokapolitiikasta, joka sisältää laadullisen strategian vuodelle 2030: ”On tärkeää turvata suuri valikoima luomuruokaa jälleenmyyjille ja ruokapalveluille. Luomuruuan ja lähiaineksien käyttöä julkisissa hankinnoissa tulee edistää.” (Nuutila 2016.) Samalla tavalla ulkoministeriön vuonna 2008 perustama Maabrändivaltuuskunta kehitti Suomelle brändiä asettamalla tavoitteen luomutuotannolle, joka oli, että puolet tuotannosta tulisi olla luomua vuonna 2030. Maa- ja metsätalousministeriön kehitysohjelman mukaan taas vuonna 2015 luomuruoka on osa kuluttajien ja ruokaketjun tekijöiden tavallista elämää. Valikoima kohtaa kuluttajan tarpeet kaikissa välttämättömissä tuoteryhmissä. (Kottila 2011, Maabrändivaltuuskunta 2010.)

Tärkeimpänä tämän tutkielman ajankohdan huomioon ottaen on pääministeri Jyrki Kataisen hallitusohjelman asettama kehys kansalliselle luomutuotantosektorille ja sen tavoitteiden saavuttamiseksi. (MMM 2014). Kehyksessä kerrotaan, että Luomu 20/2020 ohjelma tarkoittaa, että vuonna 2020 1) 20 prosenttia maanviljelysmaasta on luomussa 2) tuotanto on riittävää kansalliseen kulutukseen 3) suomalaisen luomutuotannon tuotteet kolminkertaistavat jälleenmyynnin ja ruokapalvelut ja 4) 20 prosenttia ruuasta on luomua mikä tarjoillaan päiväkodeissa ja koulussa. (Nuutila 2016, 12.) Nyt voidaan sanoa, että Suomen asettamat tavoitteet eivät täytyneet vuodelle 2020. Vaikka markkinakehitys on ollut nouseva, se on ollut hitaampi mitä odotettiin. Parin viime vuoden aikana kehitys on kuitenkin

kiihtynyt, myynti kasvanut, on tullut hyviä tuotelanseerauksia ja kasvava kiinnostus vientimarkkinoihin on noussut. (Nuutila 2019.) Ohjelmalla on kuitenkin ollut merkitystä luomun kehityksessä, niin negatiivisesti kuin positiivisestikin. Strategioita luomun ja ruokasektorin kehittämiseen on monia, esimerkiksi julkisten ruokahankintojen ohjaaminen, jolla on suuri merkitys hyvinvointiyhteiskunnan rakentamisessa.

Poliittisten toimijoiden lisäksi myös kolmas sektori, joka ajaa luomun asiaa on kehittänyt omia tavoitteitaan. Luomun osalta suurin on Pro luomu -yhdistys, joka kerää yhteen eri sidosryhmiä Suomen luomuruokaketjusta, esitti luomuruokakehitykseksi vuosille 2015–2020. Sen visio esitti, että vuonna 2020, luomuruoka on kiinnostava ja haluttu. Luomu tulee olemaan osa tavallista suomalaista elämää näillä toimilla: 1) kehittämällä tarinaa luomutuotteiden takana 2) varmistaa ja levittää parhaita luomukäytäntöjä 3) tukea jatkuvaa kehitystä 4) vähentää byrokratiaa 5) tarkastella tavoitteiden saavuttamista 6) yhteistyöllä. Ohjelma viittaa hallituksen luomutavoitteisiin, mutta ei esitä yhtään omaa numeraalista tavoitetta. (Nuutila, 2016.) Luomun kehitystä voi arvioida liiton asettamien tavoitteiden näkökulmasta.

Luomutuotanto on mainittu hallituksen ohjelmissa vuodesta 1999 ja monissa muissa virallisissa ohjelmissa, mutta kehitys on ollut hidasta verrattuna esimerkiksi Ruotsiin tai Tanskaan. Pro Luomun tekemä tutkimus sidosryhmien mielipiteistä kertoo, että suurimmat esteet luomutuotannon kehitykselle ovat kuluttajien haluttomuus maksaa korkeampaa hintaa luomutuotteista sekä byrokratia. Muita mainittavia pullonkauloja olivat kontrolli ja säännökset. Nämä tulevat ilmi virkamiesten epäileinä lain tulkintoina, hitaina prosesseina ja sanktiouhkina. Lisäksi huono tuotteiden saatavuus, vaikea logistiikka ja fakta, ettei raaka-aineita jalosteta tarpeeksi, nähtiin esteinä kehitykselle. (Nuutila 2019.)

Syyt ja motiivit edellä mainittujen tavoitteiden asettamiseen ovat hyvin samankaltaisia erilaisissa julkistuksissa ja strategioissa. Kansallinen strategiatiimi luomumarkkinoille osoittaa tarpeen nostaa luonnon, eläinten ja ihmisten hyvinvointia. Esitys kansalliselle ruokastrategialle perustuu tarpeelle turvata turvallisuus, maku, terveellisyys ja vastuullisuus tuotetussa ja tarkoituksenmukaisesti hinnoitellussa ruuassa (Ruokastrategiaryhmä 2010). Luomu 20/2020 (MMM 2014) perustuu tarpeelle tuotteista ja tuotantotavoista, jotka eivät ole haitallisia ympäristölle tai ihmisten, kasvustojen ja eläinten hyvinvoinnille. (Nuutila 2016.)

Vuosina 2001–2020 oli luomuruuan tavoitteita, mutta yhtäkään ei saavutettu. Saavuttaakseen seuraavat asetetut tavoitteet, tarvittaisiin vahvaa ja tasapainoista kasvua koko luomuruokaketjulle, jokai-

nessa elintarvikeketjun osassa. Kasvu tarvitsee yhteistyötä jokaisen tekijän osalta ja tavoitteiden kir-
kastamista, mikä on luomun tulevaisuus, yhteinen tavoite ja perimmäinen ideologia, joka kantaa kas-
vua.

2.5. Luomun tulevaisuus

2.5.1. Luomun haasteet tulevaisuudessa

Jo Rooman antiikin maanviljelys epäonnistui, kun maaperästä ei pidetty tarpeeksi hyvää huolta. Ovatko läntisen maailman viljelijät toistamassa samoja virheitä kuin Rooman imperiumissa? Jatku-
vuus auttaa määrittelemään luomuviljelyn peruseriaatteet. Muutokset näyttävät kuinka orgaaninen
viljely adaptoituu ekologisiin, sosiaalisiin ja poliittisiin haasteisiin. (Geier, Källander, Lampkin, Pa-
del, Slight, Niggli, Vogt, Lockeretz 2010.) Reflektointi orgaanisen viljelyn alkuperästä ja sijoitta-
malla se tämän päivän tilanteeseen sen historiallisessa kontekstissa nostaa tietoisuutta olemassa ole-
vista ongelmista ja mahdollisista ratkaisuista.

Luomussa on muutamia periaatteita, mitkä eivät ole muuttuneet ajan saatossa. Näitä periaatteita ovat
muun muassa, että luomuviljelyn systeemi perustuu biologiselle ymmärrykselle maaperän hedelmäl-
lisyydestä, joka on humus, maaperän eliöt ja kasvustojen juuret kuin myös ekologinen ymmärrys
kasveista, eläimistä ja ihmisistä. Lisäksi luomutuotanto tehostaa viljelyä biologisesti ja ekologisesti
omasta tilasta lähtöisin. Kestävä maankäytön tarkoituksena estää maaperän, organismien ja luonnon-
varojen liikkakäyttö. Asia, mikä liittyy edelleen luomuviljelyyn, on korkea ruuan laatu, mikä on pe-
rusta terveelliselle ravitsemukselle. Korkea laatu tarkoittaa maukkaita tuotteita, korkea hyötyainepi-
toisuus, alhaiset haitalliset aineet ja ruoka, joka säilyy. Historian saatossa luomu on aina yhdistetty
visioon toisesta, paremmasta yhteiskunnasta, pioneerien aikaan luonnollisesta elämäntyylisestä, nykyi-
sin visio kestävästä yhteiskunnasta. (Geier ym., 2010.)

Tällä hetkellä luomu voidaan nähdä kypsyneenä liikkeenä, joka sisältyy nykyisin jokaiseen ruoka-
sektorin osaan: politiikkaan, kansalliseen ja kansainväliseen kauppaan, tutkimukseen, ja kuluttajuu-
teen. Tuotteet ja merkit ovat tuttuja ja järjestöt ovat tunnustettuja ja on paljon tietoa ja analyysiä.
Luomuruokasysteemit ovat olleet menestyksekkäitä yhdistäessään tehokkuutta ja kestävyyttä. Har-
vaan asuttujen alueiden kontekstissa luomuviljely tarjoaa mahdollisuuden ympäri maailman. (Geier
ym., 2010.)

Luomun laajempi harmonisaatioprosessi on ollut tärkeä, jolla on saavutettu kuluttajien ja poliitikkojen luottamus. Luomuviljelijöiden on otettava rooli yrittäjinä ja visionääreinä. Tutkijoiden tulee kunioittaa ja tehdä yhteistyötä viljelijöiden kanssa sekä nähtävä viljelijät tekijöinä heidän tutkimuksissaan. Kuinka tehdä tilat selviytymään taloudellisesti ja luoda näkyvä, korkealaatuinen ja kestävä elämäntapa. Samalla kiinnostavaa on miten markkinat muotoutuvat ja ottavat huomioon globaalit asiat. Uusi trendi on hyvä elämä, missä terveys, maku, alkuperä, solidaarisuus ja reiluus ovat pääosassa. Jos luomu oppii kuinka suunnistaa näissä tulevaisuuden trendeissä, sillä on hyvät mahdollisuudet voittaa puolelleen uusi kuluttajasukupolvi ja syventää ja kehittää luomun konseptia. (Geier ym., 2010.)

On hyvä ottaa kuitenkin huomioon, että luomuruokayritykset tekevät töitä kapitalistisessa kontekstissa. Erilaista yhteistyötä on kuitenkin syntynyt eri yhteisöjen välillä, joilla on samanlaiset tavoitteet ja ideologiat. Ne tuovat yhteen reilun kaupan yhteisöt, kuluttajajärjestöt, kirkon organisaatiot ja paikalliset asukkaat sekä luomutuottajat. Näillä on sama perustavoite: varmistaa viljelijöiden reilu palkka ja turvata heidän elantonsa, vahvistaa paikallisia talouksia ja suojella luontoa ja ympäristöä. (Geier ym., 2010.)

Luomututkimus kasvaa tasaisesti ja tulee yhä enemmän osaksi valtavirtaa. Tämä kehitys on nopeutunut, koska luomutietelijöiden on seurattavat suuremman yhteisön sääntöjä. (Geier ym., 2010.) Tulevaisuuden menestymisen takeeksi on tärkeää, että lisätään intensiivisesti viljelijöiden ja tutkijoiden välistä tietämystä. (Geier ym., 2010.) Tieteellinen tutkimus kaipaa kokonaisvaltaisempaa otetta, että asioista saadaan ajantasoisia ja validia tietoa, jota voidaan soveltaa tulevaisuuden kestävämpään ruuantuotantoon. Luomutuotanto ei ole kuitenkaan yleisratkaisu maailman ruokaongelmiin, se on sovitettu maailmanlaajuisen maatalouskaupan ehtojen mukaiseksi. Luomutuotannolla on myös paljon tavonomaista tuotantoa muistuttavia piirteitä. (Risku-Norja & Mononen, 2012.)

Esillä on jatkuvasti ollut luomun ja tavallisen tuotantokulttuurin vastakkainasettelu, joka on kehityksen kannalta hedelmätöntä keskustelua. Termin tehotuotanto alla on paljon erilaisia tuotantotapoja ja luomutuotanto on oikeastaan kaupankäynnin näkökulmasta tuotteita standardisoiva säännöstö. Luomu ei oikeastaan ole synonyymi ympäristöystävälliselle tai kestäväälle ruuantuotannolle. Ratkaisuna ruuantuotannon tulevaisuuden ongelmiin on esitetty regeneratiivista maataloutta. Kyseessä on löyhä kattokäsite, jonka alle mahtuu monia tapoja tuottaa ruokaa ympäristön kasvukykyä ylläpitäen ja monimuotoisuus huomioon ottaen. Kysymys ei ole kuitenkaan luomun tapaan standardista, joten eri viljelytapojen kokeileminen onnistuu matalammalla kynnyksellä. (Hanska 2020.) Tavoitteena tu-

levaisuudessa on kestävä ruuantuotantojärjestelmä, olisi tärkeintä rakentaa luonnon kanssa symbioosia ja luoda harmoniaa eikä jatkuvaa konfliktia. Lähellä luonnon kanssa harmoniassa elämistä on kokonaisvaltaisesti ja luontolähtöisesti maataloutta katsova suuntaus, joka on regeneratiivinen viljely. Se voidaan käsittää korjaavana, parantavana tai uusintavana maataloutena. Nimi tulee englanninkielisestä sanasta *regenerative*, joka tarkoittaa elvyttämistä ja uudistamista. (Kankaanrinta, 2020.) Regeneratiivinen viljely ei ole sama kuin luomu, vaikka moni periaate onkin sama. Tärkeintä on lähestyä maataloustuotantoa kokonaisvaltaisesti ja huomioida maatalouden ekosysteemi kokonaisuudessaan. (Kankaanrinta, 2020.) Luomuun liittyy mielikuvia tuotannosta, joka tapahtuu pienissä yksiköissä, mutta tilakoot ovat yleensä suurempia mitä tavallisen tuotannon yksiköt, ja tuotanto ei välttämättä ole sen monimuotoisempaa. Itseasiassa suuri luomutila voi aivan hyvin keskittyä vain yhteen tai kahteen lajikkeeseen ja tällä tavoin edistää monokulttuuria. (Hanska 2020.)

Tulevaisuuden kannalta toiminnan tavoitteiden määrittely on tärkeää; onko luomu yhteiskunnallinen vai ympäristöllinen liike, ja mitä sillä tavoitellaan. Ala on kehittynyt aikojen saatossa erilaisten toimijoiden pyrkimysten seurauksena. Luomuala käsittää laajan toimijajoukon, sen sisällä kaikki eivät välttämättä kuitenkaan toimi luomuliikkeen arvojen, ajatusten ja tavoitteiden mukaisesti. (Mononen 2002.) Luomu on yhä vaihtoehtoinen maatalouden ja elintarviketuotannon muoto. Se on kuitenkin selkeästi institutionalisoitunut ja siitä on tullut osa Euroopan unionin virallista maatalouspolitiikkaa. Luomua käytetään välillä niin ympäristö-, terveys- kuin eläinsuojeluongelmatkin poistavana taikasanana. Käsitteellisesti luomu on niin sanotusti ”kesytetty”. (Kakriainen ym., 2006, 153).

Tässä on käsitelty luomun historiaa, markkinoita ja kulutusta historian perspektiivissä myös ideologiaa, arvoja ja poliittisen tuen kehitystä. Luomu on erilaisista liikehdinnöistä koostunut nykypäivään mennessä markkinoistunut konsepti, jonka alkuperäinen ajatus on hieman hämärtynyt. Luomusta on yritetty etsiä vastausta ruokapoliittisiin ongelmiin, mutta keskustelu on kilpistynyt vastakkainasetteluun tavanomaisen tuotannon kanssa. Tällä hetkellä tärkeämpi kysymys onkin yhteiskunnassa siirtynyt kohti sosiaalisesti, ekologisesti ja taloudellisesti oikeudenmukaista ruuantuotantomallia. Tietenkin tästä on puhuttu melkein koko luomutuotannon ajan, mutta tavoitteet ovat jääneet saavuttamatta, kehitys on näkynyt suurimmaksi osaksi kauppojen hyllyssä eri valikoimien laajentuessa ja säädöksiä lisääntymisessä alkutuotantoon. Luomukeskusteluun kuuluu edelleen olennaisena osana luomuideologian ja suurten markkinoiden ristiriitaisuus, sekä keskusteleminen siitä löytyykö luomusta tarpeeksi oikeaa tietoa. Lisäksi yleinen ihmettelyn aihe luomun suhteen on, että se kuulostaa hyvältä menetelmältä, mutta miksei se ole ottanut kokonaisvaltaisesti tuulta alleen vai onko kysymys oikeas-

taan vain ohimenevästä trendistä? Vastakkainasettelu on jatkunut keskusteluissa, ja luomu ruokajärjestelmän pelastajana on saanut myös uusia haastajia, jotka teoriassa ottavat paremmin huomioon kokonaisvaltaisesti koko ruokajärjestelmän.

2.5.2. Luomututkimus

Alun perin luomuviljelytutkimus oli reaktio mekaanista ja pelkistävää näkökulmaa vastaan, joka nousi 1990-luvun puolivälissä ja dominoi edelleen. Kaksi erilaista maailmankuvaa ovat suurimmat syyt tavallisen ja luomuviljelyn debatissa. (Stinner 2010.) Monet sanovat, että luomuviljelytutkimus on jo kadottanut sen holistisen ideologian ja menee kohti pelkistävää tiedettä, kun luomuruoka tulee osaksi valtavirtamarkkinaa (Stinner 2010). Luultavasti näin on jo käynyt, luomun ollessa yhä enemmän yksi markkinatalouden tuotteista, eikä holistinen, elämää kestävästi läpäisevä ideologia, mitä se oli aikaisemmissa liikehdinnöissä. Tutkimuksessa molemmat, sekä holistinen että pelkistävä lähestymistapa tarvitaan todistaakseen luomuviljelyn tehokkuus. Tavallisen mekaaniset ja luomun pelkistävät opit täytyy yhdistää suurempaan kontekstiin. Sillä tavalla parhaat lähestymistavat on mahdollista yhdistää. (Stinner 2010.)

Stinner (2010) ottaa myös mielenkiintoisen näkökulman luomuun, että enemmän tai vähemmän siinä yhdistyy tie ja taide. Taide tulee viljelijöistä, jotka elävät maalla ja harjoittavat luomuviljelyä kokonaisvaltaisesti. Se perustuu heidän kokemukselliseen tietoonsa ja siihen mikä toimii heidän tiloillaan ja laajemmissa yhteisöissä. Tieteen keinoin se voidaan saada jalostamaan ja tekemään ideoista hyötyä laajemmalla yleisölle. Tutkijoiden ja maanviljelijöiden välinen yhteistyö tulisi saada edistämään luonnonmukaista maataloutta tieteen ja käytännön avulla pitkälle tulevaisuuteen. (Stinner 2010.) Kehittyäkseen eteenpäin tieteilijöiden ja maaseudun taitelijoiden yhteistyö olisi siis välttämätöntä. Jokainen viljelytapa ei sovi ympäri maailman, ja maatalojen viljelijöillä on paljon myös hiljaista käytännön tapoja, jotka sopivat yleisten säännöksiensä sisäpuolelle, joilla on vaikutusta satoon tai maaperään. Viljelijät ovat tärkeä osa tutkimusta, mutta pitkä standardoimisprosessi on vähentänyt niiden roolia vain pelkiksi objekteiksi. (Geier ym., 2010.)

Näkökulmana luomuun Koikkalainen ym. (2011) toteaa, että Suomessa luomututkimukseen ei ole juurikaan panostettu ja maanviljelijät joutuvat usein kokeilemaan ja tekemään havaintoja kantapään kautta. Jos luomu halutaan valtavirraksi niin taustalle pitäisi saada enemmän tieteellistä tutkimusta ja neuvontaa, viljelyn jättäminen yksityisen yrittäjän harteille on aika suuri uhraus eikä myöskään houkuttele ryhtymistä luomuviljelijäksi tai tee luomuviljelystä helpompaa. Viimeaikaisen keskusteluun

verrattuna vaikuttaa, että luomu ei ole edistynyt leviämises­­sään, edelleen puhutaan siitä, kuinka pitäisi olla enemmän faktapohjaista tietoa siitä, miksi valita luomu niin viljelijän kuin kuluttajan näkökulmasta. Poliittisesti on tehty suuriakin päätöksiä siitä, kuinka luomu täytyisi saada nousuun, mutta tilastojen valossa luomu tulee näitä tavoitteita perässä.

Tieteellinen luomututkimus on Suomessa kohdistettu maatalouteen ja ympäristöllisiin aiheisiin monta vuotta ja luonnonmukainen lähestymistapa sosiaalisessa ja käytöksellisessä tieteessä sekä taloudessa on melko uutta. (Nuutila 2018, 170). Maakohtainen informaatio luomusta, joka perustuu objektiivisiin tutkimuksiin, on harvassa. Ketjun tekijöiden ja kuluttajien päätöksenteko perustuu kuitenkin tietoon, mikä on saatavilla.

3. AINEISTO JA MENETELMÄT

3.1. Aineisto

Tässä luvussa kerron millaisen aineiston olen kerännyt tähän pro gradu -tutkielmaan. Aineistona tässä pro gradu -työssäni käytän maatalouslehtiä. Ensimmäinen lehti, joka valikoitui aineistoksi, on Maaseudun Tulevaisuus. Se on levikiltään Suomen toiseksi suurin sanomalehti. Omien sanojensa mukaan Maaseudun Tulevaisuus pitää maaseudun ja sen elinkeinojen puolta sekä huolehtii maaseudun henkisestä ja taloudellisesta hyvinvoinnista. Maaseudun Tulevaisuus on maa- ja metsätaloustuottajan äänen esille tuoja ja kannattaja. Lehti on levikiltään suhteellisen laaja. Tämän tutkimuksen aikaan vuonna 2019 se on noin 70 000 (LT-levikki 2019). Toiseksi lehdeksi, jota aion käyttää, valikoitui Käytännön Maamies, joka on maatalousyrittäjien ammattilehti, jota julkaisee ProAgria ja Agrologien liitto. ProAgria on suomalainen valtakunnallinen maatalousalan neuvonta- ja kehittämisorganisaatio. Agrologien liitto on taas järjestö, joka valvoo agrologien etuja ja edistää yhteenkuuluvuutta ja työssä jaksamista. Nämä kaksi lehteä täydentävät tosiaan aineistona. Toinen on ammattilehti ja toinen sanomalehti. Kokoan aineistoni juuri näistä lehdistä, koska haluan tutkia keskustelua nimenomaan maatalouden ja alkutuotannon kentällä lehtien kautta.

Tarkastelujaksoksi olen valinnut aikavälin 2015–2020. Olen kerännyt ajanjaksolta kirjoituksia luomusta. Haluan tuoda tutkimuksessa esille mielipiteitä ja ajatuksia luomusta tältä ajanjaksolta. Valitsin tämän ajanjakson, koska viime vuosina esiin nousseet elintarvikejärjestelmän ja ruokapolitiikan haasteet etsivät ratkaisuja ja luomu on noussut esille yhtenä hyvänä vaihtoehtona. Vuonna 2014 tehtiin poliittisia periaatepäätöksiä luomutuotannon lisäämiseksi, joten tarkasteluajanjaksoni sijoittuu mielenkiintoisesti suhteessa näihin päätöksiin. Luomulta ei oikeastaan pysty välttymään ruokakaupoissa, ja sen lisäksi se herättää kysymyksiä onko se todella parempi kuin tavanomainen tuote. Samalla myös mediassa keskustellaan luomusta ja tavanomaisesta välillä hyvinkin ristiriitaisesti. Ruokatutkimuksen osalta mietitään mikä on tulevaisuuden kannalta kestävin ruuantuotantomenetelmä ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti. Keskustelu ja ideat luomun suhteen vaikuttavat hyvin tunnelatautuneilta ja ideologisilta. Tällä tutkimuksella haluan selvittää sitä millaiset asiat ovat mukana keskustelussa maatalouslehdissä ja kuinka niihin suhtaudutaan.

Käytin aineiston etsinnässä viittä erilaista hakusanaa, jotka ovat ”luomu”, ”luomuviljely”, ”luomutuotanto”, ”hiiliviljely” ja ”kiertotalous”. Nämä sanat valikoituvat, koska tutkimuskohteeni on luomu

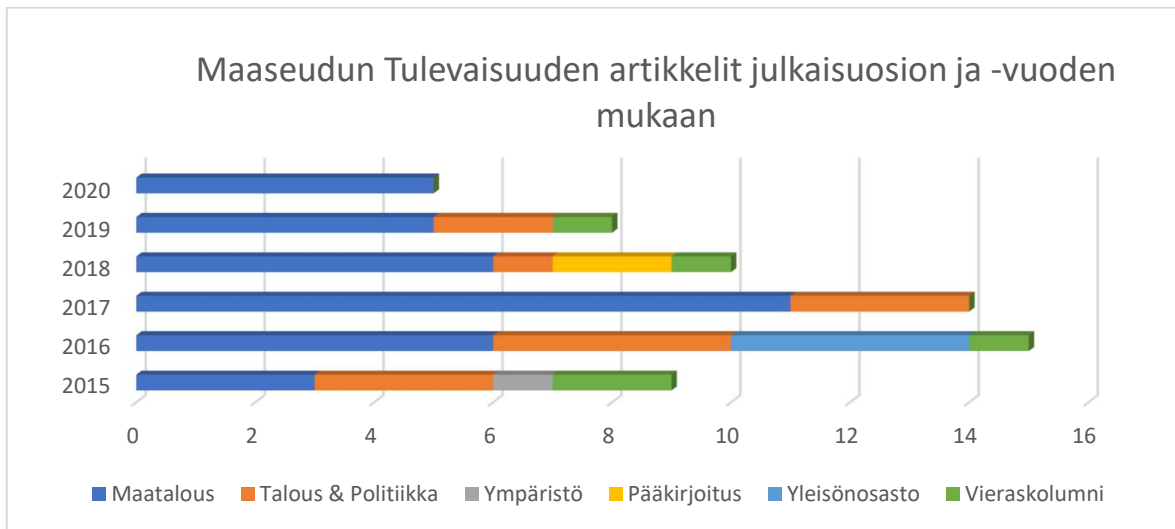
ja haluan erityisesti keskittyä luomukeskusteluun tuotannossa ja viljelyssä, en niinkään markkinoiden tai kulutuksen näkökulmasta, vaikka yksi luku käsittelee aiheita tässä tutkielmassa. Luomuviljelyssä on paljon samaa mitä muissakin maaperää uusivissa viljelystavoissa. Siksi kiinnostukseni kohdistuu myös kiertotalouteen ja hiiliviljelyyn, millaista tietoa ja keskustelua niiden takaa löytyy.

Maaseudun Tulevaisuuden arkistosta hain pelkällä ”luomu-”, hakusanalla vastauksia tuli vuosilta 2015–2020, 448 kappaletta. Päätin kuitenkin rajata aineistoa jo hakuvaiheessa ja käytin Maaseudun Tulevaisuuden arkistosta haettaessa hakusanoja ”luomuviljely” ja ”luomutuotanto”. ”Luomuviljely” hakusanalla 42 kappaletta ja ”luomutuotanto” hakusanalla 98 tulosta. Huomioon otettavaa on, että määriin mahtui kaikki artikkelit mielipidekirjoituksista uutisiin ja tiedotteisiin. Tein siis artikkeleiden osalta karsintaa ja jätin pois artikkeleita, joissa oli vain tukitiedotteita luomusta tai numeraalisia tietoja peltopinta-aloista ja kasvuprosenteista. Valitsin artikkeleita, joita voi tulkita ja jotka kertovat luomuviljelystä laadullisesti. Jäljelle jäi 67 artikkelia Maaseudun Tulevaisuudesta.

Käytännön Maamies -lehdestä etsin suoraan artikkeleita ”luomu” hakusanalla ja tuloksia tuli 55 kappaletta. ”Hiiliviljely” hakusanalla kaksi tulosta. Käytännön Maamies -lehden artikkeleita jäi alustavan tarkastelun jälkeen 35 kappaletta. Jätin pois artikkeleita, joissa oli vain maininta luomusta luettelomaisesti, eikä siitä kerrottu mitään lisäinformaatiota. Tuloksista karsin pois esimerkiksi sellaisia artikkeleita mitkä olivat neuvontapainotteisia ja yksityiskohtaista tietoa esimerkiksi eläinten ruokinnasta luomun ja tavallisen tuotannon välillä. Tietenkin yksityiskohtainen tieto on tärkeää, mutta se ei tässä omassa tutkimuksessani ole tarkoituksena. Tämän jälkeen tein vielä karsintaa Käytännön Maamiehen artikkeleista sen perusteella mitkä teemat Maaseudun Tulevaisuuden aineistosta nousi esille eniten; teemat olivat ympäristö, taloudellisuus ja byrokratia. Jäljelle jäi kuusi artikkelia, jotka kertovat luomuviljelijöistä, ympäristöstä, byrokratiasta ja kannattavuudesta. Yhteensä tutkielmassani käsittelem siis 67 artikkelia. Käytännön Maamiehestä kuusi ja Maaseudun Tulevaisuudesta 61.

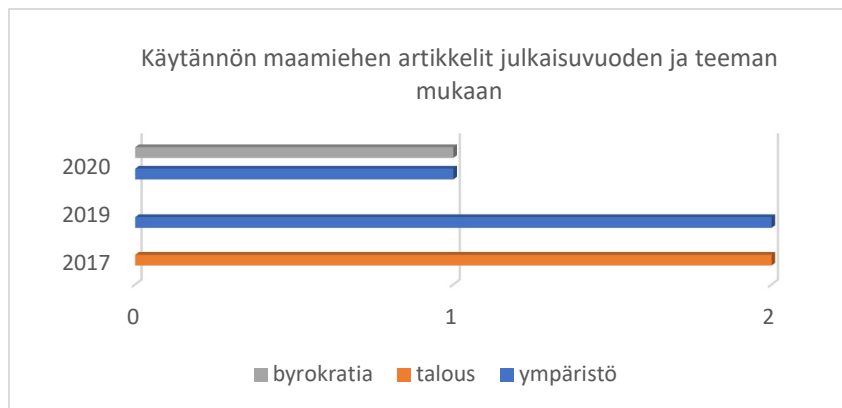
Taulukko 1:ssä on Maaseudun Tulevaisuuden artikkelit julkaisuosion ja -vuoden mukaan taulukoituna. Eniten tutkimuksessa on mukana luomuartikkeleita vuodelta 2016. Aiempina vuosina artikkeleita luomusta on julkaistu monipuolisemmin eri osastoilla, tarkastelujakson loppupuolelta tähän tutkimukseen on vain maatalouspuolen artikkeleita, jotka vastasivat kriteerejäni. Julkaisuosiolla ei ole ollut merkitystä artikkeleiden valinnassa, vaan olen valinnut ne artikkelit, jotka ovat tutkimuksen kannalta relevantteja.

Taulukko 1. Maaseudun Tulevaisuuden artikkelit.

Seuraavassa taulukko 2:ssa on tutkimuksessa olevat Käytännön Maamiehen artikkelit, joita on 6 kappaletta. Artikkeleita on vain kolmelta vuodelta, ja olen jakanut ne aineistosta löytyvien teemojen mukaan tähän taulukkoon.

Taulukko 2. Käytännön Maamiehen artikkelit.

3.2. Tutkimusmenetelmät

Valitsin tutkimukseeni aineiston analyysimenetelmäksi sisällönanalyysin, koska tutkittavaa aineistoa on paljon ja menetelmä palvelee parhaiten tarkoituksiani selvittää mitä luomusta puhutaan. Aineistoa tarkastellaan sisällönanalyysissa niin, että sieltä etsitään yhtäläisyyksiä ja eroja sekä tiivistetään ja eritellään sitä osiin. Sisällönanalyysi on tekstianalyysia kuten esimerkiksi diskurssianalyysi. Analyysissa tarkastellaan tekstimuotoisia tai sellaiseksi muutettuja aineistoja, joista on tarkoituksena muodostaa analyysin avulla tiivistetty kuvaus tutkittavasta ilmiöstä. Kuvaus auttaa ilmiön kytkemisessä laajempaan kontekstiin ja muihin aiheita koskeviin tutkimustuloksiin. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 105.) Sisällönanalyysissa kuten muissakin laadullisissa tutkimusmenetelmissä tutkimuskysymys, aineistonkeruu, kysymysten täsmennys ja analyysi ovat aina vuorovaikutteisessa suhteessa toisiinsa. (Silvasti, 2014, 35.) Tutkimus täytyy ymmärtää näin ollen prosessinomaisena rakentamisena.

Lähestymistapani aineistoon on teoriaohjaava sisällönanalyysi, jota voidaan kutsua myös abduktiiviseksi lähestymistavaksi (Silvasti 2014, 39). Teoriaohjaavasta sisällönanalyysista kerrotaan, että analyysin aikana tutkijan ajattelua ohjaavat vuoroin teoria ja vuoroin aineisto. Usein analyysiyksiköt nousevat aineistosta, mutta niiden tulkintaa ja ryhmittelyä ohjaa teoria. (Tuomi & Sarajärvi 2009.) Teoriaohjaavassa tutkimusmenetelmässä aineiston koodausta saa ohjata tutkijan tieto, esimerkiksi hänen tuntemansa teoreettiset luokittelut ja niiden pohjalta syntyneet ennakko-oletukset, mutta koodiluettelo elää kuitenkin prosessin kuluessa. Tässä menetelmässä aikaisemman tutkimuksen pohjalta tehty koodisto ei rajoita tutkijan mahdollisuuksia kuunnella aineiston moniäänisyyttä tai yhdistellä aikaisemmassa tutkimuksessa esiintyneitä kategorisointeja. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 117.)

Koodauksen jälkeen asiat teemoitellaan. Teemoittelulle on olennaista, että aineiston tai informantin tuomat yksilölliset merkitykset on mahdollista nähdä yhden yleisemmän teeman variaatioina. Osa koodista voidaan todeta tutkimuskysymyksen näkökulmasta merkityksettömiksi ja jättää ne pois. Teemoittelu helpottaa analyysin keskittämistä tutkimuskysymyksen näkökulmasta olennaisiin osiin ja aiheisiin. (Silvasti 2014, 45.)

Tässä tutkimuksessa teoriaohjaava sisällönanalyysi oli sopiva valinta. Jokin tietty teoria ei sulje liikaa vaihtoehtoja pois koodausvaiheessa ja prosessi elää tutkimuksen kuluessa, mikä sopii valitsemalleni tutkimusasetelmalle. Tässä tutkimuksessa analyysiyksikköni eli teemat nousivat aineistosta, mutta teoriaosuudessa otan esille luomun historiaa myös ideologisesti, mikä auttaa ilmiön ymmärtämisessä tämän päivän kontekstissa ja siinä miksi luomu on kehittynyt sellaiseksi kuin se on. Käytän hyödyksi

myös teoriaosuudessa esille tulevia asioita aineiston koodauksessa tutkimusajanjakson artikkeleista ja niiden avulla pyrin eheään kokonaisuuteen tässä tutkimuksessa.

3.3. Aineiston analyysin kulku

Aluksi lähestyin tutkimustani miettimällä, millaista aineistoa käyttäisin. Kävin läpi ensin alustavasti mahdollista aineistoa, joka tutkimuksen alkuvaiheessa oli Maaseudun Tulevaisuus. Tutkin, mitä sieltä nousee esille aiheesta luomu. Aihepiiri on minulle kuitenkin tuttu esimerkiksi kandidaatin työn tekemisen ajoilta, joten en lähtenyt tutkimaan aineistoa täysin ilman ennakko-oletuksia. Sen jälkeen lähdin kokoamaan teoriaosuuteen perustietoja luomusta sekä sen historiallista ja ideologista perustaa. Tämän jälkeen jatkoin aineiston kartoittamista monipuolisemmaksi ja valitsin Käytännön Maamiehen mukaan toiseksi aineistolähteeksi, josta valitsin artikkeleita sen mukaan mitä Maaseudun Tulevaisuudessa oli tullut esille.

Aloitin analyysin silmäilemällä ja käymällä läpi Maaseudun Tulevaisuutta ja kiinnitin huomiota siihen mitä sanoja artikkeleissa oli käytetty sekä mitkä asiat nousivat eniten esille. Pyrin tarkastelemaan aineistoa ilman, että ajattelin mitä teoriaosuuteni siinä vaiheessa sisälsi. Koodasin aineistoa erilaisiin teemoihin kuten 1. *ympäristö, ilmasto, kiertotalous, hiiliviljely* 2. *taloudellisuus, markkinat, kannattavuus, suoramyynä* 3. *byrokratia, tuet, politiikka, EU*. Näistä tein yläteemoja, jotka olivat ympäristö, talous, ja byrokratia. Jaottelin valitsemani artikkelit ja kirjoitukset näiden teemojen mukaisiin kokonaisuuksiin. Artikkeleissa ei ollut pääteemoina vain yksi tietty asia vaan asiat kietoutuivat yhteen ja artikkeleissa voitiin puhua yhtä paljon taloudellisuudesta ja ympäristöstä sekä politiikasta. Yksi selkeä asia oli kuitenkin, että taloudelliset asiat kuten kannattavuus, markkinat ja toimeentulo tulivat ylivoimaisesti eniten esille kirjoituksissa, olipa kysymyksessä Maaseudun Tulevaisuus tai Käytännön Maamies. Näin ollen analyysiluvussakin teemojen sisällä sivutaan muitakin teemoja. Käytännön Maamiehestä valitsin artikkelit näiden Maaseudun Tulevaisuudesta lähtöisin olevien teemojen perusteella ja jaottelin ne samoihin teemoihin. Seuraavassa analyysiluvussa käsittelen aineistoa kolmen eri teeman kautta, jotka ovat tulleet esille teoriaohjaavalla lähestymistavalla. Otan esille teksteistä löytyviä asioita ja käsittelen niitä teoriaosuudessa esille tulevien asioiden kontekstissa. Pyrin etsimään vastausta tutkimuskysymykseeni, miten luomuun suhtaudutaan vuosina 2015–2020 Maaseudun Tulevaisuuden ja Käytännön Maamiehen kirjoituksissa? Lisäksi tarkoitukseni on ymmärtää luomua paremmin ilmiönä sekä pohtia millaiset asiat vaikuttavat luomuun suhtautumisessa.

3.4. Eettinen pohdinta

Olen valinnut aineistokseni painetun median lehtiaineistoa, joten siihen ei liity samanlaisia eettisiä pohdiskelun aiheita, mitä vaikka haastatteluaineistoon kuuluisi. Olen pohtinut tutkielmaa tehdessäni lehdessä esiintyvien mielipidekirjoittajien ja kolumnistien anonymiteettia. Tutkimukseni kannalta kolumnistien ja mielipidekirjoittajien henkilöllisyydet eivät kuitenkaan ole olennaisia, vaan keskityn tutkimaan kirjoitusten sisältöä. En tutkimuksessa kuitenkaan mainitse kirjoitusten kirjoittajaa vaan kerron vain missä ja milloin kirjoitukset on julkaistu. Näin ollen kirjoitusten kirjoittajat ja kirjoitukset ovat mahdollista yhdistää toisiinsa. Olen myös pyrkinyt sitaattien avulla tuomaan esille kirjoitusten teemoja, enkä ole tulkinnut niitä erillisinä osioina niiden omasta kontekstistaan. Aineistoni on suhteellisen suuri ja tutkimuksessa on yksi tutkimuskysymys. Aineistollani ja käytetyllä tutkimusmenetelmällä on mahdollista vastata valitsemaani tutkimuskysymykseen. Lisäksi olen edellä kuvannut aineiston valintaa ja analyysin kulkua niin tarkasti kuin mahdollista. Tutkimusasetelma on dokumentoitu niin hyvin kuin tässä tapauksessa on pystynyt.

Laadullisessa tutkimuksessa tulee aina ottaa huomioon se, että tutkimus on prosessinomaista. Tällä aineistolla ja teoriakirjallisuuden käyttämisellä olen päätenyt tällaiseen tutkimukseen ja analyysituloksiin. Laadullisessa tutkimuksessa tuloksiin ja tulkintoihin vaikuttavat osaltaan tutkijan oma maailmankatsomus ja kokemukset asioista. Olen kuitenkin pyrkinyt tulkitsemaan asioita tässä tutkimuksessa mahdollisimman riippumattomasti ja kunnioittamalla hyviä tieteellisiä käytäntöjä.

4. ANALYYSI

Tässä luvussa käsittelen aineistoani teorian kanssa vuoropuhelussa. Pyrin löytämään vastauksen tutkimuskysymykseeni, miten luomuun suhtaudutaan Suomessa vuosina 2015–2020. Luku rakentuu kolmesta eri teemasta, joiden sisällä käsittelen artikkeleista löytyneitä asioita.

4.1. Ilmastonmuutos ja ympäristö

Tässä luvussa vastaan tutkimuskysymykseeni miten luomuun suhtaudutaan ympäristön ja ilmaston osalta. Lisäksi pohdin sitä, miksi luomu on valittu viljelymenetelmäksi historiallisessa kontekstissa, mutta myös sitä, miksi se olisi hyvä valinta myös tulevaisuudessa.

Luomu -liikkeen voidaan katsoa osaltaan syntyneen ympäristöhuolesta. Tavanomaisen tuotannon rinnalle haluttiin tuotantotapa, jossa ei käytetä kemikaaleja ja joka ottaa huomioon ympäristön hyvinvoinnin. Kuepper (2010) kertoo teoksessaan, että luonnonmukainen maatalous alkoi käsitteenä ja ihanteena jo 1900-luvun alkupuolella, pääasiassa Euroopassa. Hyvin varhaisen orgaanisen liikkeen pioneereja motivoi halu kääntää paremmaksi maataloudessa olevat maaperän ongelmat, kuten eroosio, maaperän köyhtyminen, satolajien vähentyminen, heikkolaatuiset ravinto- ja karjarehut sekä maaseudun köyhyys. He omaksuivat kokonaisvaltaisen käsityksen, jonka mukaan maan rakentamiseen, rakennetaan sen maan pitkäaikainen elinvoimaisuus. (Kuepper 2010). Nämä luomun perustavat ideat ja arvot näkyvät edelleen luomuliikkeessä ja sen olemassaolossa.

Ympäristöstä on ollut huolta kautta aikojen enemmän tai vähemmän. Nykyiseen keskusteluun on lisäksi liittynyt huoli ilmastonmuutoksesta. Tähän mennessä luomu on kasvanut ja vakiinnuttanut paikkansa viljelymuotona, mutta luomutuotannosta ehdotetaan ratkaisua myös ilmastoasioihin. Jos mietitään luomuliikettä sen perustamisaikoihin asti, perusajatus maaperän viljelyskunnosta ja eläinten hyvinvoinnista ei ole muuttunut juuri mihinkään. Siihen aikaan on varmasti pyritty parempiin satomääriin parantamalla kasvukuntoa, mutta nykyisin keskusteluun on tullut ympäristöarvojen lisäksi mukaan kannattavuus ja luomusertifikaatin arvokkuus elintarvikemarkkinoilla.

Luomun ympärillä pyörii monenlaisia mielikuvia sen muodosta ja siihen liittyvistä asioista. Maaseudun Tulevaisuudessa (23.9.2016) olevan kolumnikirjoittajan mielestä tarvitaan asennemuutosta luomun kohdalla, koska sitä pidetään edelleen marginaaliryhmän hömpötyksenä. Kirjoituksissa tulee edelleen esille vastakkainasettelu myös ”todellisesta viljelystä” ja ”hippien hömpästä”, joka rakentuu tietyllä tapaa vanhoille mielikuville ja sille onko luomu oikeasti tosissaan otettava vaihtoehto.

”Pelkästään ongelmiin puuttuminen ja niiden ratkaisu eivät kuitenkaan riitä. Tarvitaan myös asennemuutosta. Väitän, että kaikilla portaita ja tasoilla suhtaudutaan edelleen luomuun ylenkatsoen. Sitä pidetään pienenä piipertelynä ja hippien hömpänä.”
(MT 23.9.2016)

Teoriaosuudessa olen selvittänyt samaa vastakkainasettelua luomun ja tavanomaisen välillä, mikä on ollut olemassa koko luomun olemassaolon ajan. Hippiliikkeen on joissain yhteyksissä väitetty olevan luomuliikehdinnän keksijä, mutta se on vain myytti. (Kuepper 2010). Hippiliikkeellä on suuri merkitys sen aikaisen luomuliikehdinnän leviämisessä. Liike antoi luomuruuulle ja maanviljelykselle enemmän näkyvyyttä ja suosiota. Samalla he mahdollistivat luomun teollistumisen tuomalla sen suuren yleisön tietoisuuteen. (Kuepper 2010, 9). Näin ollen hipit oikeastaan mahdollistivat luomun teollistumisen, vaikka yleensä ”hippien hömpällä” viitataan ”pieneen piipertelyyn”, mikä on toinen tekstissä käytetty ilmaisu. Luomun varhaisista vaiheista on kuitenkin aikaa ja liikkeitä, teollistuminen ja taloudellistuminen ovat kietoutuneet toisiinsa. Eri aikakausien piirteet kuten 60-luvulla ympäristöliike liitti loppujen lopuksi luomun suurempaan kokonaisuuteen ja mahdollisti suurimassa määrin sen teollistumisen. Mieliopidekirjoituksessa annetaan ymmärtää, että luomu edelleen nähdään pienenä liikkeenä, jota kohtaan on asenteita, mitkä estävät sen laajentumisen. Luomu on laajentunut paljon aikojen saatossa, mutta esimerkiksi Suomen mittakaavassa se ei tunnu riittävän vielä tähän maailman tilanteeseen, jossa luomusta toivottaisiin ympäristön pelastajaa ja suurta vientivalttia.

Maaseudun Tulevaisuuden kirjoituksista käy ilmi, että luomusta povataan pelastajaa ilmastonmuutoksen aiheuttamille muutoksille, jotka koskevat muun muassa ruuantuotantoa ja ympäristöä. Ei ole vielä täysin varmaa, miten ilmastonmuutos iskee Suomeen ja kuinka se tulee muuttamaan ympäristöä ja ilmastoa. Kirjoituksessa (27.10.2018) ehdotetaan toimenpiteitä ilmastonmuutoksen aiheuttamien muutosten pienentämiseksi, mutta suositellaan muutosten tekemistä joka tapauksessa, koska ne vaikuttavat positiivisella tavalla kannattavuuteen. Yhtenä ilmastonmuutoksen positiivisena asiana nähdään uusien kasvilajien ja lajikkeiden viljelyyn otto ja samalla satojen paraneminen. Lisäksi syyskyl-

vöisiä kasveja voidaan lisätä ja hedelmäpuita sekä marjapensaita kasvattaa pohjoisempaan. Seuraavassa sitaatissa pohditaan ilmastonmuutoksen vaikutuksia Suomeen. Ilmastonmuutoksesta selviämisen keinot voi ottaa käyttöön jo nyt kuten erilaiset kasvilajit ja pelloista huolehtimisen.

”Kuivuus ja kuumuus on usein vaarana, rankkasateet lisääntyvät ja voivat estää syyskylvöt tai pilata kasvien talvehtimisen. Lisää kasvitauteja ja -tuholaisia saapuu Suomeen. – Kannattaa kokeilla esimerkiksi syysöljykasveja, härkäpapua ja hernettä. – toimet kannattaisi tehdä, vaikka ilmastonmuutosta ei olisikaan. Pelloista huolehtiminen ja monipuolinen viljelykierto parantavat kannattavuutta.”
(MT 27.10.2018)

Sitaatissa kannustetaan erilaisiin kasvivalintoihin, vaikka ilmastonmuutosta ei olisikaan. Maanparannuskeinoja kasvien avulla kannustetaan viljelysuunnasta huolimatta. Maan rakenteeseen ja ympäristöasioihin pitäisi kiinnittää enemmän huomiota luomukeskustelussa. Mielestäni asiat, jotka perustuvat luonnontieteisiin, ei voida kuorruttaa mielikuvilla, jos niistä on saatavilla ajantasaista ja oikeaa tietoa. Esimerkiksi hiilen sitovuutta on hankala mitata luotettavasti, mutta siitä halutaan puhua paljon ja perustella poliittisia toimenpiteitä sillä. Metsät ovat hiilensitojia, mutta koska hiili sitoutuu maaperään, on maatalousmaallakin tässä roolinsa. Tätä kannattaisi tutkia ja miettiä miten siitä kehitetään suurempi hiilensitoja, jos halutaan resistenssiä ilmastonmuutosta vastaan. Parempi maa tuottaa aina paremman sadon olipa se luomu tai tavanomainen, jos siitä pitää huolta hyvin. Tämä onkin teema, jota soisi näkevän enemmän luomukeskustelussa. Yleensä keskustelu kuitenkin kilpistyy kannattavuuteen ja tavanomaisen ja luomun eroihin. Talouden osuutta keskusteluissa on hankala vähätellä, mutta useissa tapauksissa se jättää ympäristöteeman varjoonsa. Merkitystä on kuitenkin sillä mitä tapahtuu myös mullan alla. Esimerkkinä tämänhetkisestä toiminnasta on menossa Hiilestä kiinni – hanke, jonka alulle panijana on maa- ja metsätalousministeriö. Luomukeskustelun rinnalle on tullut maanparantamiskeskustelua ja puhetta hiilestä sekä muista eri sektoreista, jotka liittyvät ympäristöön, kuten esimerkiksi luonnon monimuotoisuuteen ja sen vaikutuksiin.

Hiilensitovuus ei kuitenkaan ole pelkästään luomupeltojen yksinoikeus, vaikka maata korjaavia toimenpiteitä on perustellumpaa tehdä, jos suuntauksena on luomu. Tavanomaisetkin pellot pitäisi ottaa tarkasteluun kuntansa puolesta. Eräs tähän liittyvä asia on vuokrapeltojen kasvukunto, ne ovat yleensä huonommassa kunnossa mitä viljelijän itsensä omistamat pellot. Yksittäisen tuottajan näkökulmasta on fiksumpaa panostaa omiin peltoihin kuin vuokrapeltoihin, joihin tehdään esimerkiksi viiden vuoden vuokrasopimuksia, mikä on myös tällä hetkellä EU:n maatalouspolitiikan kestoaika. Vaikka asia kuulostaa pieneltä, on Suomen maanviljelijöillä vuokrapeltoja noin kolmasosa peltomäärästä. Viidessä vuodessa maa ehtii vain uudistumisen ja rakenteensa parantamisen alkuun. Mitä suuremmaksi peltomäärä kasvaa yksittäisellä viljelijällä, sitä enemmän aikaa menee peltojen rakenteen

huoltamiseen. Tästä näkökulmasta suurien peltoalojen haaliminen yksittäiselle viljelijälle ei tee välttämättä hyvää kasvukunnolle. Ympäristön näkökulmasta maatalouspolitiikan toteuttamisessa on otettava huomioon suuren tuotannon kasvun lisäksi myös mitä politiikka kannustaa tekemään käytännössä. Antaako politiikka pitkän aikavälin kannustimia ympäristön huomioon ottamiseen viljelytoiminnoissa vai vain mahdollisuuden kasvattaa tuotantoa suureksi.

Kymmenys EU-alueen kasvihuonepäästöistä tulee maataloudesta, märehitijöiden ruuansulatuksesta, lannoitteiden käytöstä, maanmuokkauksesta ja lannankäsittelystä. Samalla Euroopan unionin tulisi kiristää päästötavoitteitaan. Maatalousalalla ollaankin ahdingossa, koska ei tiedetä mistä voidaan kiristää olemassa olevilla resursseilla. Maaseudun Tulevaisuudessa (16.5.2016) olevassa mielipidekirjoituksessa ehdotetaan tähän ratkaisuksi luomusta tuttuja toimenpiteitä ja kokonaisvaltaista ruokapolitiikkaa, joka keskittyy vain yksien päästöjen sijaan kokonaisvaltaisesti siihen mitä maalla tapahtuu.

”Tarvittavat toimenpiteet ovat tuttuja luomutuotannosta. Kasvinvuorotteluun perustuva viljelykierto lisää maaperän humuksen määrää. Keinolannoitteiden korvaaminen eloperäisellä lannoituksella parantaa ravinnekiertoa sekä pienentää lannoiteteollisuuden ilmastovaikutuksia.”
(MT 16.5.2016)

Sitaatissa puhutaan humuksesta, jonka otan esille teoriaosuudessa. Jo luomun varhaisissa vaiheissa maaperän terveyden ja elinvoiman uskottiin sisältyvän sen biologiaan ja maaperäiseen orgaaniseen osaan, jota kutsutaan nimellä humus. (Kuepper 2010, 2.) Humusviljely on ollut aiemmin tietoinen ja perusteltu lähestymistapa maaperän käsittelyyn. Se pyrki estämään ja vähentämään luonnonvarojen tuhlailevaa käyttöä. Keinot eivät ole ajan saatossa luomuviljelyn osalta muuttuneet. Kuepper (2010, 4) sanoo myös, että luonnonmukainen maatalous on yksinkertaisesti viljelystä, sellaisena kuin sitä käytettiin ennen synteettisten kemikaalien syntymistä. Nykyisin nämä ajatukset ovat valjastettu myös ilmastonmuutoksen torjuntaan.

Tulevaisuuden haasteet koskevat ilmastoa, ja luomu voisi olla mahdollisuus ympäristöystävällisempiin toimiin. Yllättävää kyllä, seuraavassa sitaatissa vedotaan kuitenkin luomusertifikaatin tuomaan parempiin tuloihin. Luomusta puhutaan pelastajana niin ympäristöongelmiin, mutta samalla taloudellisiin huoliin itse tuottajalle. Luodaan ajatusta luomusta, jolla on mahdollista ratkaista monia ongelmia samanaikaisesti; kuten eläinten hyvinvointi, ympäristöongelmat ja viljelijöiden paremmat tulot.

”Kokonaisvaltainen ruokapolitiikka on osa ilmastopolitiikkaa, ja märehittijöiden laidunnus on hyvä esimerkki tästä. Oikein toteutettuna se edistää ympäristön kantokykyä merkittävästi, lisää eläinten hyvinvointia ja terveyttä, parantaa sen myötä myös ruuan terveellisyyttä ja ainakin luomusertifikaatin alla tuo parempaa tuloa viljelijälle.”
(MT 16.5.2016)

Sitaatissa peräänkuulutetaan kokonaisvaltaista ruokapolitiikkaa, joka on osa ilmastopolitiikkaa, jossa otetaan huomioon ympäristöasiat. Tässä politiikkatoimet limittyvät, eikä niitä oikein pysty toteuttamaan erillisinä osioina toisistaan. Tulevaisuuden politiikassa pitäisi ottaa huomioon niin ruoka-, ilmasto-, ja ympäristöpolitiikka. Kysymys on kokonaisuudesta myös politiikan hoitamisen suhteen. Pääasiassa luomu nähdään ratkaisuna ilmastonmuutokseen, mutta negatiivisiakin puolia nostetaan esille. Maaseudun Tulevaisuus ei anna yksioikoisesti vain positiivista kuvaa luomusta tuotantomuotona. Eri tahojen toimesta luomun positiivisia vaikutuksia ilmastolle kyseenalaistetaan aika-ajoin.

”Maailman väestönkasvun mukana luonnon kantokyvyn ja kulutuksen ristiriidat vaikeutuvat jatkuvasti. Tuoreen uutisen mukaan luomu kuormittaisi ilmastoa pienemmän satotasonsa vuoksi enemmän kuin tavanomainen tuotanto (MT 19.12.). Tulos ei ole tietenkään yksiselitteinen mutta antaa ruokapäätäjille pohdittavaa.”
(MT 21.12.2018)

Luomusta saa vähemmän satoa ja kirjoittaja näkee sen uhkana ilmastolle, koska viljelysmaata tarvittaisiin enemmän hyvän satomäärän saamiseksi. Koska hiilensidonta keskittyy pääasiassa metsiin, on suuren viljelysmaan raivaaminen kyseenalaista edes luomun ja sen ilmastovaikutusten nimessä. Maailman väestö kasvaa, ilmasto lämpenee ja ympäristö saastuu ja ratkaisuja on löydettävä näihin kaikkiin ongelmiin. Uutisessa tiedostetaan, ettei asia ole yksiselitteinen ja vaatii tarkastelua niin tutkijoilta kuin politiikan tekijöiltäkin, niin kuin seuraavassa sitaatissa tulee ilmi.

”Ruuantuotanto kasvavalle väestölle pakottaa jatkossa paitsi etsimään uutta viljelyalaa myös tehostamaan sen käyttöä. Tämä pitäisi lisäksi tehdä luonnon ja ilmaston kannalta kestävästi. Luomu on tässä varmasti ainakin osassa tapauksia myös ratkaisu. Varmasti tasapaino vaatii myös ruokahävikin pienentämistä, suurempaa tuotantoa vähemmällä panoksilla sekä kestävää toimeentuloa ruuantuottajille.”
(MT 21.12.2018)

Teoriaosuudessa otan esille Stolzen & Lampkinin (2009) ajatuksia, että mitä tulee luomuun ilmastonmuutoksen auttajana, on ongelmana, että luomun vaikutuksesta ilmastonmuutokseen tiedetään vain vähän. On todettu, että ruokaa pitäisi tuottaa enemmän mutta toisaalta on huomattu, että paljon ruokaa menee myös hukkaan eikä se jakaudu oikeudenmukaisesti. Koska luomussa sadot ovat pienemmät on esitetty, että laaja luomuun siirtyminen vaan syventäisi globaalia ruokaongelmaa.

Suurimmat kysymykset ja ristiriidat aiheutuvatkin juuri siitä, että väestö kasvaa ja luomu ei ole kovin tehokas viljelytapa, jos meinataan ruokkia koko maailma. Lisäksi mainitussa Maaseudun Tulevaisuuden pääkirjoituksessa (21.12.2018) sanotaan, että pienemmän satotasonsa vuoksi luomu kuormittaisi enemmän myös ilmastoa. Kysymys on kuitenkin asioiden tasapainosta. Jokaista asiaa ei voida irrottaa toisistaan ja ratkoa yhtä ongelmaa, vaan ottaa kokonaisuuksia huomioon miettiessä ratkaisuja.

Näistä kirjoituksistakin tulkiten luomu ei ole välttämättä niin yksinkertainen asia, riippuen siitä mistä kulmasta sitä katsoo. Suomelle se voi olla ratkaisu koko kansakunnan ongelmiin, mutta kun linssiä viedään kauemmas tarkasteltavasta asiasta esiin nousevat erilaiset ongelmat. Usein se parhaalta ja yksinkertaisemmalta kuulostava ratkaisu ei ole välttämättä paras kokonaisuuden kannalta. Yksittäinen viljelijä kommentoi Maaseudun Tulevaisuuden artikkelissa (2.4.2019) maatalouden tulevaisuutta ja ympäristötavoitteita:

”Tulossa on nyt ilmastovaalit, ja maatalouden kannattavuus kuralla. Odotan poliitikoilta sellaista ohjausta, että yhteiskunta tunnustaisi maatalouden aseman ilmastotyössä nykyistä paremmin. Kaikille ei tunnu vielääkään menevän perille, että meillä on ratkaisuja.”
(MT 2.4.2019)

Valtamediassa on harvoin juttuja siitä, kuinka maatalous voisi olla kärkialojen joukossa ilmastonmuutosta vastaan. Päinvastoin maataloutta syytetään ympäristöongelmista ja saastuttamisesta. Kokonaiskuvassa on kuitenkin todettu, että suomalainen lehmä saattaa olla jopa hyväksi ravinteiden kiertäyksen näkökulmasta. Maaseudun Tulevaisuudessa julkaistussa mielipidekirjoituksessa (23.7.2019) puolustetaan suomalaista lehmää. Sitaatissa kerrotaan syitä luomun menestykselle.

”Maitoa ilman lehmää” on helppo viesti. Ilmastopäänsärky ja eläintenkärsimysahdistus lähtevät heti. Lehmätön maito vaan ei ole vielä kaupassa. Parempi, lehmää käyttävä tuotantotapa on sen sijaan hankala viestiä. Siksi luomu myy. Se on helppo nyrkkisääntö monimutkaisiin valintoihin. Väitän, että liian helppo – eikä kestä tulevaisuutta.”
(MT 23.7.2019)

Luomua kohtaan esiintyy myös kritiikkiä ympäristökeskustelussa. Kirjoittajan mielestä on hankala viestiä lehmättömästä tuotantomuodosta, joten seuraavaksi parhaiten ostettavissa oleva tuotantotapa on luomu. Maanviljelys ja tuotanto ei ole niin yksinkertaista miltä näyttää. Luomua myydäänkin lähinnä mielikuvien voimin, ja se on myös historiasta tuttua. Esimerkkinä kun Euroopan maat tekivät omia kansallisia määritteitä luomulle, muita tuotteita merkittiin ympäristöystävällisemmiksi sanoilla kuten ”vihreä” tai ”luonnollinen”, vaikka eivät eronneet tuotantotaltaan tavallisesta, mikä lisäsi

kuluttajien hämmennystä. (Padel & Lampkin 2010). Markkinoilla pyrittiin käyttämään hyväksi luomun mielikuvia, vaikka tuote ei ollut luomu.

Seuraava sitaatti on saman mielipidekirjoittajan kynästä, joka suhtautuu luomuun kriittisesti, koska pahimmillaan luomu on hänen mielestään taakka luonnolle ja ”luonnonmukaisuus” melko epämääräinen mielikuva. Luomu tuotantomuotona on muuttunut vuosien varrella paljon, mutta mielikuvat luomusta eivät ole muuttuneet juuri ollenkaan.

”Tärkeimmät syyt ostaa luomua ovat mielikuvia. Todellisuudessa makuero on illuusio. Ravitseminen on korkeintaan teoreettinen, ja kaikki suomalainen maito on turvallista. Hyödystä ympäristölle on vain ristiriitaista näyttöä ja pahimmillaan luomu on taakka luonnolle. ”Luonnonmukaisuus” itsessään on melko hämäinen mielikuva.”
(MT 23.7.2019)

Kirjoituksessa annetaan kritiikkiä luomulle. Jotkut asiat luomuun liittyen vaikuttavat olevan itseselvyyksiä, jotka oikeuttavat sen paremmuutta muihin verrattuna. Luomutuotteiden rinnalle on syntynyt paljon tuotteita, jotka käyttävät hyödyksi luomuun liitettäviä mielikuvia, jotka ovat eläinten hyvinvointi ja ympäristöystävällisyys.

”Lidl laittoi hyllyyn ei-luomumaidon, joka ottaa eläinten hyvinvoinnin huomioon. Samalla Valio kehittää hiilineutraalia maitoketjua. Ympäristövaikutuksia lasketaan.”
(MT 23.7.2019)

Kuten mainitsin jo aiemmin tässä luvussa ja teoriaosuudessakin kävi ilmi, että jo varhain tuotteita alettiin myydä luomuun liittyvillä mielikuvilla, ilman että ne olivat luomua. Samanlainen kehitys on vielä nykyäänkin näkyvissä. Aiemmin esiintynyt tapa ”viherpestä” tuotteita on markkinoilla edelleen. Sama trendi on jatkunut näihin päiviin saakka välillä enemmän tai vähemmän. Nykyisin valvonta on kuitenkin tarkkaa tuotteille, joten vastuu valinnasta jää kuluttajalle. Luonnonmukaisuus on itsessään mielikuva. Kuinka luomua itse luomu on, riippuu varmastikin siitä, kuinka perinpohjaisesti asiaa tarkastellaan ja minkä ideologian ja näkökulman mukaan. Ympäristövaikutuksia lasketaan ei-luomutuotteista ja etsitään luomulle kilpailijaa. Ympäristövaikutuksien huomioiminen on kilpailuvaltti.

4.1.1. Kiertotalous ja luomu

Halusin etsiä aineistosta tekstejä myös kiertotalous -termillä. Kiertotalous tulee usein esille keskusteluissa, kun puhutaan talouden uusista muodoista tai tulevaisuuden ympäristöystävällisemmästä toi-

minnasta. Se ei suoranaisesti liity luomuun eikä tarkoita samaa asiaa, mutta luomutuotannossa kuitenkin pyritään ravinteiden kierrättämiseen mahdollisimman hyvin, joka on myös kiertotalouden pää tavoite. Perustavia ajatuksia nykyiselle kiertotaloudelle luomun kontekstissa voi olla Euroopassa syntynyt luonnonmukainen-biologinen maanviljelysuunta. Euroopassa saksankielisistä maista Sveitsissä rakennettiin pohjaa luonnonmukaiselle-biologiselle maanviljelykselle, jossa nähtiin luonto elävien partikkeleiden kiertona, jolla nähtiin olevan perusta kuinka paljon terveitä osasia/partikkeleita oli kaan. (Vogt 2010.) Sen lisäksi alkuperäisenä suuntauksena voisi tulkita olevan esimerkiksi biodynaaminen viljely, jonka ajatus on uusintaa itseään ilman ulkopuolisia tarjontoja. Ajatuksena oli, että vain suljettu systeemi voi saavuttaa korkean maaperän hedelmällisyyden, hyvän kasvuston ja eläinten terveyden sekä ruuan laadun. Vaikka biodynaaminen maatalous on onnistunut versio orgaanisesta maanviljelyksestä, yksikään sen neljästä olennaisesta näkökohdasta tai luontokäsityksestä maatilasta elävänä organismina/systeeminä tai henkilökohtaisesta luontosuhteesta ei ole sisällytetty nykyaikaiseen tieteellis pohjaiseen luomuviljelyyn. (Vogt 2010.) Kiertotaloudessa voidaan nähdä olevan samanlaisia ajatuksia mitä näissä suuntauksissa, mutta terminä kiertotalous oli tuolloin tuntematon ja sisälsi enemmän uskonnollisia ja hengellisiä vaikutteita. Nykyisin kiertotalous perustuu enemmän tieteellisen maailmankuvaan. Tätä voi ajatella myös niin, että suuntauksset ovat aikansa tuotteita, joiden nimitykset ovat vaihtuneet, mutta perusajatuksset ravinteiden kiertämisestä ovat samoja.

Nykyisin kiertotaloutta pyritään ottamaan käyttöön monilla eri osa-alueilla, joten maatalouden voidaan oikeastaan nähdä olevan vain osa kiertotaloutta. Kiertotalouden puhutaan olevan tulevaisuuden juttu, mutta tuloksissa se ei nouse merkittävästi esille uutisissa. Muutamissa Maaseudun Tulevaisuuden ja Käytännön Maamiehen artikkeleissa se nostetaan esille ja määritellään kovasti luomutuotannosta tutuksi asiaksi. Esille nousee myös Suomen tilojen epäsuhtaisuus siinä, kuinka lannoitetta kertyy toiselle puolelle maata liian paljon ja toisella puolella maata on keskitytty enemmän viljelyyn. Asia aiheuttaa epäsuhtaa ja ylimääräinen aines olisi hyvä saada ravinteiden kiertoön mukaan, että se palvelisi myös ympäristöä. Edellä mainitun biodynaamisen ideologian opin mukaan tällä hetkellä ei oltaisi tasapainossa. Toisaalta biodynaaminen ideologia perustuu pienemmille kiertoyksiköille, joissa ravinteet pystyvät kiertämään, eivätkä suurille maailmanlaajuisille ruuantuotantoketjuille.

Tällä hetkellä kierrätysravinteita on riittävästi Maaseudun Tulevaisuuden (28.10.2018) mukaan, mutta ne eivät päädy täydessä mitassa uudelleen käyttöön sijainnin tai ominaisuuksien vuoksi. Lannoitteiden jatkojalostuslaitoksia on liian vähän tai lannoitetta syntyy liian kaukana tarvittavista alueilta. Kasvinviljelytilojen keskittäminen osaan maata ja eläintilojen keskittäminen toiseen osaan ei kiertotalouden näkökulmasta ole järkevää. Tämä tosin on todennäköisesti tapahtunut sattuman kautta

tai tuotannon laajentamisen seurauksena. Tästä voi tehdä tulkinnan, että tiloja ei olla ajateltu laajentamaan yhden kiertotalousyksikön periaatteella, joten lannoitteita syntyy liikaa tai niitä ei ole omavaraisesti ollenkaan, joten ne joudutaan hankkimaan muualta tai ostamaan kemikaalisina tuotantopannoksina. Näin suuri kehitys aiheuttaa sen, että joudumme keksimään uusia innovaatioita saadaksemme kiertotalouden toimimaan parhaalla mahdollisella tavalla. Suuret maatilat ovat näin ollen haastavassa roolissa kiertotalouden näkökulmasta. Suurilla kotieläintiloilla lannoitetta tulee, mutta ei ole paikkaa mihin sitä laittaa. Suurilla kasvinviljelytiloilla olisi taas puute lannoitteesta, eikä sitä ole välttämättä saatavilla. Jos maatilojen kehitystä ajattelisi optimaalisesti kiertotalouden mukaan, moni tila voisi olla pienempi ja ympäristöystävällisempi tuottaessaan omat lannoitteet ja ravinteet. Ideaalitulanteessa monipuolinen keskikokoinen maatila voi tuottaa itselleen tarvittavat lannoitteet ja saada ravinteet kiertämään.

Luomuviljely on niin sanotusti luonnostaan ravinteiden kierrättäjä, koska viljelytapa alun perin perustuu sellaisella toiminnalla, joka ottaa huomioon ympäristön oman toiminnan ja toimii sen ehdoilla. Maaseudun Tulevaisuuden (23.10.2018) artikkelista otettu sitaatti puolustaa luomutuotantoa kiertotalouden edelläkävijänä.

*”–Luomutuotanto on edelläkävijä ravinteikkaiden biomassojen käytössä ja kierrätyksessä, koska muuta vaihtoehtoa ei ole ollut. ”Tavanomaisessa tuotannossa ravinnekierrätys ei ole edennyt kustannusten ja vaikean käytön vuoksi. Energia on ollut aika edullista ja kierrätysfosforinkin hinta sillä tasolla, että mineraalifosfori on ollut helpoin vaihtoehto. On haluttu ohjelma, jolla saataisiin korvattua neitseellistä materiaalia.”
(MT 23.10.2018)*

Puutteellisen kierrätyslannoiteinfrastruktuurin vuoksi lannoitteita ei voida kierrättää tällä hetkellä parhaalla mahdollisella tavalla ja esimerkiksi tavanomaisen tuotannon tilojen on helpompi turvautua mineraalilannoitteisiin. Nyt halutaan ohjelma, jolla saadaan korvattua fossiilista materiaalia. Uutisessa käytetty sana neitseellinen, luulisin tämän kuitenkin tarkoittavan fossiilista ainesta. Vaikka artikkeleissa on kerrottu luomun olevan itsestään selvästi kiertotalouden toteuttaja, myös tavanomainen viljely pystyy käyttämään kiertotalouden oppeja hyödykseen viljelyssä. Monissa tuotannosta kertovissa artikkeleissa tuli ilmi, että tapoja viljellä on varmasti yhtä monta mitä itse viljelijääkin. Kiertotalouden toteuttamisessa paremmin on politiikalla, tuilla ja kannustamisella suuri rooli. Luomusta tutut menetelmät ovat saavuttaneet jo tavanomaisen tehoviljelyn ja ympäristötoimenpiteet koskevat tietyiltä osin myös tavanomaista viljelyä. Yhteinen EU:n maatalouspolitiikka on varmasti osa syy tähän ja seuraavaksi EU aloittaa yhteisen kiertotalouden kehittämisen. Ympäristöön liittyvien toimien ei siis voi sanoa olevan marginaalitason toimia, tai ainakin poliittisesti niihin halutaan vaikuttaa ja

kannustaa tekemään ympäristön kannalta parhaita valintoja. Poliitiikan säätelyssä tulisi kuitenkin olla oikea-aikainen, ettei uudistukset aiheuta liikaa vastaliikettä eikä niitä oteta käyttöön. Lisäksi jos kiertotalouden mahdollistava infrastruktuuri on heikkoa, tulee säännösten toteuttaminen olemaan vaikeaa ja ne voivat johtaa jopa vahingollisimpiin tekoihin ympäristön kannalta.

"EU-tasollakin on lähdetty ajamaan kierrätyslannoitevalmisteiden käytön helpottamista ja kansainvälisen kaupan yhteismitallisuutta, että saataisiin tavara kiertämään tarvittaessa yli maan rajojen. Jos jossakin on enemmän, sitä voidaan käyttää muualla, ja kierrätysravinteet olisivat siinäkin mielessä vertailukelpoisia kemiallisten lannoitteiden kanssa"
(MT 23.10.2018)

Maaseudun Tulevaisuus kertoo artikkelissaan, että EU:n byrokratiaverkossa uusien kierrätyslannoitevalmistajien käytön helpottamista on lähdetty ajamaan myös rajojen yli, että niitä voisi vertailla myös kemiallisten lannoitteiden kanssa ja nostaa niiden käytettävyyttä. On hyvä asia, että myös EU on herännyt kiertotaloustrendiin. Verrattuna aikaisempaan luomuliikehdintään, jossa kiertotalouden ajateltiin olevan yksi tilayksikkö, tulevaisuudessa on mahdollista tehdä ylijärjestelmien liikkuvaa globaalia toimintaa. Toteutuessaan tämä mahdollistaa tuotannon laajentamisen tai vähintään sen pitämisen samoissa mitoissa, kun kiertotaloudellekin laajenee suuremmat markkinat. Tulevaisuus näyttää palveleeko tämä muutos enemmän itse ympäristöä ja ravinteiden kiertämistä vai talouskasvua. Asiaa kuitenkin viedään eteenpäin ympäristön nimissä.

"Viljelijöiden mielenkiinto orgaanisen aineksen lisäämiseen ja säilyttämiseen on viime vuosina kasvanut. Aiemmin kierrätysravinteiden arvoa tarkasteltiin lähinnä ravinteiden kannalta, eikä maanparannusvaikutukselle annettu niin paljon arvoa."
(MT 23.10.2018)

Maaseudun Tulevaisuuden mukaan viljelijöiden kiinnostus orgaanisen aineksen lisäämiseen ja säilyttämiseen on kasvanut. Asiaa voi tulkita niin, että ympäristötrendi on saavuttanut itse maanviljelijätkin tai voi olla, että korkeasti koulutetut viljelijät arvostavat pitkäjänteistä työskentelyä maaperän hyväksi sekä tietävät vaikutukset eivätkä ajattele asiaa pelkästään ravinteiden kannalta. Tässä olisikin kiinnostava tutkimusaihe pitkällä aikavälillä, kuinka maanviljelijöiden suhtautuminen maan kasvuun on vaihdellut aikojen saatossa tai onko maanviljelijöiden luontosuhteessa tapahtunut muutosta. Selkeää vastausta maanparannusvaikutuksien arvostamiselle on hankala sanoa. Maan kasvuun ja satomäärä voi vaikuttaa viljelijöiden kiinnostukseen, mitä paremmassa kunnossa maa sitä parempi sato todennäköisesti tulee.

Tarkastelujakson loppupuolella eli vuosina 2019–2020 kiertotalous ja ympäristökeskeisemmät jutut kasvavat. Eräässä Maaseudun Tulevaisuuden artikkelissa (2.4.2019) kerrotaan maatilasta, joka tuottaa mädätysjätettä ja reaktori mädättää oman tilan nurmea. Mädätyksen tuloksena syntyy pelloille levitettävää mädätysjätettä, joka muistuttaa kuivaa ja hajutonta ruohoa. Lisäksi tilalla tuotetaan kaasua, jota autot voivat käydä tankkaamassa. Kaasu syntyy tilan peltojen viime kesänä korjatusta nurmesta ja naapurien hevosen- ja kananlannasta reaktorissa mädättämällä. Tila on hyvä esimerkki kiertotalouden toteuttamisesta oman tilan, mutta myös kuluttajien käyttöön. Ratkaisuja on olemassa, mutta niiden toteuttaminen vaatii kannustusta politiikan ja erilaisten toimenpiteiden avulla, että ne saadaan valtavirran käyttöön.

Nuutilan (2019) mukaan on tärkeää ymmärtää motiivit, jotka toimivat luomun kehitystä vastaan. Tarvitaan holistista näkökulmaa ja tilanteen ymmärrystä. Kiertotalous voisi tarjota eräänlaisen näkökulman ylipäänsä koko maatalouden kehittämiseen.

4.1.2. Luomusta kohti hiiliviljelyä

Hiiliviljely on tämänhetkisessä ympäristöön ja ilmastonmuutokseen liittyvässä keskustelussa yksi pääteemoista. Hiilensidonnasta puhutaan niin metsien kuin maataloudenkin yhteydessä ja siitä kehitetään ratkaisujen alaa ilmastonmuutoksen hillitsemisessä. Hiilivarastojen kasvattaminen nähdään tärkeänä ja siihen etsitään keinoja. Hiilikeskustelu onkin osa ilmastokeskustelua. Hiilikeskustelun voidaan nähdä nousseen luomukeskustelun rinnalle ilmastonmuutoksen vastaisessa työssä.

Käytännön Maamiehessä (6/2020) julkaistussa artikkelissa *Hiiliviljely jalkautui maatiloille*, esille otetaan yksi hiiliviljelyhankkeista, joka on Baltic Sea Action Group, jonka tavoitteena on edistää hiiliviljelyn yleistymistä ja kestävä maaperän hoitoa Suomessa, käytännön viljelijöiden osallistuminen kehitystyöhön on keskeistä. Sitä tukevat myös korkeatasoinen tieteellinen tutkimus ja yritysyritysteistyö. Tutkimukseen valitut tilat edustavat eri tuotantosuuntia ja ne sijaitsevat eri puolilla Suomea. Eri viljelymenetelmien toteuttamiseksi ja niiden vaikutuksen selvittämiseksi viljelijät ovat varanneet pari hehtaaria peltoalastaan tutkimuskäyttöön. Hiilitiloilla tehtävä tutkimus on osa laajempaa kokonaisuutta, jossa erilaisten ja mallinnuksen avulla rakennetaan järjestelmä hiidensidonnasta ja ilmasto-vaikutusten määrittämiseksi kansainvälisesti hyväksyttävällä tavalla.

Hiiliviljelystä puhuminen ja monet eri projektit ovat nousseet ilmastonmuutospuheiden ja ympäristön parantamiseksi. Hiilensidontaa pyritään löytämään monilta eri osa-alueilta osallistamalla viljelijöitä. Näin hyvät käytänteet pääsevät heti käytännön kokeiluun. Käytännön Maamiehen jutussa tulee esille myös paljon viljelijöiden oma panos ja oman jutun löytäminen tilalla, mikä sopii parhaiten omalle tilalle ja käytäntöön. Käytännön Maamiehen merkitys lehtenä on tiedon ja kokemuksien siirtäminen maatalouden asiantuntijoilta ja viljelijöiltä viljelijöille.

Käytännön Maamiehen artikkelista tulee ilmi, että hiilipitoisuuden määrittäminen ei ole kuitenkaan yksinkertainen asia ja tutkimustietoa tarvittaisiin lisää. Peltojen multavuuden eli hiilen vähenemistä pidetään suurena ongelmana ja korjaustoimenpiteitä hiilipitoisuuden kasvattamiseen etsitään myös Suomessa. Viljelijöitä kehoitetaan lisäämään peltojensa multavuutta hiiliviljelyn avulla. Artikkelin mukaan hiili ja ilmasto ovat nousseet aiheeksi vuonna 2009. Peltojen rakenteen, raskasmetallien ja PH-arvon mittauksen lisäksi hiilen määrän tarkempi tutkimus tuli vuoden 2009 näytteenotossa. Ennen sitä, hiilen vähenemistä on tutkittu vuosina 1960–1991. Suomessa tutkittiin miten eri viljelytoimenpiteet vaikuttavat hiilen määrään pellossa, siitä kertoo raportti *Viljelymaan humuspitoisuuden muuttuminen ja siihen vaikuttaminen*. Ideologisesti hiiliviljelyllä on juuret myös aikojen alussa kehittyneestä luomuviljelystä, joka pyrkii toimimaan ympäristön ehdolla. Käytännön Maamies kertoo hiilen lisäämisestä pelloilla, joka tarkoittaa multavuuden lisäämistä. Humus sanana on latinankielistä alkupeuraa ja sillä tarkoitetaan maata ja maaperää. (Kuepper, 2010). Käytännössä hiiliviljely on siis humusviljelyä, josta kerrottiin aiemmin tässä tutkielmassa. Mitä pidemmälle ajassa mennään, keksitään lisää uusia juttuja, joista puhutaan hieman eri termein. Pääasiassa näillä viljelymuodoilla; kiertoviljely, humusviljely, hiiliviljely on kuitenkin samat tavoitteet; lisätä maan kasvukuntoa ja rakennetta. Nykyisin asiasta käytetään sanaa ”sitoa hiiltä”.

”Ilmastonäkökulma hiilipitoisuuteen on suhteellisen uusi ja tuonut uuden näkökulman maaperän muutoksen seuraamiseen.”
(KM, 6/2020)

Käytännön Maamiehessä sanotaan, että ilmastonäkökulma hiilipitoisuuteen on suhteellisen uusi ja tuonut uuden näkökulman maaperän muutoksen seuraamiseen. Aiemmin asioista puhuttiin humuspitoisuutena tai multavuutena, tällä hetkellä käytössä on kuitenkin hiilipitoisuus. Käytännön Maamiehen mukaan on kiistatonta, että lisätutkimuksia hiilensitovuudesta tarvitaan. Esimerkiksi viljavuustutkimuksissa on syytä siirtyä tarkempaan hiilipitoisuuden määrittämiseen luotettavammalla menetelmällä. Jokainen viljelijä voisi esittää omat analyysituloksensa peltokohtaisesti ja todeta numeerisesti, onko hiilen määrä kasvanut vai vähentynyt. Tämä on välttämätöntä, jos hiilen sidonnasta ryhdytään

maksamaan korvausta. Hiilen mittaushetki tuo ilmastonmuutokseen vaikuttamisen ihmisen käden ulottuville, tietoa tarvittaisiin kuitenkin reilusti lisää.

Tulevaisuudessa viljelytapoja on monia. Luomuviljelylle annetaan myös kritiikkiä ja globaalisti ajateltuna ruuantuotantoon tulee olla muitakin vaihtoehtoja. Maanviljelyksen asialla oleva ammattilehti Käytännön Maamies (4/2019) ottaa esille artikkelissaan *Täsmäviljelyoppi Hollannista* täsmäviljelyn. Artikkelin mukaan tulevaisuuden täsmäviljelty pelto on monimuotoisempi kuin moni luulee ja jokaista kohtaa viljellään eri tavoin, luontoa kunnioittaen ja maaperän elämää vaalien. Parhaat kohdat pelloista tuottavat entistä enemmän ja heikot kohdat ovat vihervyöhykkeenä. Teknologia mahdollistaa tällaisen viljelyn. Suuntauksessa voidaan tulkita olevan mukana vanhakantaista luomuviljelyn ajatusta tehdä asiat niin kuin luonto tekisi, mutta sen lisäksi maanviljelyn avuksi otettaisiin teknologia. Artikkelista tulee ilmi, että täsmäviljely perustuu dataan, tärkein asia täsmäviljelyssä ei ole kuitenkaan teknologia vaan tieto. Hollantilainen tunnettu täsmäviljelijä määrittelee täsmäviljelyn: ”Tehdään oikeita asioita oikeaan aikaan ja oikeassa paikassa.”

Käytännön Maamies kertoo, että inspiraatiota ja ideologiaa täsmäviljelyyn hollantilainen viljelijä on ottanut luomuviljelystä. Hän on ottanut oppia luomuviljelijöiltä ja ajattelee niin, että kannattaa miettiä miten luonto tekisi asian ja tehdä itse samoin. Tulkintani tästä on, että näin ajateltuna raja-aitojen kaataminen erilaisten viljelymenetelmien välillä voisi olla hedelmällistä itse tuotannolle. Asioita voi tehdä monella eri tavalla, jokaisessa menetelmässä on omat ongelmansa, mutta niitä voi ratkaista, jos työkaluja on mahdollista käyttää suuremmasta valikoimasta ja eri suuntauksista eikä vannoutua yhden ideologian varaan.

Artikkelissa kerrotaan, että hollantilaisen täsmäviljelijän tulevaisuudennäkymissä 20 vuoden päästä viljellään niin sanotusti olympiastrategialla. Heikot kohdat pellosta jätetään monimuotoisuusaarekkeiksi, hyönteisten elinpiireiksi ja vihervyöhykkeiksi, kun taas parhailta paikoilta saadaan enemmän satoa. Tulevaisuuden pellot ovat monimuotoisempia ja niiden ominaisuudet voidaan ottaa huomioon nykyistä paljon paremmin. Täsmäviljely mahdollistaa tämän toiminnan ja ajattelun.

Maaseudun Tulevaisuudenkin lukijakunta mietti artikkelissa (30.8.2016) kesanto- ja monimuotoisuuspeltoihin liittyen ylituotanto-ongelmaa, ympäristö- ja kannattavuushaasteita. Käytännön Maamiehen haastatteleman hollantilaisen täsmäviljelijän mukaan on opittava ajattelemaan toisin. On tuotettava lisäarvoa, jotain sellaista, josta kuluttajat ovat valmiita maksamaan. Esimerkin hän kertoo luomuviljelyn osalta.

”Luomu myy hyvin koska sillä on hyvä tarina. Se ei välttämättä ole ympäristöystävällisempää tai parempaa kuin muukaan, mutta se on markkinoitu oikein.”
(KM 4/2019)

Monen mielipiteen mukaan luomu ei ole parempaa kuin mikään muukaan, mutta silti se myy hyvin. Taustalla vaikuttaa varmasti sen hyvä tarina. Kuten tässä tutkielmassa on käynyt ilmi luomun ajatus maanviljelyksestä ei ole muuttunut juurikaan verrattuna alkuaikoihin, vain termistö on muuttunut ja tuotannon suuruus kasvanut niin, että sen markkinat ovat kasvaneet suuriksi. Kiertotalousviljelyn ja hiiliviljelyn ajatus on likimain sama kuin luomussa aiemmin, ja ne pyrkivät tekemään uutta tuloaan maanviljelykseen.

Kyseenalaistettava asia on luomussa se, kuinka se oikeastaan suurimmaksi osaksi tekee kaiken samalla tavalla kuin tavanomainen tuotanto. Burch ym. (2006) kiinnittävät huomiota tähän; mitä tulee luomuun nykypäivänä, ideologisesti sen ristiriitaiseksi tekee, että oikeastaan vain raaka-aineiden hankinta erottaa luomutuotannon tavanomaisesta elintarviketuotannosta. Muut tarjontaketjun osat, kuten luomun jakeluun ja markkinointiin käytetyt tuotantopanokset eivät välttämättä ole lainkaan vihreitä. Yritykset voivat lisätä luomutuotelinjoja, mutta tuotteiden valmistamiseen saatetaan käyttää siitä huolimatta paljon energiaa, jalostusaste on korkea ja pakkaukset runsaita. (Burch ym., 2006.) Historiallinen näkökulma kokonaisvaltaisesta tuotantotavasta on jäänyt taakse, eikä se ole jatkunut nykymuotoiseen luomutuotantoon läpäisemällä koko tuotantoketjua, vaan vihreys otetaan huomioon oikeastaan vain tuotantoketjun alkupäässä. Näin ollen on helppo yhtyä hollantilaisen täsmäviljelijän sanoihin, että luomulla on hyvä tarina, mutta todellisuus on toista.

Historian valossa nykyisellä kiertotalous- ja hiilikeskustelulla on sama biologinen perusta, joka ottaa huomioon maaperän, kasvien kierto- ja hiiliviljelyn, lannoituksen ja muut luomuviljelylle tyypilliset asiat. Asioista puhutaan vain eri nimellä, uusimpana ja trendikkäimpänä hiili ja hiilensitomien. Ympäristö- ja ilmastoasioihin vaikuttaminen luomun avulla on mahdollista. Tietenkin mitä suuremmaksi tilat menevät sitä enemmän on hyvä pohtia sitä ajatusta ”mitä luonto itse tekisi” ja pystyykö sitä toteuttamaan. Tulkitsen niin, että luomun markkinoistumisen jälkeen luomun perimmäinen ideologia on hieman hälventynyt, mutta keskusteluissa ei ainakaan markkinoistumisestakaan löydetä kritiikin aihetta. Oikeastaan markkinoistuminen on tapahtunut luomun perimmäisen ideologian avulla, kun ympäristöasiat ovat nousseet yleiseen tietoisuuteen.

4.2. Luomu talouden kontekstissa

Luomu perustuu ideologisesti aikojen alussa ympäristöarvoille, mutta nykyisessä keskustelussa siihen liitetään yhä useammin taloudelliset perusteet. Olen kysynyt tältä aineistolta, miten luomuun suhtaudutaan ja tässä luvussa vastaan kysymykseen sen perusteella mitä taloudesta on kirjoitettu luomun kontekstissa. Taloudellinen käänne voidaan tulkita olevan yksi luomun kehityksen vaiheista. Teoriaosuudessa otin esille esimerkiksi Rahmannin (2017, 172) karkeaan jaotteluun luomun kehityskulusta ensimmäisestä pienten tuottajien toiminnasta, toiseen vaiheeseen, joka on markkinoiden ja kasvun aikakausi kohti kolmatta vaihetta, joka on tulevaisuuden haasteisiin vastaava luomutuotantoon.

Esimerkiksi myös Nuutila (2016, 9–10) sanoo, että luomuruokaketju on kehittymässä pienestä mittakaavasta suuren mittakaavan operaatioksi. Se todennäköisesti tuo luomutuotannon valtakunnalliseksi ja lähemmäs kuluttajia, mutta riskit luomuruuan muuttumisesta bulkiksi tehostetun tuotannon vuoksi ovat mahdollisia. Tästä suuntauksesta kertoo muun muassa ensimmäinen luomuun liittyvä kirjoitus tarkastelujaksolla Maaseudun Tulevaisuudessa, joka on julkaistu (24.2.2015) otsikolla *Luomu porskuttaa taantumasta huolimatta*. Uutinen kertoo, ettei tiukka taloustilanne ole hillinnyt luomutuotteiden myynnin kasvua.

”Luomun myynti kasvoi viime vuonna viisi prosenttia edellisvuodesta. Samaan aikaan päivittäistavarakauppojen koko elintarvikemyynti lisääntyi alle prosentin.”
(MT 24.2.2015)

Luomutuotannon kasvua mitataan prosenteilla ja kasvu on hyvä uutinen. Lausuntoja artikkeliin on antanut Pro Luomun silloinen toimitusjohtaja, samalla hän arvioi luomusta tulleen osan suomalaiskuluttajan arkea. Uutisessa kerrotaan myös tarkemmin mitä kuluttajat haluavat ostaa luomuna. Määriä mitataan euromääräisesti, koska se on helppo tapa kuvata myyntiä tuotteittain.

”Euroissa mitattuna suomalaiset ostavat eniten vihanneksia ja hedelmiä, maitoa, hiutaleita ja kananmunia. Ostetuin yksittäinen tuote on yhä luomumaito.”
(MT 24.2.2015)

Euromääräisesti myynti on yksinkertaisinta havainnollistaa, joten se on varmasti paras tapa uutisoida asiasta. Luomua kuvataan numeraalisesti valtaosassa Maaseudun Tulevaisuuden artikkeleissa. Luvut ovat informatiivisia ja kertovat luomun markkinoista, myynnistä ja tuotteiden määrästä. Luomun mielikuvissa mukana on kuitenkin vahvasti edelleen ympäristöideologia, jolle se alun perin perustuu. On hankala kuitenkin kertoa tuotannon menestyksestä mittaamalla se maaperän kunnossa tai hiilensitovuudessa. Edellä mainitut sitaatit kertovat luomun olevan kuitenkin taloudellisuuden ytimessä Rahmannin (2017) luomun kehityskulussa. Luomua katsotaan talouden näkökulmasta. Kuinka paljon

tuotteita on, millainen prosenttiosuus niistä on kotimaisia, kuinka paljon luomumarkkinat ovat kasvaneet. Uutisissa käytetään paljon tunnuslukuja, joiden kautta luomu määrittyy.

Maaseudun Tulevaisuus kertoo (10.5.2015), että julkaistuun luomukampanjaan on valittu eläimeksi kyyttö. Kuluttajiin suuntautuvalla kampanjan onnistumiselle ei ole asetettu kiloissa tai euroissa mitattavia tavoitteita. Niiden määrittely on vaikeaa mainostoimiston ja luomuhjelmaa koordinoivan maatalousylitarkastajan mukaan. Kampanja liittyy ohjelmaan, jonka päätavoite on Suomen luomuviljelyalan kasvattaminen 20 prosenttiin vuoteen 2020 mennessä. Hallituksella on paljon numeraalisia tavoitteita luomun edistämiseksi, mutta samaan asiaan liittyvällä kampanjalla ei ole numeroissa asetettuja tavoitteita. Onnistumisen määrittely on vaikeaa, mutta samalla herää kysymys, kuinka kampanjan onnistumista on tarkoitus mitata, jos luomun tavoitteet ovat kuitenkin numeraalisia hallituksen poliittisissa tavoitteissa.

Maaseudun Tulevaisuudessa julkaistuissa kolumneissa ja mielipidekirjoituksissa otetaan usein vahvasti kantaa siihen mitä lehti itse kirjoittaa luomusta. Esimerkiksi kolumnissa *Luomu on viisas valinta* (11.9.2015), puhutaan luomun puolesta ja tarkastellaan ulkomaista ruokatuontia ja ruokamarkkinoita. Kirjoittaja ottaa esille esimerkiksi, että Suomeen ostetaan ruokaa yli 2,5 miljardilla enemmän kuin viedään ulkomaille. Näin ollen ruokataase on tappiolla. En tiedä mistä kirjoittaja on lukunsa ottanut, koska lähde ei mainita. On kuitenkin olennainen asia, että kotimaisista ruokamarkkinoista puhutaan ja kyseenalaistetaan toimintaa. Hyvä kysymys onkin, että johtuuko ulkomailta ruuan tuominen kotimaisen tuottajan sivuuttamiseen? Kirjoittaja kertoo, että luomutuottajat ovat siirtyneet suoramyyntiin tiloilta ja hyvänä esimerkkinä Reko-ringit, jossa myydään suoraan kuluttajalle. Siellä tuottaja saa paremmin omat tuotteensa myytyä ja asiallisen korvauksen tuotteesta. Suoramyynti voi olla myös osa brändityötä, joka liittyy luomun mielikuvaan. Suoramyyntin historiaa ovat varhaiset luomumarkkinat, jotka olivat 1960-luvulla erilaisia yhteisöjä sekä ei-voittoa tavoittelevia kommuuneja, jotka tarjosivat paikallista luomuruuan jakelua. (Aschemann ym., 2010.) Tällä hetkellä on muun muassa Tanskassa ja Iso-Britanniassa on ollut vastakkaista kehitystä, että kuluttajat ovat alkaneet tukea vaihtoehtoisia markkinointikanavia ja ostaa suoraan tuottajalta ja erikoiskaupoista. (Wier ym., 2005.) Useasti luomuruoka-brändit ja kaupan omat tuotemerkit ovat suurien ruokateollisuuden yritysten omistuksessa ja tuotteiden alkuperä unohtuu. Tämä on osa luomun kaupallistumista, jolle ihmiset etsivät vaihtoisia tapoja, joko kuluttajat etsivät muita väyliä ostaa ruokaa tai tuottajat itse aloittavat suoramyyntin, jolloin uusi suoramyynti markkina syntyy, kuten varhaisissa luomun vaiheissa.

4.2.1. Miten luomuun suhtaudutaan? Markkinoiden ja kuluttajien syitä ja haasteita

Aschemann ym. (2010) kertovat, että suurten markkinoiden kasvaessa kuluttajista tuli entistä vaativampia ja vaadittiin tasalatuksia tuotteita. Tavanomaiset tuotteet säilyvät paremmin kuin luomussa, koska pysyvät tuoreempina ainesosien vuoksi, joita ei voi luomussa käyttää. Markkinoilla tavanomaisena ja luomuna tuotetut tuotteet menevät helposti sekaisin. Varsinkin markkinoinnissa luomun ja tavanomaisen tuotannon sekoittaminen tapahtuu jo mielikuvien tasolla, kun tuotteita myydään ”vihreänä” tai melkein luomuna. Luomun epäselvyyksien parantamiseksi sertifikaattien merkinnät kauppoissa tulisi olla selkeämpiä, että tuotteet eivät sekoittuisi keskenään. Maaseudun Tulevaisuuden (10.10.2020) kirjoituksessa luotettavuudesta ja kuinka markkinoilla olevia tuotteiden merkintöjä voisi selkiyttää.

"On laitonta markkinoida tuotteita lähes luomuna tai käyttää termejä eko tai bio sellaisista tuotteista, jotka eivät ole peräisin sertifioidusta luomutuotannosta." Pro Luomu ry käynnisti lokakuun alussa kampanjan, jonka tavoitteena on lisätä EU:n luomumerkin tunnettua.
(MT 10.10.2020)

Merkkien tunnettavuus varmasti vähentäisi väärinkäsityksien määrää ja mielikuvamarkkinoinnin vaikuttavuutta, mikä edistäisi luomun tunnettavuutta ja samalla kasvua. Luomun kasvaminen herättää kuitenkin keskustelua. Voisi tulkita, että sitä on pyritty tekemään jopa brutaalilla otteella siitä lähtien kun luomun poliittinen laajentamishjelma on julkistettu. Vähän puhutaan esimerkiksi kannattavuuden parantamisesta ja viljelijöiden jaksamisesta, koska markkinat hoitavat ne ongelmat, kunhan vaan saadaan lisää tuotantoa. Nuutilan (2019) mielestä Suomella on hyvät mahdollisuudet luomutuotantoon johtoon ja vientimahdollisuuksiin. Pitäisi olla enemmän avointa keskustelua ongelmista liittyen luomutuotantoon, tavoitteiseen ja haasteisiin. Moniselitteistä tutkimusta tarvittaisiin huomatakseen ilmapiiri ja syitä luomun hitaalle kehitykselle. Nuutilan ratkaisuehdotuksiin kuuluu myös informaatiorajoaminen. Ruokaketjun yhteistyö on välttämätöntä sopimus molemminpuolisten sääntöjen noudattamisesta ja elintarvikejärjestelmän toiminnasta. Tuotteiden merkinnät ja yhteiset pelisäännöt markkinakentällä selkeyttäisi ja antaisi luomulle arvon, mikä sille kuuluu.

Kuluttajakäyttäytyminen ei ole yksinkertainen asia ja myös Käytännön Maamies ottaa esille, että kuluttajan puheet ja teot eivät aina kohtaa. Kuluttajat puhuvat yhtä mutta ostavat toista. On hankala ymmärtää kuluttajien kompleksisuutta ja joskus ristiriitaisia vaatimuksia elintarvikkeiden suhteen. Aschemann ym. (2010) sanoo, että kasvaakseen luomumarkkinoiden täytyy tavoittaa enemmän ihmisiä, jotka tutkimuksissa osoittautuvat luomun satunnaisiksi käyttäjiksi.

Käytännön Maamiehen mukaan luomu ei voi olla peruskauraa tai mättöä. Sen pitää olla houkuttelevaa ja kaikin puolin parempaa kuin normaalituotteen. Tällä hetkellä kaikki mielikuvat mitä luomuun liittyvät ei välttämättä todennu itse tuotteessa. Artikkeleita lukiessa tulee ilmi, että luomumarkkinoilla on samat globaalit tuulet mitä muillakin markkinoilla. Suurilla yrityksillä on volyyमितuja, ja kaikkein eniten luomua myyvät samat monikansalliset toimijat kuin muutakin ruokaa. Globaaleilla markkinoilla on ankara kilpailu. Tällöin yksittäisen maanviljelijän asema on tässä kuviossa heikko, oli kyse sitten luomuviljelijästä tai tavanomaisesta. Tuottaja on ketjussa lähes aina viimeisellä sijalla. Ongelmana markkinoilla on, että kotimainen teollisuus ei luo tarpeeksi lisäarvoa suomalaisella viljelijälle, jonka vuoksi luomun vientiä on mielekästä lisätä. Suomessa keskitytään liikaa kotimaan markkinaan, keskittyminen on liikaa kotimaisessa maataloudessa ja elintarvikesektorilla.

Maaseudun Tulevaisuuden vieraskolumnin kirjoittaja (23.9.2016), kertoo myös globaalista suuntauksesta, mutta hieman eri kontekstissa. Sitaatissa mielipidekirjoittaja näkee luomun olevan tärkeä globaali suuntaus, joka ei muutu pian ja johon olisi hyvä tarttua, kun on vielä mahdollisuus. Toimenpidehdotukset jäävät kuitenkin hyvin abstraktille tasolle.

”Kuluttajat kiinnostavat kuitenkin yhä enemmän huomiota laatuun ja turvallisuuteen. En näe tämän globaalin suuntauksen muuttuvan ihan pian. Pikemminkin uskon sen vahvistuvan sekä kotimaassa että kansainvälisesti. Tuntuu tuhlaukselta, jos kaikki toimijat kaikilla tasoilla eivät tee yhteistyötä tämän tilaisuuden hyödyntämiseksi ja suomalaisen luomutuotannon edistämiseksi.”
(MT, 23.9.2016)

Tässä mielipidekirjoituksissa niin kuin monissa muissakin peräänkuulutetaan yhteistyötä. Varsinkin Suomessa moni kuuluttaa luomutuotannon nostamisen perään. Esimerkiksi Mononen (2012) on sanonut, että edelleen vaaditaan tehokasta yhteistyötä eri toimijoiden välillä mikä tarkoittaisi koko tuotantoketjussa kokemuksellisen ja tutkimuksellisen tiedon jalkauttamista sekä alan profiilin kirkastamista. Puheet kaikista ratkaisuehdotuksista ovat pysyneet suhteellisen samanlaisina tarkastelujaksolla 2015–2020. Näiden lehtikirjoittelujen perusteella on hankala arvioida, miksi niin on tapahtunut. Syynä voi olla epävarmuus tuotannon suhteen ja tukipainotteiseen viljelyyn. Jos miettii lehtijuttuihin haastateltuja viljelijöitä, osa heistä on valinnut luomun sen taloudellisen kannattavuuden takia. Jos maatilat kärsivät jo valmiiksi taloudellisista tappioista, ei silloin maatalous eikä luomutuotantokaan ole kestäväällä tiellä. On hankala tavoitella myöskään laajempaa ulkomaista vientiä, jos perusta on huono eikä esimerkiksi tiloilla ole resursseja. Usein julkisessa keskustelussa myös päädytään ristiinhuuteluun siitä, kuinka viljelijät tekisivät enemmän ympäristölle hyödyllisiä tekoja, jos heillä olisi

resursseja. Onkin mielestäni perin outoa, että esimerkiksi Suomessa ei ole lähtenyt suurempia rakenteellisia muutoksia elintarvikejärjestelmässä kaupan, teollisuuden ja kauppojen kesken, että parhaat mahdolliset resurssit muutokselle mahdollistettaisiin, mikä palvelisi niin suomalaista tuotantoa, että vientiä sekä muita elintarvikeketjun toimijoita.

Luomumarkkinoita perustellaan sillä mitä kuluttaja haluaa. Jo Maabrändiryhmän (2010) tavoitteissakin luomuruoka haluttiin brändätä suomalaisten valttikortiksi, koska suomalainen ruoka on terveellistä ja turvallista. Paljon on luomun kasvua sysätty kuluttajankin vastuulle, kun kuluttajat vaativat terveellisempää, turvallisempaa ja ympäristöystävällisempää ruokaa. Jo tästä syystä vaikuttaisi siltä, että luomussa olisi tiedossa lähes loputtomalta tuntuvat markkinat, joita olisi hyvä hyödyntää ennen kuin muut suuret luomumaat ehtivät. Maaseudun Tulevaisuudessa julkaistussa vieraskolumnissa 5.12.2018 vaalitaan luomun erinomaisuuksia, jotka perustuvat myös kuluttajakysyntään.

”Yksi keskeisimmistä kuluttajatottumusten muutostrendeistä on vastuullisuuden kasvu. Luomu on ainoa kansainvälinen kestävä ruuantuotannon sertifiointijärjestelmä. Tätä potentiaalia kotimaisilla ruokamarkkinoilla ja ruuan viennissä ei ole vielä lähimainkaan riittävästi hyödynnetty.”
(MT, 5.12.2018)

Vastuullisuus ja läpinäkyvyys ovat trendejä nyt ja vielä enemmän tulevaisuudessa. Luomubarometrissa luomun imagoon liittyvistä kysymyksistä luomu oli vastanneiden mielestä suurimmaksi osaksi terveellistä, ja vastuullista. Seuraavaksi luomua vastasivat pienimuotoista toimintaa, trendikästä kuluttamista, luotettavaa, nykyaikaista tuotantoa, herkullista, herkullista ja ammattimaista. (Saarnivaara ym., 2019.) Luomun imagoon vahvasti liittyy tuotteiden terveellisyys ja vastuullisuus. Kirjoittaja on siinä oikeassa, että luomun potentiaalia ei ole hyödynnetty ja Suomessa olisi mahdollisuus siihen vielä enemmän. Kotimaisen luomun kasvu vientimittoihin vaatii vastuullisuutta ja pitkäjänteisyyttä, jos on tarkoitus tehdä asiat läpinäkyvästi.

Luomumarkkinat kasvavat ja kakusta varmasti riittää jokaiselle jaettavaa. Uudessa selvityksessä, josta on kerrottu Maaseudun Tulevaisuudessa (20.3.2019) kuitenkin todetaan, että luomu houkuttelee järjestäytyntä rikollisuutta. EU:n luomutuotteista vain 40 prosenttia pystytään jäljittämään tuottajalle saakka. Asia ei ole uusi, ruokamarkkinoilla on jo aiemmin herätty erilaisiin ruokaväärennöksiin esimerkiksi oliivien, mozzarellan tai Suomessa riistan myynnissä. On helppoa kertoa asiat niin, että tuotteista saataisiin paras mahdollinen hinta.

4.2.2. Miten tuottajat suhtautuvat luomuun?

Suomessa 1980-luvulla luomu nähtiin yhtenä vaihtoehtona turvaamaan maataloilille riittävä toimeentulo jo tuolloin ilman erityistukea ja sen ajateltiin sopivan erityisesti karjataloustuotantoon. (Mononen, 2012). Ikuinen kysymys on luomun ja tavanomaisen vastakkainasettelu, joka tulee esille mieliteissa, mutta myös muissa kirjoituksissa. Mononen (2012) kertoo luomun historiasta, että luomu on nähty joidenkin tavanomaisten viljelijöiden keskuudessa myös vaikeaksi, koska luonnonmukaisuus kyseenalaisti tavanomaisen viljelyn ja viljelijän luontosuhteen. Luomu voidaan nähdä ensimmäisenä tapana, joka ilmensi uudenlaisen markkinamekanismin nousua maataloudessa. Luomu alettiin nähdä markkinakeinona, vaikka se tukeutui taloudellisiin tukiin. On vaikeaa olla sivuuttamatta tavanomaisen ja luomun suhdetta toisiinsa, mutta myös sitä tosiasiaa, että molemmat tuotantosuunnat ovat lähentyneet toisiaan. Kannattavuuskontekstissa luomu on kuitenkin tavanomaista edellä. Osaltaan se johtuu myös luomutukien suuremmasta määrästä. Latukka (2017) kertoo Luken uutisessa, että luonnonmukaista ja tavanomaista tuotantoa harjoittavien tilojen myyntituottojen ja tukien summa eli kokonaistuotto oli noin 140 000 euroa. Tukien osuus oli tästä luomutiloilla keskimäärin 50 prosenttia ja tavanomaista tuotantoa harjoittavilla 31 prosenttia. Kasvinviljelytilojen kategoriassa luomutilojen tuen osuus oli noin 75 prosenttia ja tavanomaisilla 50 prosenttia. Maitotiloilla taas tukien osuus oli ryhmissä sama, noin 30 prosenttia. Lisäksi täytyy ottaa huomioon, että ruoantuotanto on pienillä katteilla harjoitettavaa bisnestä, sen vuoksi kaikki lannoitteisiin ja torjunta-aineisiin käytetyt rahat, jotka on mahdollista karsia pois ilman negatiivista vaikutusta satoon, nostavat kannattavuutta. Luomutuotanto vaatii kuitenkin suuria investointeja varsinkin eläintuotannon puolella. (Hanska 2020.) On hyvä pitää mielessä edellä mainitut asiat, kun verrataan tavanomaisen ja luomutuotannon kannattavuutta toisiinsa. Maaseudun Tulevaisuus (1.2.2017) on uutisessaan kertonut myös tavanomaisen ja luomun kannattavuuslukuja ja vertaillut niitä.

*”Luomutuotanto kannattaa taloudellisesti paremmin kuin tavanomainen maataloustuotanto. Asia käy ilmi Luonnonvarakeskuksen (Luke) selvityksestä, jonka se on tehnyt tilojen kannattavuuskirjanpidon perusteella. Luomutilojen kannattavuus on ollut tavanomaisia maatiloja parempi vuodesta 2008 lähtien, ja ero on suorastaan kasvamaan päin: samaan aikaan kun luomun kannattavuus nousee, tavanomaisen tuotannon laskee”
(MT 1.2.2017)*

Luomutilojen paremman kannattavuuden taustalla on monia eri tekijöitä ja tavanomaisen ja luomun välillä on esimerkiksi heikompia satoja kompensoivat korkeammat tuotehinnat, luomutuet, suurempi tilakoko ja alhaisemmat tuotantokustannukset. Luomua muistetaan perustella jokaisessa yhteydessä

siitä, kuinka se on kannattavampi myös viljelijälle itselleen. Maaseudun Tulevaisuus kertoi uutisessaan (31.8.2017) Ruralia-instituutin hankkeessa tehdyistä kahdesta lomakekyselyn tuloksista, joissa luomutuottajille lähetetyn kyselyn tulosten perusteella selvästi tärkein syy tuottajien siirtymisessä tavanomaisesta tuotannosta luomutuotantoon olivat taloudelliset syyt.

Uutisia luomun kasvusta on paljon ja ne varmasti kannustavat myös siirtymään tavanomaisesta luomuun, koska sillä on positiivisemmat näkymät. Uutinen (22.5.2018) Maaseudun Tulevaisuudessa kertoo, että Eviran mukaan luomu kasvaa voimakkaimmin 20 vuoteen. Vaikka osa luopuu luomutilastaan, silti luomutilojen osuus kaikista tiloista on ensimmäisen kerran 10 prosenttia. Luomutuotannon kasvamisen uutisointi on vallannut palstatilaa, koska kasvu on ennätyksellistä. Asiat kerrotaan perustaen niitä talouteen, kannattavuuteen ja tietenkin viljelijän näkökulmasta olevaan epävarmuuteen. Uutisista saa kuitenkin taloudelliselta osin positiivisen näkymän luomusta.

"Luomutuotteiden kysyntä kasvaa yli kymmenen prosentin vuosivauhdilla ja luomutuotannon kannattavuus etenkin viljailoilla on selvästi parempi kuin tavanomaisen tuotannossa. Toisaalta luomuun houkuttelee myös siihen liittyvä epävarmuustekijä: maaseutuohjelman rahoitus on rajallinen, ja monista muista toimenpiteistä rahahanat on jo suljettu."
(MT 22.5.2018)

Luomu on siis viimeinen viljelijän pelastus ahtaassa taloudellisessa tilanteessa, mutta epävarmuus muihin tukiin ja luomusopimuksien tekemisen mahdollinen loppuminen on saanut ihmiset liikkeelle. Lehdistä käy selkeästi ilmi, että kannattavuus on yleensä suurin kannuste luomuviljelyyn siirtymiseen, tietenkin hyvänä kakkosena tulevat varmasti ympäristöarvot ja ideologia tai kemikaalivapaus. Kaikesta huolimatta suurin kannuste on kannattavuus. Varsinkin vuonna 2018 on julkaistu uutisia missä kerrotaan, että kannattavuus on luomuun siirtyjien suurin syy. Täytyy kuitenkin tässä asiayhteydessä muistaa, että tutkimukseni perustuu Maaseudun Tulevaisuuden uutisille, jotka ovat vain yksi osa todellisuutta. Uutisten sävy on kuitenkin pääasiassa luomumyönteinen, joukosta löytyy myös kriittisiä huomioita tai epäkohtia. Varsinkin mielipidekirjoituksia julkaistaan tarkastelujaksolla niin luomun puolesta kuin vastaan.

Taloudellisuus ja byrokratia kulkevat vahvasti yhdessä, kun kysymys on osin tukiperustaisesta elinkeinosta. Joka tapauksessa laajemmin maatalouspolitiikan viiden vuoden jaksot ovat kuitenkin luoneet maatalousyrittäjille epävarman toimintaympäristön mihin epävarmuuden luo taloudelliset ongelmat. Maatilatasolla taloudellisten haasteiden perusta voi olla moninainen. Suurin epäkohta voidaan nähdä olevan kuitenkin alhainen tuottajahinta, mitä tuottajalle maksetaan.

Keskustelu viljelystä on keskittynyt talousteeman ympärille, joten on paradoksaalista huomata, että kannattavuutta ei ole saatu viljelijän tulojen osalta nousemaan tai siihen ei ole ehdotettu muuta keinoa kuin markkinaehtoisempi elintarvikejärjestelmä. Kuten muillakin osa-alueilla, myös maataloudessa suuret globaalit elintarvikejätit hallitsevat tätä markkinaa. Esimerkiksi Mononen (2012, 155) huomauttaa, että kuluttajienkin näkökulmasta ongelmaksi on muodostunut myös luomun tavanomaistuminen ja isojen elintarvikejätien toimiminen alalla. Tätä on pidetty luomun ideologian vastaisena kehityksenä, mikä on lisännyt paikallisen ruuan kysyntää.

Elintarvikejäteillä on suuri valta markkinoilla ja sitä tärkeämmässä osassa kuuluisi olla tuottajien edunvalvontajärjestöt. Suomessa kyseenalaistuksia on herättänyt MTK:n toiminta luomuasioissa Maaseudun Tulevaisuudessa (22.2.2017). MTK on Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto ja tämän ammattikunnan oma ammattijärjestö. MTK tulee esille Maaseudun Tulevaisuudessa edelleen siinä määrin, että miksi se ei enempää kannusta luomua ja aja sitä radikaalimmin eteenpäin. Syitä onkin mielenkiintoista miettiä, alla olevien jutussa olevista sitaatista saa kuvan, että MTK ottaa tehtäväkseen myös tavanomaisen viljelijän asian ja sanoo että kaikki suomalainen tuotanto on vastuullista. MTK on suuressa roolissa myös viljelijöiden, että yhteiskunnan suuntaan siitä millaista kuvaa luomusta välittyy. Kuvan tulkita olleen todennäköisesti kyseenalainen, kun lehtien palstoilla selvitellessä sitä, onko MTK:lla jotain luomun kasvua vastaan. Historiasta Mononen (2012) ottaa esille, että MTK:ssa on suhtauduttu varauksellisesti luomuun 1980-luvulla. Sen katsottiin alentavan tuottavuutta ja heikentävän maatalouden kannattavuutta. Luomu alettiin mieltää enemmänkin maatalouden erikoistumisvaihtoehdoksi. Joka tapauksessa nyt 40 vuotta myöhemmin MTK:lla tulee olla oma paikkansa kaikkien viljelijöiden edunvalvonnan äänenä.

Talouden lisäksi tuotantoa määritellään vahvasti byrokratian toimesta. Tutkimuksissakin tullut ilmi, että maataloutta hankaloittaa byrokratia ja sen määrä. Byrokratian määrä ja muutosnopeus aiheuttaa sen, että viljelijänäkin tulee olla hereillä jatkuvassa muutoksessa. Byrokratia liittyy vahvasti viljelijän toimeentuloon, koska osa viljelijän tulosta perustuu maataloustukiin. Seuraavassa sitaatissa yksittäinen lammastuottaja kertoo Maaseudun Tulevaisuuden (21.3.2017) artikkelissa millä perusteilla hakee tukia.

*”Paperityöt lisääntyisivät luomuun siirtymisen myötä, mutta tehdylle työlle en saisi riittävästi lisäarvoa.” Kuivalainen on laskenut tarkkaan, mitä tukia hakee ja mitä ei. Ne, jotka teettävät lisätyötä saatuun hyötyyn nähden, jäävät hakematta”
(MT 21.3.2017)*

Maataloustuottajan työ on kokopäiväaikaista toimintaa, joten oman toiminnan hyötysuhdetta tulee määrittää koko ajan. Niin tekee myös haastateltu tuottaja. Luomun suurista markkinoista on puhuttu, mutta artikkeleista voi tulkita, että viljelijän kukkaroon kokonaan luomuun siirtyminen ei tuo välttämättä suurta lisäarvoa, vaan lisää byrokraattista työtä. Osa viljelijöistä kuitenkin uskoo, että luomu on ratkaisu kannattavuusongelmiin omalla tilalla. Luomuun siirtyvien määrä kasvaa ja esimerkiksi Pro Luomu liiton johtaja kaavailee Maaseudun Tulevaisuudessa (18.4.2017) lisäämistä luomutuen budjettiosuuksiin. Tästä voisi tulkita, että myös luomusta tulee suurelta osin tukiperustainen viljelymuoto. Kyseenalaista on, onko tapa kestävä muun muassa alkutuotannon näkökulmasta. Maaseudun Tulevaisuudessa (5.12.2018) on kerrottu luomun kannattavuusperusteista.

”Kannattavuuteen vaikuttaa, että luomutilojen keskimääräinen peltoala on noin kymmenen hehtaaria tavanomaisia tiloja suurempi. Pienestä piiperryksestä ei keskimäärin ole pitkään aikaan ollut kyse, vaikka markkinoilla volyyymien pienuus onkin vielä ongelma.”
(MT 5.12.2018)

Tässä otetaan esille yksi luomun kannattavuuden avaintekijä, joka on peltoalojen suuruus verrattuna tavanomaisiin viljelijöihin. Markkinoille saatujen tuotteiden määrä on ongelma, eli tuotantoa riittäisi, mutta matkalla kauppaan tuotteet katoavat. Elintarvikeketjussa on siinä tapauksessa jotain, mistä kertoo myös suoramyynnin kasvu. Joko ketju ei ole oikeudenmukainen tai siinä on haavoittuvuuksia, jotka estävät tuotteiden markkinoille pääsyn tai myymisen omia reittejä myöten kuluttajille. Esimerkiksi luomuraaka-aineen jalostuslaitosten määrä on vähäinen. Osa luomuraaka-aineesta päätyykin tavanomaisen tuotteen joukkoon. Mononen (2012) sanoo ongelmaksi myös, että luomu on haaste elintarviketeollisuudelle sen hajanaisuuden vuoksi. Teollisuus tarvitsee suuria raaka-aine-eriä ja varmoja toimituksia. Suomalainen luomutuotanto ei ole pysynyt vastaamaan näihin tarpeisiin. On ehdotettu, että elintarvikeketjujen tulisi lisätä yhteistyötä ja sitoutua tiukemmin luomuun ja paikallisen ruuan edistämiseen.

”Moni viljelijä ja tuottaja miettii nyt omaa ja tilansa tulevaisuutta. Luomuun siirtyminen nähdään yhtenä selviytymisen vaihtoehtona. Valtion ja meidän päättäjien tehtävä olisi nyt puhkua ja puhaltaa siihen malliin, etteivät varjot lankea luomusuunnitelmien valopilkkujen ylle. Ykkösasia on rahoituksen turvaaminen jäljellä olevan ohjelmakauden uusiin luomusopimuksiin. Luomuneuvonnan ja -valvonnan kehittäminen yhtenäiseksi ja toimivaksi järjestelmäksi on toinen tärkeä tavoite.”
(MT 5.12.2018)

Kysymys kuuluukin mistä kiikastaa luomun kanssa. Puheissa selkeästi tulee esille alkutuotanto ja kuluttajat. Harvassa tapauksessa tuote menee kuitenkin tilalta kuluttajan käsiin, paitsi niissä tapauksissa missä alkutuottaja on ottanut markkinat haltuunsa, ja myy tuotteitaan suoraan kuluttajalle. Epävarmuus kuluttajamarkkinoilla aiheuttaa epävarmuutta koko ketjuun, eikä investointeja välttämättä

uskalleta tehdä. Välillä esiin tulee myös päivittäistavarakauppojen sopimukset viljelijöiden kanssa, joista on sanouduttu irti nopealla varoituksella. Kakriainen ym. (2006) antaa teorian kuluttajan käytöksestä; Kun kuluttaja ostaa luomutuotteen hän samalla ostaa mielikuvan hyvästä elämästä ja yhteiskunnasta, jolla on ”oikeanlainen” luontosuhde. Monosen (2012) mukaan luomun ongelma on, että kuluttajien kiinnostus ei kuitenkaan toteudu käytännössä. Edelleen vaaditaan tehokasta yhteistyötä eri toimijoiden välillä koko tuotantoketjussa kokemuksellisen tiedon ja tutkimuksellisen tiedon jalakauttamista ja alan profiilin kirkastamista. (Mononen 2012.)

Käytännön Maamiehessä (1/2017) on kerrottu artikkelissa *Luomun kasvua hidastaa raaka-aineen saatavuus* luomun kasvusta ja siihen liittyvistä haasteista elintarvikejärjestelmässä. Kuluttajan näkökulmasta luomun ostamista on hankala ennustaa, mutta vaikutusta voi olla artikkelin mukaan esimerkiksi sillä, että tavanomainen kaurahiutalepaketti maksaa alle euron ja vastaava tuote luomuleimalla varustettuna kaksi euroa.

*”Valinta tuotteiden välillä on monen kohdalla melko selkeä. Luomu on kuluttajan valinta, ei pakottava tarve”
(KM 1/2017)*

Viljelijälle luomuviljan viljely ja ylipäättään erikoistuminen viljelyssä näyttäisi olevan kannattava vaihtoehto sekä hinnan että markkinoitavuuden kannalta. Luomuviljan viljely on tapa, jolla viljelijän on mahdollista tehdä lisäarvoa tuottamalleen tuotteelle. Artikkelin mukaan tärkeintä markkinoilla olisikin tasapainotila, jossa luomutuotteiden kysyntä ja tarjonta olisivat tasapainossa. Epävarmuutta markkinoille luo myös viljelysopimusten puuttuminen, silloin tuotteella ei välttämättä ole varmaa ostajaa, jolloin markkinoilla voi olla tuotteita, joille ei löydy kysyntää tai kysyntää olisi tuotteilla, joita ei markkinoilta löydy tai ei ole saatavilla.

Samanlaista tuotantoa harjoittavien maatilojen kannattavuustulokset saattavat poiketa toisistaan paljonkin. Eräs asiantuntija kertoo Käytännön Maamiehen artikkelissa, että kannattavuuseroja aiheuttavat muun muassa tilakoko, tilan sijainti, tilusrakenne, tuotantosuunta, tuotantoteknologia ja yrittäjän ominaisuudet. Luomutuotannolle maksettavan tuen suuruutta ja sen kohdentamista pitäisi arvioida osittain uudelleen, Käytännön Maamiehessä kirjoitetaan. Vaikka luomutiloilla on tyypillisesti 30–50 prosenttia pienemmät sadot kuin tavanomaisilla tiloilla, luomutilojen parempi kannattavuus perustuu, ainakin osittain, parempiin tuotehintoihin, suurempaan tilakokoon, pienempiin tuotantokustannuksiin ja korkeampiin tukiin. Luomutuotannolle maksettavalla tuella on merkittävä vaikutus tilojen tulokseen ja kannattavuuteen. Taloudellisella kannustimella korvataan luomutuotannon pienempiä satoja

ja luomutuotantoon liittyvää suurempaa byrokratiaa. Luomutuotteiden korkeampia tuottajahintoja taas selittää luomutuotteiden niukkuus markkinoilla, kerrotaan artikkelissa, mutta siinä on jo useita syitä valita luomutuotanto yksittäisen viljelijän näkökulmasta. Syyt voisivat olla kuitenkin paljon parempia siirtymiseen ja tuet suunnattu tarkoituksenmukaisesti.

4.2.3. Haasteet luomumarkkinoiden kasvattamisessa

Luomun kasvuun vaikuttaa olennaisena osana se, miten markkinoilta löytyy luomuraaka-ainetta ja tuotantopanoksia, että tilat ja jalostuslaitokset pystyvät toimimaan. Maaseudun Tulevaisuus kirjoittaa (26.5.2017), että luomurehun saatavuus on heikkoa. Ilman luomurehua tuote ei ole täysin luomu, vaikka erityisluvalla saa ostaa eläimille myös tavanomaisesti tuotettua ruokaa. Hyvä kiteytys maataloustuotannon näkökulmasta onkin seuraava sitaatti.

*”Tilanne on luomun kasvutavoitteiden kannalta kiusallinen: Kysyntä nousee, mutta siihen vastaaminen on haastavaa.”
(MT 26.5.2017)*

On kiusallista, että luomua halutaan kovasti luomua laajentaa, mutta tilojen perustuotannossa tulee ongelmia esimerkiksi rehupulan muodossa. Ratkaisujen kuitenkin ajatellaan olevan jo käden ulottuvilla, kun muutama suuri Suomen viljatilallinen siirtyy luomutuotantoon, mikä tasapainottaa rehuviljan saatavuutta. Viimeinen vastustaja maataloudessa on kuitenkin aina luontoäiti, joka määrää lopullisen sadon, mikä on luomuviljelyssä merkityksellisemmässä asemassa verrattuna tavanomaiseen tuotantoon.

*”Toivottavasti sato on hyvä. Jos tapahtuu jotakin sellaista, että sato menetetään, on jo perustelut tavanomaisen viljan käyttöön.” Luomuviljan tuottajalle ajat ovat toisaalta nyt otolliset. ”Than huippuhetki: Ei ole varmasti ollut näin suurta hintaeroa tavanomaiseen ennen”.
(MT 26.5.2017)*

Sadosta voi toivoa hyvää, mutta luomuviljan pulan vuoksi perustelut tavanomaisen viljan käyttöön ovat jo olemassa. Artikkelissa kerrotaan, että luomuviljan tuottajalla ajat ovat suotuisat, hintaero tavanomaiseen viljaan on suuri. Huomioon otettavaa artikkelin ulkopuolelta on kuitenkin, että viljan hinta ei kuitenkaan ylipäättään ole kauhean korkea, joten on helppoa iloita hintaerosta tavanomaiseen. Usein keskustelu luomusta kilpistyy sen parempaan hintaan verrattuna tavanomaiseen. Mielestäni maataloudessa tulisi puhua hyvästä tuottajahinnasta ylipäättään tai tuottajahinnasta, jolla tuottaja saisi

kohtuullisen korvauksen tekemästään työstä, ilman että täytyy olla vahvasti riippuvainen tuista. Luomun kasvun ongelmat on tunnustettu myös tieteellisessä kirjallisuudessa. Kuten Willer (2019, 208) sanoo, että erityisesti orgaanisen alueen kasvu ei seuraa, vaan tulee perässä verrattuna markkinoiden kasvuun. Willerin mukaan siis koko Eurooppa on samanlaisessa ongelmassa, että tuottavuus ei vastaa täysin kysyntää.

Vaikka tuottavuus ei täysin vastaa kysyntää, siitä huolimatta keskusteluissa on tullut selväksi, että luomusta todella halutaan vientituote ja pelastus Suomen maataloudelle. Maaseudun Tulevaisuus kertoo (11.7.2020), että luomussa on myös myyntikasvivaatimus, joka koskee luomusitoumuksen tehneitä tuottajia. Myyntikasvivaatimus laajentui myös koskemaan niitä kotieläintiloja, joilla on ollut vuodesta 2015 lähtien luomusitoumus ainoastaan kasvintuotantoon. Myyntikasvivaatimukseen sopivat vain tietyt kasvit ja myyntikasveja täytyy tuottaa vähintään 30 prosenttia. Vaatimuksen tavoitteena on saada luomumarkkinoille luomutuotettuja raaka-aineita. Ennen tätä esimerkiksi useat tilat ovat olleet kasvintuotannollisesti luomussa, mutta kotieläintuotanto on ollut tavanomaisesti tuotettua, artikkelissa kerrotaan. Syynä tähän voi esimerkiksi olla tällaisen järjestelyn parempi kannattavuus ja vähempi byrokratian määrä. Lisäksi tukia maksetaan peltojen pinta-alojen perusteella, joten luomuna tuotettua viljaa voidaan käyttää tavanomaisen karjan ruokintaan tai myydä tavanomaisena eteenpäin, koska luomukeräilyä tai jalostamislaitoksia ei ole käytettävissä. Ratkaisuja etsitään myös sen vuoksi että luomutuotteet ovat välillä sekoitettu tavanomaisesti tuotettujen joukkoon, koska luomu raaka-aineiden jalostaminen on keskittynyt vain tietyille alueille ja kuljetusmatkat ovat olleet pitkiä ja taloudellisesti kannattamattomia. Näin ollen luomu raaka-aine päätyy tavanomaisten kotieläinten suuhun eikä luomumarkkinoille. Mononen (2012, 143) on tietoinen luomutukien suuntausongelmasta ja on ottanut esille tutkimuksessaan, että luomutuki maksetaan peltoalakohtaisten tukien lisäksi. Näin ollen ongelmaksi muodostuu, että viljelijän ei välttämättä tarvitse tuottaa luomutuotteita saadakseen tukia, kuten myös edellä mainitsin. Luomutuki maksetaan maanviljelyn ympäristösuojelutoimenpiteistä ja sen perusteluissa ei edellytetä tuotteiden tai raaka-aineen jalostamista markkinoita varten. Tämän jälkeen on huomattu, että tukia pitää kohdentaa paremmin, että luomutuotteita saataisiin markkinoille paremmin.

Myyntikasvivaatimus ja muut toimenpiteet ovat saaneet alkunsa todennäköisesti luomun laajentamishjelmasta, mutta muutoksien pitäisi tapahtua niin nopeasti, ettei kentällä ehditä siihen vauhtiin. Luomun jalostamiseen tarkoitettuihin tiloihin tulisi tehdä suuria investointeja ja maatalouspolitiikkakausi muuttuu viiden vuoden välein. Luomun kasvun historiasta Aschemann ym. (2010) kertovat, että jo

aikaisin 1990-luvulla luomun markkinarakenteet olivat politiikan vaikutuksien alaisena. Samalla vuosikymmenellä myös EU esitteli luomutuen, mikä nosti äkkiä luomun tarjontaa markkinoilla. Luomu kulkee näin ollen edelleen Aschemannin ym. (2010) kertomalla tiellä, että markkinarakenteet ovat vahvasti politiikan vaikutuksen alaisina. Myös Padel & Lampkin (2010) kertovat, että luomutuotanto on kehittynyt nopeasti Euroopassa 1990-luvulta lähtien taustallaan voimakas markkinoiden kysyntä ja selkeä politiikan tuki. Tämä tuki on ollut suoraa kuten maanviljelystuet mutta myös epäsuoraa kuten sertifikaatit ja markkinointi ja jalostustyö ja informaatiotoimet. Varsinkin 2000-luvulta lähtien kasvavat markkinat ovat ohjanneet yhä enemmän luomua kohti valtavirtaa. (Padel & Lampkin, 2010.) Tämä kohti valtavirtaa kehittyminen asettaa kyseenalaiseksi sen mitä luomun alkuperäiset tavoitteet ovat ja kuinka luomu vastaa myös tulevaisuuden haasteisiin, johon sitä mielellään ehdotetaan ratkaisuksi.

Luomutuotannon laajentamisessa piilee myös riskejä esimerkiksi; Maaseudun Tulevaisuus kirjoittaa (13.10.2016) *Laivallinen luomurehua on rehufirmalle iso riski – ”Jo nyt kontteja joudutaan palauttamaan salmonellan takia”*. Kun tuotanto kasvaa nopeasti tuotantopanoksia pitää lähteä etsimään myös rajojen ulkopuolelta, koska kysymyksessä on suuret markkinat niin laatu saattaa osoittautua haasteeksi.

”Tehokas kuumennus olisi luomussa ainoa hyväksyty tapa nitistää salmonella, mutta käytännössä sen toteutus on vaikeaa ja käyttö tyrmätään usein liian kalliina vaihtoehtona. Erityisen riskialttiita ovat valkuaisrehut. Niitä Suomessa tarvitaan enemmän kuin itse tuotetaan – ja niissä salmonella viihtyy”
(MT, 13.10.2016)

Valkuaisen puutteeseen onkin Suomessa herätty. Esimerkiksi ScenoProt -hankkeessa on kartoitettu uusia mahdollisuuksia proteiinin lähteiksi niin ihmisille kuin eläimillekin. Suomi ei ole proteiiniomavarainen ja tähän olisi hyvä kiinnittää enemmän huomiota. (ScenoProt 2019.) Viittaa edellä mainittuun sitaattiin, että Suomessa salmonellatapaukset ovat suhteellisen harvinaisia, kun taas ulkomailla ne ovat enemmän arkipäivää. Luomulannoitetta siis kaivattaisiin kipeästi, sitä joudutaan tuomaan ulkomailta ja sen oikeanlainen käsittely salmonellan nitistykseen on kallista. Jotenkin jokaisessa ongelmankohdassa esille tulevat samat teemat; toimenpiteiden taloudellisuus, kotimainen ja ulkomainen tuotanto, ruuan puhtaus ja laadukkuus ja markkinoinnin puute. Lisään vielä, koska aiemmin mainittu, että luomutuotannossa ei tarvita ulkopuolisia tuontipanoksia, mutta maaperän kasvukuntoa on mahdollista parantaa luonnonmukaisilla lannoitteilla, jotka ovat tarkasti määritelty ja hyväksyty sertifioituun tuotantojärjestelmään.

Mitä tulee ulkomailta tuontitavarana ostettuihin tuotantopanoksiin, kiinnostavaa historiallisessa kontekstissa on, että luomulla on nähty olevan potentiaalia omavaraisuuden kehittämisessä jo 1980-luvulla Suomessa. (Mononen, 2012). Ajan saatossa tällaiset ongelmat eivät ole olleet tapetilla, koska turvallisuus ja elintarvikehuollon varmuus on noussut ja Suomi siirtynyt EU:hun sekä yhteiseen markkina-alueeseen, jota johtaa yhteinen politiikka. Nykyisin tuotantopanoksia tarvitaan, koska kotimaassa niitä ei ole tarpeeksi. Puhtaana ja kotimaisena brändätty luomu muuttuu vientitavoitteen myötä ulkomaisella tuotantopanoksella ei niin kotimaiseksi ja puhtaaksi luomuksi. Apuna tähän olisi kotimainen valkuainen, joita voi käyttää myös rehuna, mutta kotimainen valkuaisentuotantokin on kehityksen alkuvaiheessa. Näin ollen sen saatavuudessa on ongelmia ja se vaikuttaa myös hintaan.

”Luomurehuvalkuaisen saatavuus ja hinta ovat kuitenkin edelleen haasteita tuotannon kasvattamisessa. Tuottajahinnan pitää olla tarpeeksi hyvä, että tuotantoon kannattaa lähteä”
(MT 13.10.2016)

Tässä mainitaan jo toinen ongelma luomutuotannon kasvattamiseksi, joka liittyy itse alkutuotannossa tapahtuvaan toimintaan. Suurimpana ongelmana useimmiten jonkin toimenpiteen kannattamattomuuden puute. Kun kotimaassa ei ole kannattavaa tehdä jotain, sitä tuodaan ulkomailta. Herääkin kysymys, onko se sen arvoista tuoda ulkomailta tavaraa, jossa on salmonellaa tai jos ei se muuten täytä laatuvaatimuksia. Vai olisiko järkevämpää panostaa omaan rehuvalkuaisentuotantoon. Erilaiset proteiinipitoiset kasvit parantavat myös yleensä maaperän kuntoa ja sitovat paremmin hiiltä viljelyspelttoon, jolla on positiivisia ympäristövaikutuksia. Useimmiten keskustelussa vastakkain joutuvatkin kotimaiset toimenpiteet, jotka ovat kalliita, mutta ympäristön kannalta hyviä sekä ulkomainen halpa vaihtoehto, joka on halvempi, mutta taloudellisesti järkevämpi.

”Kotimaisen luomuvalkuaisen viljely on hieno juttu, mutta se ei ratkaise koko ongelmaa. En usko, että kotimaista tuotantoa voidaan lisätä niin paljon, että tuontitarve poistuisi”
(MT 13.10.2016)

Kotimainen rehuvalkuaisen viljely ei kuitenkaan riitä eikä ratkaise koko vientiongelmaa, sitaatista käy ilmi. Näissäkin tekstinpätöksissä mietitään erilaisia ratkaisuja, mutta oikeastaan päällimmäisenä jää mieleen se, kuinka esimerkiksi luomulannoitteiden turvalliseksi tekeminen on äärimmäinen taloudellinen riski, kun ostetaan ulkomailta suuria eriä tuotteita joiden turvallisuudesta ei ole takuuta. Maa-seudun Tulevaisuuden artikkelin mukaan ulkomaisen tuontituotteen puhdistaminen turvalliseksi vie resursseja. Lisäksi asioiden olisi tapahduttava niin että kuluttajalle jää vielä varaa valita kaupan hyllyltä luomutuote. Kalliksi tuotteen tuottaminen jäisi ja siitä huolimatta itse tuottajalle ei todennäköisesti jäisi siitä yhtään enempää mitä aiemminkaan. Tästä voi siis tulkita, että jos luomua on tarkoitus

kasvattaa vientiin tuontivoittoa lannoitteella, samalla se tarkoittaisi tuotannon kasvattamista kohtimaisen tuotteen puhtauden ja laadun kustannuksella, jos tuontirehuerä sattuu olemaan saastunutta. Tässä on havaittavissa pieni ristiriitaisuus tuotannon kasvattamisen vientiin ja puhtauden ja laadun välillä. Varsinkin jos tuotteet brändätään suomalaisiksi, kuten maabrändiryhmä on asettanut tavoitteeseen, tässä tapauksessa brändäyksen perusajatus suomalaisesta luomusta on hieman ontuva.

4.3. Byrokratia

Byrokratia on yksi asia, joka nousee esille aina luomusta puhuttaessa. Padel ja Lampkin (2010) kertovat poliittisen luomun tukemisen saaneen useita muotoja, sisältäen lailliset standardit, hallituksen tarkastelun, sertifikaatit ja merkinnät ja suorat maksut tukien muodossa. Näiden lisäksi luomuviljely saa vaikutuksia lisäksi Euroopan yhteisestä maatalouspolitiikasta (CAP) ja muista erityisäädöksistä. Luomusertifikaatti on tuottajaa vahvasti sitova toimenpide, jonka noudattamatta jättämisestä seuraa sanktioita.

4.3.1. Strateginen luomun laajentaminen ja tukipolitiikka

Luomuartikkeleiden tarkasteluajanjaksoni sijoittuu vuosille 2015–2020, mutta Suomessa ensimmäinen luomuruokastrategia julkistettiin jo 2001. Ulkoministeriön vuonna 2008 perustama Maabrändivaltuuskunta kehitti Suomelle brändiä luomumaana. Puolet tuotannosta tulisi olla luomua vuonna 2030. Maa- ja metsätalousministeriön kehitysohjelmassa vuonna 2015 luomuruoka on osa kuluttajien ja ruokaketjun tekijöiden tavallista elämää. (Kottila 2011, Maabrändivaltuuskunta, 2010) Pääministeri Kataisen hallitusohjelma asetti kehysten kansalliselle kehitysohjelmalle tavoitteiden saavuttamiseksi luomutuotantosektorilla. Suurin esille nostettu tavoite tässä ohjelmassa oli saavuttaa 20 prosentin luomu maanviljelysmää. (Nuutila 2016.) Lisäksi oli muita tavoitteita, jotka liittyivät kulutukseen, myyntiin ja ruokapalveluihin.

Käytännön Maamiehessä (4/2020) on artikkeli *Luomutuotannon kannattavuus tavanomaista parempi*, jossa kerrotaan tavoitteista ja niiden saavuttamisesta. Luomutuotteille asetettiin 20 prosentin peltoalataavoite, mutta sitä ei saavutettu asetetussa aikataulussa, sillä vuonna 2019 luomuviljelyn peltoalan osuus oli noin 14 prosenttia koko maan peltoalasta. Toinen tavoite oli kehittämisohjelmassa

luomutuotteiden tarjonnan monipuolistaminen. Tämäkin tavoite jäi pelkäksi tavoitteeksi, sillä luomualan kehittämissuunnitelman arviointiraportin mukaan valikoimaa on pystytty kasvattamaan vain ”hieman”. Arviointiraportti myös toteaa, että todellisen suunnan määräävät markkinat ja kulutuskysyntä. Samassa artikkelissa kerrotaan, kuinka luomutuotteita voisi kohdentaa paremmin, että luomu saataisiin kasvuun. Nuutilan (2016) mukaan parin viime vuoden aikana kehitys luomutuotesektorilla on kuitenkin kiihtynyt ja myynti kasvanut, vaikka tavoitteita ei ole pystyttykään saavuttamaan.

Pro Luomu -yhdistys on esittänyt omat tavoitteensa vuosille 2015–2020, viitaten hallituksen luomutuotteisiin. Heidän tapansa esittää tavoitteet olivat visioita, eivätkä he esitä yhtään omaa numeraalista tavoitetta. (Nuutila 2016). Väistämättä eri organisaatioiden tavoitteet vahvistavat toimintaa luomun ympärillä, ja vaikuttavat kuinka siitä on kirjoitettu myös tutkimukseeni valituissa lehdissä Käytännön Maamiehessä ja Maaseudun Tulevaisuudessa.

Kuten aiemmissa analyysiluvuissa on tullut esille, maatalouspolitiikalla on vahva byrokraattinen kaiku. Julkisessa keskustelussa esille nousee usein tukimäärät mitä viljelijöille myönnetään, että he voivat harjoittaa elinkeinoaan. Käytännön Maamiehen (4/2020) artikkelissa *Luomutuotannon kannattavuus tavanomaista parempi* pohditaan, että luomutuotannolle maksettavassa tuessa pitäisi miettiä ensinnäkin tuen suuruutta ja toisekseen, miten tuki tulisi kohdentaa, jotta luomutuotteiden kysyntään pystyttäisiin tulevaisuudessa vastaamaan paremmin kotimaista tarjontaa lisäämällä ja valikoimaa kasvattamalla.

Käytännön Maamies kertoo, millaisia toimenpiteitä viljelijöiden on mahdollista tehdä maksimoidakseen taloudellisen tuloksen tilalla. Käytännön Maamiehen ja Maaseudun Tulevaisuuden kirjoituksia vertailemalla huomaa, että Maaseudun Tulevaisuudessa toimenpide-ehdotukset jäävät hieman abstraktimmalle tasolle. Käytännön Maamiehen artikkelin mukaan vaihtoehtoina on, että viljelijä voi yrittää tuottaa mahdollisimman tehokkaasti luomutuotteita, tämä vaatii runsasta panostusta viljelyteknoologiaan ja tuottaa onnistuessaan hyvän taloudellisen tuloksen. Toinen vaihtoehto on tukien maksimointi laajaperäisen luomutuotannon avulla, koska tukijärjestelmässä on kannattavaa hankkia lisäpeltoa, kun tuet ovat kohdistuneet viljelyssä olevalle peltoalalle. Jos tavoitteena on saada luomutuotteita kattavammin markkinoille, kannusteiden suuntaamista tulee kehittää niin että ne motivoivat viljelijöitä tuottamaan ja kehittämään kuluttajille myytäviä luomutuotteita. Luomutuen suuntaamisessa ollaan luomusuuntauksen maatalouspolitiikan ytimessä. Pinta-ala perusteiseen tuen sijaan voisi maksaa enemmän esimerkiksi tuotannon perusteella, artikkelissa sanotaan. Käytännön Maamies ottaa huomioon artikkelissaan myös sen, että maataloudella on vaiheittain ollut myös ongelmia ylituotan-

non kanssa, joten tukiperustan tulisi olla monipuolinen, että ne eivät kannustaisi yksipuoliseen toimintaan niin, että markkinat tai tilarakenne vääristyy. Tästä tulkintana olisi tärkeä miettiä tukijärjestelmää, joka ei pakottaisi äärimmäisiin tekoihin kuten investointeihin, mutta ei myöskään tiputtaisi toimeentuloa radikaalisti, jos sattuisi jotain odottamatonta. Tärkeimpänä, että viljelijöitä motivoitaisiin oikealla tavalla ja niin että he itse hyötyisivät siitä. Tukipolitiikka ja byrokratia usein kuitenkin nähdään enemmän negatiivisena asiana. Oikein suunnattuina niillä olisi mahdollista kannustaa tuottajia tekemään asioita, jotka olisivat hyviä ympäristön ja oman toimeentulon kannalta.

Padelin ja Lampkinin (2010) mukaan yleisimmät oikeutukset luomun tukemiseen perustellaan markkinoiden epäonnistumisella ja viljelys-ympäristöllisten politiikkamuotojen sivuun jäämisellä. Markkinoihin perustuva strategia on ollut luomun kohdalla menestys, mutta siinä on ollut riskinä, että luomutuotteista tulee tavoite sinänsä, eikä keino saavuttaa suuremmat tavoitteet hyödyttääkseen koko yhteiskuntaa. Politiikka on kannustanut luomua saavuttamaan markkinoihin liittyviä tavoitteita, mutta muut ympäristölliset ja sosiaaliset tavoitteet ovat unohtuneet. Luomukentällä vahvana on markkinasyihin perustuva luomun viljely. Voisi tulkita myös, että luomu on polkuriippuvaisesti jäänyt markkinoihin perustuvan luomun asemaan ja nyt yritetään kehittää muitakin politiikkasuuntia, mutta edelleen vahvana taustalla on markkinoiden vaikutus luomun kehityksessä.

4.3.1. Byrokratian tapauksia

Seuraavalla Euroopan Unionin CAP-kaudella 2021–2027 halutaan kiinnittää enemmän huomiota ympäristöystävällisyyteen ja tukia nidotaan kiinni ympäristövaatimuksiin. Näin ollen Euroopan Unioni haluaa vahvemmin puuttua markkinoihin polkuriippuvaisesti kytkeytyvän luomun ympäristötoimiin. Esimerkiksi uudella kaudella jäsenvaltioiden on otettava käyttöön niin sanottuja ekojärjestelmiä, joilla tuetaan viljelijöitä, jotka haluavat soveltaa pakollisia vaatimuksia pidemmälle meneviä ympäristökäytäntöjä. (Niemi & Väre 2019, 67.) Euroopan maatalouspolitiikan uusista toimenpiteistä puhuttaessa vastaan tulee kuitenkin myös raha, kuinka muutokset on mahdollista toteuttaa taloudellisesti?

Jäsenmaiden maatalouspolitiikan yhtenäistäminen on ajoittain herättänyt keskustelua. Euroopan yhteisen maatalouspolitiikan myötä luomussa kohdattu myös erilaisia ristiriitoja ja ongelmia. Eräs Maa-seudun Tulevaisuudessa vuonna 2016 artikkeleissa esille tuleva asia on luomukasvisten kasvatukseen

liittyvä asia, joka koski juuria. Pidetäänkö ruukuissa kasvaneita kasviksia luomuina vai tulisiko juurien olla kiinni maaperässä. Yhteisten säännösten on tarkoituksena pitää kiinni Euroopan alueella yhteisistä säännöistä markkina-alueella, joilla luodaan oikeudenmukainen asema alueen maataloudelle.

”Kotimainen luomukasvihuoneala on viimeiset kymmenen vuotta pysytellyt neljän hehtaarin tuntumassa. ”Vaikka luomutuotantoa on vähän, sitä ei pidä vähätellä”, Jalkanen painottaa. Suomalaisen kasvihuonetuotannon arvo on vajaat 200 miljoonaa euroa. Luomun osuus on kuusi miljoonaa euroa.” (MT 13.1.2016)

Tässä artikkelissa suomalaista luomukasvihuoneen puolesta puhutaan sen säilyttämisen kannalta. Tuotantoa on vähän, mutta sitä ei kannata kirjoituksen mukaan vähätellä. Euroopan unionin puuttuminen luomukasvisten kasvatukseen oli pienoinen shokki suomalaisille kasvihuoneviljelijöille, joiden kasvatusmenetelmät perustuvat ruukkuviljelylle, koska muuten juuret jäätyisivät Suomen olosuhteissa.

”Suomessa kaikessa kasvihuonetuotannossa on vuosien ajan kehitetty viljelyteknologiaa niin, että mitään ei karkaa ilmaan, maaperään tai vesistöön, Jalkanen muistuttaa. Kierrot ovat suljettuja ja lisäksi yhä useampi kasvihuone käyttää uusiutuvaa kotimaista energiaa.” (MT 13.1.2016)

Tämä on hyvä esimerkki siitä, miten byrokratia on vallitsevassa asemassa ja sen tulkinta saattaa käydä kohtalokkaaksi jäsenmaalle tai yksittäiselle tuottajalle. Vaikka tuotantoa perustelisi hyvällä viljelyteknologialla ja kierrolla voi olla, että ne eivät riitä. Tässä tapauksessa hetken ajan vuonna 2016 suomalainen kasvihuonetuotannon voisi sanoa olleen veitsen terällä riippuen siitä mikä tulkitaan luomuksi EU:n mittakaavalla. Kylmien olosuhteiden vuoksi Suomessa kasvituotantoa ei voida juurruttaa suoraan maahan vaan se toteutetaan ruukkukasvatuksella. Sitaateissa on kerrottu taloudellisesti luomukasvihuonetuotannon tärkeydestä, vaikka määrällisesti sitä on vähän. Pääasia on kuitenkin siinä, kuinka EU voi yllättää uusilla byrokraattisilla säännöksillä mitä tulee tuotantoon. Henkisesti voi olla stressaavaa pitää elinkeinonsa alalla, jolla ei oikeastaan voi tietää mitä tapahtuu.

Artikkelissa otetaan esille, että asioita ei välttämättä tehdä samalla tavalla jokaisen Euroopan maan sisällä. Tulkintaerotkin voivat olla suuria. Keskusteluissa usein on tullut esille, että Suomi noudattaa EU:n säännöksiä liian pilkuntarkasti mikä johtaa ongelmiin lain tulkinnassa ja sitä kautta haasteita yksittäiselle tuottajalle.

Toinen yksittäinen tapaus, joka nousi tarkastelujaksolla erityisen paljon esille, oli luomumäärärahojen loppuminen kesken kauden. Vuoden 2018 lopussa kävi ilmi, ettei luomutukien piiriin oteta enää uusia tiloja, syynä maaseutuohjelman rahojen loppuminen. Luomumäärärahojen ja ympäristökorvauksen

tukien loppuminen oli väistämättä takapakkia maatalouden ilmastotyölle sekä varsinkin luomun kehitykselle, jota on kannustettu vahvasti myös poliittisilla toimenpiteillä. Samalla korostuu myös se, kuinka tukiin nojautuvaa koko tuotanto on ja varsinkin siellä tapahtuvat ympäristötoimet. Kehitys pysähtyy, jos rahoitus pysähtyy. On ymmärrettävää, että kannustimena käytetään tukia, koska muita päteviä kannustimia on hankala keksiä vallitsevassa tuotannon kannattamattomuudessa. Se ei ole pitkällä aikavälillä kuitenkaan hedelmällistä, koska yhteiskunnassa on uusia haasteita niin talouspolitiikan kuin maatalouspolitiikankin osalta.

"Koska varatut määrärahat on luomun osalta nyt sidottu, on välttämätöntä, ettei luomusitoumuksia avata ensi keväänä. Haluamme välttää tilanteen, joka ympäristökorvauksen puolella on päässyt synty-mään", Leppä painottaa. "Viestini luomukursseille ilmoittautuneille on kuitenkin selvä: kurssi kannat-taa suorittaa, mikäli luomutuotanto kiinnostaa. En usko, että luomun kysyntä tulee vähentymään", mi-nisteri sanoo.

(MT 21.11.2018)

Maa- ja metsätalousministeri on otettu kommentoimaan tätä uutista Maaseudun Tulevaisuuteen. Ti-lanne on ministerin mielestä valitettava, mutta siitä huolimatta hän kannustaa luomukursseille mene-miseen, koska kysyntä ei tule vähentymään. Maaseudun Tulevaisuuden palstoille määrärahojen lop-puminen kerää paljon uutisia, etenkin erilaisia kannanottoja ja mielipidekirjoituksia. Luomuun eri-koistuneet organisaatiot Pro Luomu ja Luomuliitto ovat ihmeissään, kun luomua rajoitetaan. He ovat kirjoittaneet yhdessä kannanoton luomun puolesta, josta Maaseudun Tulevaisuus kirjoittaa lehdessä (23.11.2018). He puhuvat kotimaisen luomun puolesta.

"Jos luomualan kasvua jarrutetaan rajoittamalla pinta-alan kasvua, kotimainen luomu joutunee teke-mään kuluttajien ostoskoreissa tilaa tuontiluomulle, järjestöt linjaavat. Pro Luomu ja Luomuliitto ovat tyrmistyneitä siitä, että luomun laajenemista rajoitetaan ensi vuonna."

(MT 23.11.2018)

Luomun rajoittaminen tässä tilanteessa on erikoista, koska on olemassa luomuun kannustava kam-panja, poliittinen luomuun kannustava ohjelma ja luomu näyttää nousevan markkinoilla. Tilanteessa on ollut pakko kuitenkin rajoittaa tukia, koska budjetti ei ole riittänyt. Pro Luomun ja Luomuliiton tiedotteessa otetaan esille, että luomupeltoja ehdottomasti tarvitaan lisää, koska luomun avulla maa-talouden keskeiset haasteet voitaisiin ratkaista. Haasteita ovat muun muassa maatalouden kannatta-vuus, ilmastonmuutos ja monimuotoisuuden kapenemisen uhka. Kuten aiemmin tässä tutkielmassa on tullut esille, luomun kysyntä on ollut jatkuvassa kasvussa ja kasvun odotetaan jatkuvan ja luomu-myynti olisi mahdollista kaksin- tai kolminkertaistaa lähivuosien aikana. Luomun rajoittaminen lisää myös epävarmuutta ja saattaa nostaa tuontiluomun osuutta kuluttajan korissa.

Pro Luomu ry:llä on omat luomutavoitteensa vuosille 2015–2020 (Nuutila 2016), joten Luomuliitolla ja Pro Luomulla on aiheellisia huolia liittyen luomuun ja määrärahojen loppumiseen. Ne on kerrottu tiedotteessa viennin ja taloudellisuuden näkökulmasta. Luomusta puhuminen tapahtuu tukeutuen talous- tai ympäristödiskurssiin. Tulkintani on, että tässä tapauksessa Luomuliitto ja Pro Luomu haluavat luoda kuvaa taloudellisesti tärkeästä luomusta. Alkuperäisen luomun ideologian, joka painottui ympäristöön ei juuri puhuta. Luomuun liittyvä byrokratiakeskustelu usein johtaa taloudellisiin perusteisiin, syitä ovat esimerkiksi luomun vienti ulkomaille ja markkinaperustainen luomu. Maaseudun Tulevaisuuden uutisessa Pro Luomu ei mainitse ympäristönäkökulmaa vahvasti osana tätä kannanottoa budjetin peittämisestä.

Luomurahojen turvaamiseen ottaa kantaa myös Itä- ja Keski-Suomen luomutuottajat. Heidän mielestään luomurahoitus tulee turvata siinäkin tapauksessa, että halukkaiden luomuviljelijöiden määrä nousee. Luomusta on haluttu maabrändityöryhmässäkkin lähestulkoon Suomen uutta Nokiaa ja talouden veturia, joten Maaseudun Tulevaisuus kirjoittaa pääkirjoituksessaan (26.11.2018), että puolueiden on taattava luomun rahoitus. Asioihin kaivataan poliittista tahtoa. Olisi hyvä, että poliittisen tahdon lisäksi on myös realistinen kuva asioista, mitä olemassa olevilla resursseilla voi tehdä.

”Luomu ei ole ongelmaton tuotantomuoto, mutta viime vuosina ala on lähtenyt markkinavetoiseen kasvuun. Myös tuotannon kannattavuus on ollut tavanomaista tuotantoa parempi. Päätös sulkea luomusitoumusten teko uusilta yrittäjiltä pysäyttää alan kasvun ja vie uskoa poliittiseen päätöksentekoon.”

(MT 26.11.2018)

Monien luomua vahvistavilta politiikkatoimilta katosi uskottavuus, kun luomutuotantoon siirtyvien määrärahat leikattiin. Maaseudun Tulevaisuus oikeuttaa luomua sen markkinavetoisella kasvulla ja hyvillä tulevaisuuden näkymillä.

”Viljelijöitä ei voi huonosta virkamiesvalmistelusta syyllistää. Jokainen yrittäjä tekee oman tilansa kannalta järkeviä ratkaisuja ja hakee tukia voimassa olevien ehtojen mukaan. Toimenpiteillä on myös saavutettu ne ympäristötavoitteet, joihin niillä on pyritty.”

(MT 26.11.2018)

Selväksi tulee se, kenen äänen asialla Maaseudun Tulevaisuus on, viljelijöitä puolustetaan, poliittista päätöksentekoa kyseenalaistetaan. Päätösten takana on myöskin virkamieskoneisto, kyseenalaiseksi jää onko päätös haluttu ajaa tiettyyn muottiin välittämättä siitä mitä se käytännössä tarkoittaa luomun tulevaisuuden kannalta. Kuitenkin lehdessä tiedostetaan luomun ongelmallisuus, mutta kerrotaan tietenkin sen markkinavetoisuudesta mikä varmasti kiinnostaa viljelijäkuntaa. Luomusektori katsoo kuitenkin hallituksen peittäneen luomun. Maaseudun Tulevaisuudessa asiantuntijan mukaan luomuun kohdistuu valtavat vientiodotukset, mutta niiden toteutuminen vaatii luomupinta-alan tasaista kasvua.

"Luomuhan ei ole ollut maaseutuohjelman rahoitusongelman syy. Syy on ollut ympäristökorvauksen toimenpiteiden kalleus suhteessa käytettävään rahamäärään. Siksi on väärin, että ongelma ratkaistaan tavalla, josta luomuala joutuu kärsimään."
(MT 17.4.2019)

Uutisten mukaan itse luomu ei ollut määrärahojen loppumisen syy, joten on väärin, että tuotantomuoto joutuu siitä kärsimään. Liikaa rahaa on luvattu ympäristötoimenpiteisiin, joihin kohdistui odottamaton kiinnostus ja johti budjetin loppumiseen. Ympäristökorvausta jaetaan maatilalla tehtyjen ympäristön huomioon ottavien toimenpiteiden perusteella. Lehden tekstistä syntyy tulkinta, että ei ollut tiedossa kuinka paljon tuottajia kiinnostaa eri ympäristökorvaukset. Onko kysymys siitä, että politiikan säätäjillä ei ole ollut tarpeeksi tietoa eikä perusteita budjettien tekemiselle vai onko asiassa tapahtunut puhdas arviointivirhe.

"Päätös olla tekemättä uusia luomusitoumuksia on ristiriidassa maaseutuohjelman kanssa, sillä siinä tavoitteeksi asetettiin luomualan tuntuva kasvattaminen. Erytisen suuri ristiriita on Juha Sipilän hallituksen oman ohjelman kanssa. Siinä tavoitteeksi asetettiin luomun osuuden nostaminen 20 prosenttiin Suomen peltoalasta."
(MT 17.4.2019)

Ristiriidat politiikassa aiheuttavat luottamuksen puutetta. Kun tehdään poliittinen sääntely ja tavoite se on vahva osoitus siitä, että asioiden halutaan menevän tiettyyn suuntaan. Kun tavoitteet eivät toteudukaan vie se uskottavuutta tehdyiltä toimilta. Luomupeltoalan kasvattaminen on tullut useasti esille tässä tutkielmassa, ja on ollut liian suuri toteutuakseen tavoiteaikataulussa. Suuria muutoksia tehdessä täytyy ottaa huomioon, että ala ei välttämättä kehity tasapainoisesti, jos halutaan nopeita ratkaisuja. Nopeat muutokset eivät ole välttämättä kestäviä koko elintarvikejärjestelmän kannalta.

"Jääkö tämä yksittäiseksi välivuodeksi, vai onko edessä pidempikin katkos. Yksi yksittäinen vuosi ei välttämättä merkitse tuhoa luomun kasvutavoitteille. Tilanne on erittäin paha, jos luomusitoumuksia ei tehdä ensi vuonnakaan."
(MT 17.4.2019)

Sitaatissa tulee esille kaikki olennainen kriisistä; yksi vuosi vie uskottavuutta luomurahoitukselta, mutta ei tuomitse tuhoon koko luomualaa. Luomu on markkinoilla vahva hittituote ja vastaa kuluttajien odotuksia, koska sillä on tarkasti valvottu järjestelmä. Epäilemättä suurin uutinen tarkastelujaksolla on ollut luomutukien keskeytyminen. Sitä on käsitelty niin mielipidekirjoituksissa, kolumneissa, uutisissa niin sidosryhmien, MTK:n ja yksittäisen viljelijän näkökulmasta. Kirjoitustapa on kuitenkin Maaseudun Tulevaisuudessa suhteellisen maltillinen. Luomusitoumisten loppumisen vuoksi Maaseudun Tulevaisuuteen (22.4.2019) on haastateltu viljelijöitä, joille aiheutui ongelmia käytännön tasolla tästä tapauksesta. Seuraava sitaatti on suoraan maanviljelijältä, joka oli valmistautunut tuottamaan luomua seuraavalla kasvukaudella.

”Suunnitelmat menivät kertaheitolla uusiksi ja tilanne vaati nopeaa reagointia. Muutos tarkoitti myös taloudellisia tappioita. Emme tehneet tavanomaista tuotantoa ajatellen esimerkiksi ennakko-ostoja, vaan jouduimme tekemään ostot kovemmallalla hinnalla.”
(MT 22.4.2019)

Käytännön tasolla ongelmia seurasi varautumisesta seuraavaan kasvukauteen, taloudellisesti vuodesta tulee kalliimpi erilaisten tuotantopanosten ostamisen vuoksi. Haastateltavat ottaa kantaa siihen, että lyhytjänteinen ja tempoileva tukipolitiikka sopii huonosti maataloudelle. Maalla 10 vuotta on lyhyt aika suunnitella tilan tulevaisuutta. Ympärillä oleva maailma muuttuu kuitenkin nopeammin.

”Moni naapuritila on jättänyt leikin kesken raastavan epävarmuuden takia ja lopettanut.”
(MT 22.4.2019)

Tämä kommentti varmaan kuvaa monen maatilallisen tilannetta. Tilat ovat alkaneet lopettaa tai suurentua todella voimakkaasti. Markkinoilla ei enää kannata taloudellisesti olla pienviljelijä. Tulkintani artikkeleista on, että kymmenet hehtaarit ja lehmät navetassa eivät ole riittäneet moneen vuoteen, vaan vaaditaan satoja hehtaareja peltoja ja satoja eläimiä vastatakseen maatalouden rakennekehitystä ja markkinoiden odotuksia, jotka suosivat suuria tuottajia. Raastava epävarmuus voidaan liittää byrokraatiaan, mitä tapahtuu luomun ja maatalouden ympärillä, koska byrokraattisesti säännellyt asiat määrittävät elinehdot ruuan tuottamiselle. Jos ne muuttuvat nopeasti voi se olla kohtalokasta investointeja tehneelle tuottajalle. Poliittisesti päätetyt ehdot ovat asioita, joita viljelijät mielenkiinnolla odottavat, koska niissä voi tapahtua suuriakin muutoksia. EU:n rahoituskaudet kestävät viisi vuotta. Maailma muuttuu viidessä vuodessa paljonkin, joten uudistukset voivat olla suuria. Sama viljelijäpariskunta toteaa haastattelussa, että millä tahansa ehdoilla ei ole tarkoitus lähteä luomuun.

”2021 alkava uusi rahoituskausi ja uudet ehdot ovat vielä arvoitus. Millä tahansa ehdoilla luomutuotantoon ei uudella kaudella siirrytä, pariskunta toteaa.”
(MT 22.4.2019)

Siirtyminen luomuun monimutkaistuu huomattavasti, kun ottaa huomioon myös suotuisat politiikkaolosuhteet. Tämä kuvaa mielestäni hyvin maataloutta elinkeinona, joka on erityisen riippuvainen politiikasta. Lisää luottamusta politiikkaan ei rakenna ainakaan yhtäkkinen luomun rajoittaminen. Tukipolitiikan ja maatalousväestön välillä on luottamusongelmia ja varsinkin kun uuden viisivuotiskauden maatalouskauden politiikoista ei vielä ole selvyttä kokonaan. Willner (2019) kertoo, että IFOAMI:n mukaan luomu on suuressa roolissa EU:n maanviljelyksen tekemistä kestävämmäksi. Uuden EU:n maatalouspolitiikan tulisi vahvistaa tätä antamalla enemmän ansiota viljelijöille heidän tarjoamistaan julkisista hyödykkeistä. Oikealla ohjauksella monet viljelijät voisivat antaa suuremman panoksen ympäristölle, ilmastolle ja harvaan asutulle alueelle. On kuitenkin vielä epäselvää, kuinka rahoitus hoidetaan uudessa maatalouspolitiikassa.

Erään kolumnistin mielestä luomun kulutus Suomessa on kasvanut tuskallisen hitaasti. Luomun markkinaosuus on päivittäistavarakaupassa vain kaksi prosenttia ja vuoteen 2020 ennakoidaan nousevaan kolmeen prosenttiin. Kakriainen ym. (2006, 153) kertoo tulkintansa luomusta, joka on edennyt pisteeseen, jossa luomusta on tullut osa politiikkaa ja tavanomaista kauppaa. Nämä luomuun liittyvät tapaukset vahvistavat kuvaa Kakriaisen tulkinnasta. Kirjoituksessa otettiin kuluttajan tärkeimmät syyt ostaa luomutuotteita, jotka ovat hyvä maku, puhtaus sekä ekologisuus ja terveys. Tämä huippulaatuinen ja puhdas ruoka voisi olla Suomelle etu kotimaisilla, että kansainvälisillä markkinoilla. Ja viimeisimmäksi mutta ei vähäisemmäksi asiaan liittyen kerrotaan, että luomutuotannon kannattavuus on usein tavanomaista perempi myös tuottajan näkökulmasta. Näistä edellä mainituista asioista huolimatta maatalouden kentällä ja maatilatarkastuksissa ja byrokratian määrässä sekä laadussa olisi korjattavaa, kuten seuraava sitaatti antaa ymmärtää. Mahdollisuudet tuottaa kuluttajille voisi olla yksinkertaisempaa, helpompaa ja kannustavampaa viljelijän näkökulmasta. Maaseudun Tulevaisuus puhuu toimijoiden välisestä ”valtataistelusta” (23.9.2016).

”Toimijoiden välinen valtataistelu johtaa tällä hetkellä turhiin tarkastuksiin, päätösten viivyttämiseen, tehottomuuteen ja huonoon tiedonkulkuun. Valvonnan ulkoistamista pitäisi mielestäni harkita. Sen lähtökohdana olisi oltava neuvonta, tehokkuus ja virheiden ennaltaehkäisy. Tuottajien auttaminen. Päämääränä on hyvä ja laadukas luomutuotanto – ei virheiden etsiminen virheiden takia.”
(MT 23.9.2016)

On hankala ulkopuolelta arvioida, kuinka paljon luomussa on valtataistelua toimijoiden välillä, josta kirjoittaja puhuu. Jos byrokratia ja sääntely on liian tarkkaa, tekee se elinkeinon harjoittamisen hankalaksi. Tuottajien auttamisen nostaminen päärooliin olisi kuitenkin hyvä asia. Tietenkin se vaatii paljon työtä koska esimerkiksi kannattavuuden ongelmat ovat melko syvällä elintarvikejärjestelmässä, eikä niillä välttämättä ole paljon tekemistä sen kanssa mitä yksittäisellä tilalla tehdään, vaan olisi hyvä tehdä järjestelmällinen kartoitus mikä on tarpeen ja millaiset seuraukset eri toimenpiteillä on.

Vaikka byrokratiaa on paljon ja luomutuotantoala on vahvasti säännelty ja valvottu niin silti Maaseudun Tulevaisuuden artikkelin (20.3.2019) mukaan luomutuotannon valvonnassa on edelleen vakavia ongelmia. Jäljitettävyys on erityisen haastavaa EU:n ulkopuolisessa maissa. Kiina on yksi suurimmista luomutuotteiden tuojista unioniin. Kuluttajat uskovat ostaessaan luomua, että luonnonmukaisia sääntöjä on sovellettu toimitusketjun kaikissa vaiheissa riippumatta siitä, ovatko ne tuotettu EU:ssa vai tuotu ulkopuolelta unioniin. Luomusertifikaatti on kansainvälinen ja vahva merkki siitä ja siihen pitäisi pystyä luottamaan. Kansainvälistä viestintää ja valvontaa maiden välillä tulee parantaa. Suomessa valvonta toimii, mutta tuontiluomutuotteiden kohdalta ei voi sanoa samaa.

Pro Luomun tekemä tutkimus sidosryhmien mielipiteistä kertoo, että suurimmat esteet luomutuotannon kehitykselle ovat kuluttajien haluttomuus maksaa korkeampaa hintaa luomutuotteista sekä byrokratia. (Nuutila 2019.) Byrokratia on vahvasti osa luomua, mutta se on myös syy miksi ihmiset eivät halua siirtyä tuottamaan luomua. Toisaalta byrokratia on tähän asti pyrkinyt suojelemaan luomua omana viljelyssuuntanaan ja turvannut sitä mahdollistamalla siirtymisen ja luomun tuottamisen. Byrokratia antaa tuottajalle turvaa mahdollistamalla kasvua poliittisen sääntelyn avulla ja kannustaa siirtymään tavanomaisesta luomuun. Kuten mainitsin aiemmin, luomutuotantoa ohjataan vahvasti politiikalla, mutta se on aiheuttanut myös haasteita. Taustalla usein on määrärahat politiikan mahdollistamiseksi. Poliittikka on keskittynyt myös markkinanäkökulmaan ja vähemmän luomun perimmäisen aatteen eli ympäristöongelmien ja sosiaalisten ongelmien ratkaisuun maaseudulla. Tulkintani on, että luomu jatkaa uskollisena polkuriippuvaisesti markkinalähtökohtaisesti, mutta viitteitä on myös siitä, että on ainakin tahtoa siirtyä ympäristöpoliittisempaan suuntaan.

5. YHTEENVETO JA POHDINTA

Tässä luvussa vastaan tutkimuskysymykseeni miten luomuun suhtaudutaan Suomessa vuosina 2015–2020. Kerron johtopäätöksistäni ensin ympäristön, talouden ja viimeiseksi byrokratian osalta. Lopuksi pohdin tutkimustani yleisesti oppiaineeni näkökulmasta ja ehdotan jatkotutkimusmahdollisuuksia.

5.1. Luomu ja ympäristö

Ideologisesti luomun alusta lähtien taustalla on tänäkin päivänä ympäristöliike ja esimerkiksi humus, (Kuepper, 2010) johon edelleen kiinnitetään huomiota viljelyssä. Artikkeleissa humuskeskustelua ja luomun historiaa tuli vähemmän esille. Maaseudun Tulevaisuuden ja Käytännön Maamiehen välillä oli myös eroavaisuuksia artikkeleiden sisällössä. Käytännön Maamiehessä otettiin esille maatalouden realistisia kehityssuuntia esimerkiksi hiilen mittauksen ja kiertotalouden mahdollisuuksien suhteen. Toisaalta analyysissa voi huomata olevan hieman ristiriitaisuutta maanviljelijöiden ja ympäristöliikkeen välillä. Kuitenkin maanviljelijät nähdään osana ilmastonmuutokseen vaikuttavista ratkaisuksista. Luomuun suhtaudutaan artikkeleissa monipuolisesti. Käytännön Maamiehessä kerrotaan kokemuksia ja maanviljelijöille tärkeitä tietoja, kun taas Maaseudun Tulevaisuus keskittyy enemmän päivän uutisaiheisiin luomuun liittyen.

Ympäristön ja ilmaston näkökulmasta luomuun suhtaudutaan artikkeleissa pääasiassa hyvänä valintana, vaikka riippuen näkökulmasta, se ei ole välttämättä paras mahdollinen vaihtoehto. Maaseudun Tulevaisuudessa on esimerkiksi muutamia mielipidekirjoituksia luomua vastaan, jotka ovat perusteltavissa. Stolze & Lampkin (2009) sanovat, että mitä tulee luomuun ilmastonmuutoksen auttajana, on ongelmana, että luomun vaikutuksesta ilmastonmuutokseen tiedetään vain vähän. On todettu, että ruokaa pitäisi tuottaa enemmän, mutta toisaalta on huomattu, että paljon ruokaa menee myös hukkaan eikä se jakaudu oikeudenmukaisesti. Luomuun liittyy vielä paljon kyseenalaistuksia ja ongelmia, joita olisi hyvä tutkia ympäristön ja ilmastonmuutoksen näkökulmasta. Maaseudun Tulevaisuuden artikkeleistakin tulee vielä esille se, kuinka luomun kasvuun suhtaudutaan varauksellisesti ja sitä pidetään ”puuhasteluna” ja pienen mittakaavan toimintana, jolla ei oikeastaan edes ole merkitystä ympäristöliisiin asioihin. Epäluuloisuus on ymmärrettävää, koska kuten tutkimuksessa on käynyt ilmi luomu ja tavanomainen ovat olleet usein vastakkainasettelussa. Tavanomaisen viljelyn tuotteita on pyritty myymään luomuna tai käyttämällä samoja mielikuvia, mitä siihen liittyy. Padel ja Lampkin (2010)

sanovat tutkimuksessaan, että tuotteita merkittiin ympäristöystävällisemmiksi lisäämällä niihin sanoja kuten ”vihreä” tai ”luonnollinen”, vaikka eivät eronneet tuotantotaltaan tavallisesta. Uusien viljelysmahdollisuuksien ja luomun tulisi saada kehittyä ja esimerkiksi Nuutilan (2019) mukaan on tärkeää ymmärtää motiivit, jotka toimivat luomun kehitystä vastaan. Hänen mielestään tarvitaan hollistista näkökulmaa ja tilanteen ymmärrystä, että tutkimus voisi kehittyä eteenpäin.

Artikkeleista löytyy monia hyviä syitä valita luomu ympäristön näkökulmasta, jotka kertovat positiivisesta suhtautumisesta luomua kohtaan. Luomussa on muutamia peruseräotteitä, mitkä eivät ole muuttuneet ajan saatossa. Näitä ovat, että luomuviljelyn systeemi perustuu biologiselle ymmärrykselle maaperän hedelmällisyydestä, joka on humus, maaperän eliöt ja kasvustojen juuret kuin myös ekologinen ymmärrys kasveista, eläimistä ja ihmisistä. (Geier ym., 2010.) Samoja ajatuksia löytyy myös kiertotalousajattelusta ja hiiliviljelystä, nimitykset ovat vain muuttuneet aikojen saatossa ja keskustelun edetessä. Kiertotalous ja hiiliviljely ovat myös nykyisen ilmastonmuutoskeskustelun ytimessä. Kuinka saada ravinteet kiertämään mahdollisimman hyvin ja hiiltä sidottua maaperään. Artikkeleissa suhtaudutaan luomuun osana ilmastokeskustelua ja siitä pohditaan ratkaisuna tulevaisuuden haasteisiin. On selvää, että politiikkaan tulisi saada lisää välineitä kannustaa uusien innovaatioiden käyttöönottoon ja keksimiseen esimerkiksi kiertotalouden toteuttamiseksi käytännössä. Lisäksi luomuun olisi hyvä kannustaa kemikaalikuorman vähentämiseksi, mutta toisaalta ottaa huomioon myös muunlaiset, vähemmän kemikaaleja käyttävät tavat kuten täsmäviljely, joissa on samanlaisia tapoja käytössä mitä luomussa, mutta ilman luomusertifikaattia. Tulevaisuuden kannalta tärkeintä ei ole kuitenkaan luomusertifikaattiin liittyvä tarina, vaan se kuinka ympäristöön ja ilmastonmuutokseen voi vaikuttaa positiivisella tavalla tekemällä hyviä valintoja elintarviketuotannossa.

5.2. Luomu ja talous

Luomun taloudellistumisen on mahdollistanut luomun kasvamisen suureksi. Niin sanottu hippiliike mahdollisti luomun teollistumisen tuomalla sen suuren yleisön tietoon Kuepperin (2010) mukaan. Välillä ristiriitainen suhtautuminen luomutuotantoon esimerkiksi Maaseudun Tulevaisuuden sivuilla, voidaan tulkita johtuvan siitä, että luomu on nähty joidenkin tavanomaisten viljelijöiden keskuudessa myös vaikeaksi, koska luonnonmukaisuus kyseenalaisti tavanomaisen viljelyn ja viljelijän luontosuhteen. Luomu voidaan nähdä ensimmäisenä tapana, joka ilmensi uudenlaisen markkinamekanismin nousua maataloudessa. (Mononen 2012.)

Talous näkyy yhdessä luomun kanssa, tarkastelipa sitä yleisesti valtiontalouden tai yksittäisen tuottajan näkökulmasta. Luomusta on pitkään haluttu tehdä vientituotetta Suomessa ja se nousee esille todella paljon Maaseudun Tulevaisuuden kirjoituksissa. Yksittäisen tuottajan kohdalla puhutaan maataloutta yleisemminkin koettelevasta kannattavuusongelmista, joka on yksi syy siirtyä luomutuotantoon. On tärkeää pohtia miten kilpailu ja tehokkuus vaikuttavat elintarvikemarkkinoilla. Puupponen ym., (2017) ottavat esille ajatuksen, että jos kuluttajien mahdollisuudet hankkia ruokaa edullisesti parantuvat, samalla alkutuotanto voi joutua ahtaamalle ja pienten kotimaisten tuotteiden saatavuus heikentyä. Luomun kannattavuus yksittäiselle yrittäjälle ei kuitenkaan ole täysin selkeä markkinoiden toiminnasta riippuva asia, koska maataloustuet määräävät pitkälle myös luomutuotannon kannattavuutta. Taloudelliset syyt vaikuttavat yhä useamman viljelijän päätökseen vaihtaa luomutuotantoon ja se tulee esille artikkeleista. Kestävän elintarvikeketjun keskustelussa on viime aikoina painottunut taloudellinen kestävyys. Esimerkiksi Puupponen ym., (2017) mainitsevat, että taloudellinen kestävyys tulee esille erityisesti elintarvikkeiden toimitusketjun toimijoiden puolelta. On aiheellista pohtia talouden kontekstissa, mikä on kannattavaa toimintaa yksittäisen yrittäjän näkökulmasta ja kuinka suomalainen elintarvikeketju on mahdollisimman kestävä jokaisella osa-alueella alkutuotannosta kaupan hyllylle.

Artikkeleista ja tutkimuskirjallisuudesta on käynyt selväksi, että luomumarkkinat ovat kasvaneet räjähdysmäisesti. Mitä enemmän rahaa tällaisilla markkinoilla liikkuu, sitä enemmän se houkuttelee toimintaan myös valheellisia toimijoita ja tuotteiden väärentäjiä. Luomuun suhtautuminen voi helposti muuttua negatiiviseksi, jos herää epäilyksiä tuotteiden alkuperästä ja aitoudesta. Luomun markkinaosuuden kasvu perustuu osaltaan luomusertifikaatin luotettavuuteen, jos sertifikaatti menettää luottamuksensa on tuotteiden arvo sama mikä tavanomaisesti tuotetulla tuotteella.

Luomuun suhtaudutaan artikkeleissa talouden kontekstissa hyvin toiveikkaasti. Toisaalta artikkeleihin mahtuu myös ääniä, jotka eivät usko luomun jatkuvaan kasvuun. Kasvua kyseenalaistetaan ja pohditaan sitä, miten luomun kasvupotentiaalia voisi käyttää koko elintarvikeketjun hyväksi varsinkin alkutuotantoon. Maaseudun Tulevaisuus ja Käytännön Maamies kannattavat pääasiassa maaseudun ihmisten ääntä, joten asiat pyritään kertomaan tuottajan näkökulmasta ja suhtautumaan niihin niin kuin valtaosa lehden lukijoista suhtautuisi. Taloudellisella kasvulla nähdään kuitenkin olevan muutamia haasteita Suomessa, kuten tuotantopanosten ja luomuraaka-aineen saatavuus. Esimerkiksi Willer (2019, 208) sanoo, että erityisesti orgaanisen alueen kasvu tulee perässä verrattuna markkinoiden kasvuun. Markkinoiden kasvu on ollut positiivista, mutta niin räjähdysmäistä, että luomun kasvaminen elintarvikejärjestelmän tasolla ei ehdi kuluttajakäynnän perään. Tulevaisuuden luomun

haasteet siis liittyvät kasvuun ja kestävyYTEEN. Kasvussa on otettava huomioon elintarvikejärjestelmän jokainen toimija, eikä kasvaa vain markkinoiden ehdoilla.

5.3. Luomu ja byrokratia

Luomu perustuu vahvasti sen omaan sertifikaattiin, jolla voi varmentaa luomun olevan luomua ja tuotannon perustuvan yhteisiin periaatteisiin (EUR-lex 2018). Mikä on sertifikaatin tarkoitus, kun useassa tapauksessa toiminta on luomua vain alkutuotannon osalta, mutta muuten tuotteet pakataan muoviin ja kuljetetaan pitkiä matkoja monien kilometrien päästä. (Burch ym., 2006.) Ruokaväärenösten ja taloudellisen kannattamattomuuden vastarintana on kuitenkin syntynyt pienempiä markkinoita. Osa viljelijöistä on alkanut tekemään suoramyyntiä tai myymään tuotteita REKO-rinkien kautta. Myös kuluttajat ovat osoittaneet mielenkiintonsa ostaa tuotteita enemmän suoraan viljelijöiltä. (Wier ym., 2005.) Vaikka toiminta on tällä hetkellä vielä marginaalista, voi se jatkossa olla suurempi protestiväline viljelijöille, jotka ovat kyllästyneet suurille maatalousmarkkinoille.

Byrokratia on osa maataloutta ja samalla myös osa luomua. Oikeastaan voisi sanoa, että se on erottamaton osa maatalouspolitiikkaa. Artikkeleissa maatalouspolitiikkaan suhtaudutaan pakollisena pahana, toisaalta nähdään sen mahdollisuudet, toisaalta kritisoidaan byrokratian kiemuroita. Suhtautumistavasta voi tulkita, että byrokraatiin on jo totuttu, mutta suotaisiin että sitä olisi vähemmän.

Suomessa on tehty moni strategisia päätöksiä, joiden tarkoitus on kasvattaa luomua. Suurin esille nostettu tavoite tässä ohjelmassa oli saavuttaa 20 prosentin luomu maanviljelysmaa. (Nuutila 2016). Lisäksi oli muita tavoitteita, jotka liittyivät kulutukseen, myyntiin ja ruokapalveluihin. Näiden ohella varsinkin yrittäjille säädökset voivat aiheuttaa paljon päänvaivaa ja sen artikkelit tuovat esille selkeästi. Byrokratialla on suuri vaikutus jokapäiväiseen elämään tilalla. Otan esille analyysissä kaksi byrokraattisesti leimallista tapausta, jotka ovat sattuneet tarkastelujaksolla. Luomumäärärahojen loppuminen liittyy politiikan toteutukseen, jossa on sattunut suuri virhearvio määrärahojen riittämisestä koko politiikkakaudelle. Maatalouden ollessa politiikkariippuvainen elinkeino, tämä on kestämatön tapaus ottaen huomioon tavoitteet, jotka luomutuotannolle on asetettu. Poliitiikkatoimenpiteiden, rahoituksen ja tavoitteiden kuuluisi toimia yhteistyössä. Se loisi luottamusta niin yksittäiselle viljelijälle, mutta koko luomun saatavuudelle elintarvikeketjussa. Toinen tapaus liittyy EU:n politiikkaan ja Suomen käytännön toimeenpanoon, jossa pohdittiin luomun sertifikaattia juurellisten kasvien tuotannossa. Yhtenäinen maatalouspolitiikka useiden eri jäsenmaiden kesken aiheuttaa ristiriitoja,

jotka saattavat olla joissain tapauksissa kohtalokkaita elinkeinojen suhteen. EU aiheuttaa luomuun suhtautumiseen epävarmuutta, vaikka se toisaalta turvaa yhtenäisen markkina-alueen. Nuutilan (2019) mukaan yksi suurimmista esteistä luomutuotannon kehitykselle on byrokratia. Byrokratia suo- jaa luomutuotteita, toisaalta se asettaa ne tiukan valvonnan alle, joka tietyissä tapauksissa aiheuttaa konflikteja esimerkiksi yksittäisen tuottajan kanssa. Suhtautuminen byrokratiaan on näin ollen risti- riitaista myös artikkeleissa.

Varsinkin Käytännön Maamiehen artikkeleista tulee esille, että politiikalla on suuri rooli luomutuotannossa, joten olisi erityisen tärkeää kiinnittää huomiota siihen millaista politiikkaa maataloudessa harjoitetaan asian suhteen ja millaiseen suuntaan sitä voidaan viedä esimerkiksi tulevaisuuden ja ympäristön kannalta. Poliitiikalla on erityisen suuri rooli erilaisten murrosten tekemisessä alalla, koska ala on valmiiksi hyvin politiikkariippuvainen. Muutosten tulisi olla kestäviä, tutkimukseen perustuvia ja tapahtua pitkällä aikavälillä sekä kannustaa tuottajia.

5.4. Pohdinta

Luomua käytetään välillä niin ympäristö-, terveys- kuin eläinsuojeluongelmatkin poistavana taikasanana. (Kakriainen ym., 2006, 153). Luomuun suhtautumista voi pohtia myös tämän ajatuksen kautta. Luomuun suhtaudutaan hyvänä vaihtoehtona, mutta vastapainoksi siihen liittyy myös kriittistä keskustelua. Suhtautumistapoihin voi vaikuttaa viestimällä asioista ja levittämällä informaatiota. Tässä tutkimuksella on vahva ja vaikuttava rooli. Suhtautumistavat vaikuttavat väistämättä myös käyttäytymiseen ja toimintaan ihmisten arkielämässä. Jos luomusta on tarkoitus tehdä suurempaa valtavirtaa, on luomututkimuksen kehittäminen ja jatkaminen välttämätön asia. Tutkimus on myös välttämätöntä, jotta luomua ei käytettäisi taikasanana, joka poistaa olemassa olevat ongelmat.

Suhtautumista luomuun voisi tutkia myös haastatteluilla ja laajemmalla otannalla, että ihmisten käyttäytymistä sekä valintoja pystyisi ymmärtämään paremmin. Tämän tutkimuksen tulokset painottuvat vain tutkimuksissa käytettyihin aineistoihin. Ne eivät sovellu yleispäteväksi vastaukseksi siihen, miten luomuun suhtaudutaan yhteiskunnassa. Aihe tarvitsee enemmän ja laajempaa tutkimusta erilaisista ihmisryhmistä. Tämä pro gradu -tutkielma suhteessa aiempaan tutkimukseen tuo esille samoja luomuun ja sen tutkimukseen liittyviä haasteita, joista tarvittaisiin lisää tietoa esimerkiksi sosiaali-

sesta mediasta, eri kohderyhmien lehdistä tai haastattelemalla ihmisiä. Yhteiskunnassa tärkeä huomi-
oon otettava asia on, että tulevaisuuden viljelysmuotoihin suhtaudutaan niin, etteivät ne poissulje toi-
siaan. Vastakkainasettelun tulisi olla ohitse ja ennakkoluulojen sijasta antaa ihmisille mahdollisuus
kehittää maataloutta yli ideologioiden ja suhtautua avoimesti eri vaihtoehtoihin. Tärkeää on parantaa
elintarvikejärjestelmän kestävyyttä tasapainoisesti jokaisella osa-alueella niin sosiaalisesti, taloudel-
lisesti ja ympäristöllisesti.

LÄHTEET:

Aschemann, J., Hamm, U., Naspetti, S. & Zanoli, R. (2007). The Organic Market. Teoksessa Lock-
eretz W.(toim.), Organic Farming, An International History. Cromwell Press, 123–152.

Autio, S., Iivonen, S. (2019). Tutkimustietoa ja ratkaisuja suomalaisen luomualan kehittymisen tueksi
–luomuinstituutin tutkimusstrategia 2021–2024. Luomuinstituutti. 2020. Saatavilla:
[https://jukuri.luke.fi/bitstream/handle/10024/547218/luomuinstituutin_tutkimusstrategia_2021-
2024.pdf?sequence=1](https://jukuri.luke.fi/bitstream/handle/10024/547218/luomuinstituutin_tutkimusstrategia_2021-2024.pdf?sequence=1)) Luettu 25.4.2021

Burch, D., Lyons, K., Lawrence, G. (2006). Mitä ”vihertyminen” tarkoittaa? Kuluttajat, maatalous ja
elintarviketeollisuus. Teoksessa Mononen T. & Silvasti T. (toim.) Ruokakysymys. Näkökulmia yh-
teiskuntatieteelliseen elintarviketutkimukseen. Helsinki. Gaudeamus. 69–87.

EUR-lex. (2018). Luonnonmukaisten tuotteiden tuotanto ja merkinnät. Summaries of EU Legislation.
Saatavilla: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=legisum:f86000> Luettu 29.10.2019.

Euroopan komissio. (2020). Aims of organic farming. Saatavilla: [https://ec.europa.eu/info/food-far-
ming-fisheries/farming/organic-farming/organics-glance_en](https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/farming/organic-farming/organics-glance_en)) Luettu 29.10.2019

Euroopan Unioni. (2007). Neuvoston asetus (EY) N:o 834/2007 luonnonmukaisesta tuotannosta ja
luonnonmukaisesti tuotettujen tuotteiden merkinnöistä sekä asetuksen (ETY) N:o 2092/91 kumoami-
sesta. 2007. Euroopan Unionin virallinen lehti. Saatavilla: [https://eur-lex.europa.eu/legal-con-
tent/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:32007R0834&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:32007R0834&from=EN) Luettu 29.10.2019

Euroopan komissio. (2010a). Komission asetus (EC) N:o 889/2008, luonnonmukaisesta tuotannosta
ja luonnonmukaisesti tuotettujen tuotteiden merkinnöistä annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o
834/2007 soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä luonnonmukaisen tuotannon, mer-
kintöjen ja valvonnan osalta. Saatavilla: [http://eur-lex.europa.eu/legal content/EN/TXT/?uri=CE-
LEX%3A32008R0889](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32008R0889). Luettu 29.10.2019

European Community. (2015) Every fifth hectare to organic production. Saatavilla:
[http://www.europarl.europa.eu/sides/get-
Doc.do?pubRef=%2f%2fEP%2f%2fNONSGML%2bCOMARL%2bPE-
549.119%2b01%2bDOC%2bPDF%2bV0%2f%2fEN](http://www.europarl.europa.eu/sides/get-Doc.do?pubRef=%2f%2fEP%2f%2fNONSGML%2bCOMARL%2bPE-549.119%2b01%2bDOC%2bPDF%2bV0%2f%2fEN). Luettu 29.10.2019

FAO. (2020). Organic Agriculture. What is organic Agriculture? Saatavilla: [http://www.fao.org/or-
ganic/oa-faq/oa-faq1/en/](http://www.fao.org/organic/oa-faq/oa-faq1/en/) Luettu 20.3.2021

FAO., WHO. (2001). Guidelines for the Production, Processing, Labeling and Marketing of Organi-
cally Produced Foods (GL 32-1 999/2001). Codex Alimentarius. pp. 5-1 Saatavilla:
http://www.fao.org/input/download/standards/360/cxg_032e.pdf Luettu 20.3.2021

Germov, J. & Williams, L. (1999). The Hyper-Rational Social Appetite: Towards Synthesis of Food Trends. *A Sociology of Food and Nutrition*. Oxford: Oxford University Press, 301–310.

Geier, B., Källander, I., Lampkin, N., Padel, S., Slight, M., Niggli, U., Vogt, G. & Lockeretz W. (2007). A Look Towards the Future. Teoksessa Lockeretz W. (toim.) *Organic Farming, An International History*. Cromwell Press. 2007. 264–275.

Hanska, J. (2020). Rakenteissa syntyy laatua. Teoksessa J. Hanska (toim.), H. Alen, S. Kankaanrinta, J. Lehtopelto. *Suomalaisen ruoan laatukirja*. Tallinna. Vastapaino. 101–124.

Heinonen, S. (2006). Raitis, raadoton ravinto – vaihtoehtoviljelijät ja -kuluttajat 1900-luvun alun Suomessa. Teoksessa Mononen T. & Silvasti T. (toim.) *Ruokakysymys. Näkökulmia yhteiskuntatieteelliseen elintarviketutkimukseen*. Helsinki. Gaudeamus. 88–112.

IFOAM. (2020). Definition of Organic Agriculture. Saatavilla: <https://www.ifoam.bio/why-organic/organic-landmarks/definition-organic> Luettu 19.3.2021

Järvelä, M. (2005). Maaseutu, paikallisuus ja kestävä kehitys. Teoksessa Järvelä M., Jokinen P. Puupponen A. (toim.) *Kestävän kehityksen paikalliset verkostot*. Jyväskylä. 2005. 9–35.

Just Food. (2020). Reilu, kestävä ja ilmastoviisas ruokajärjestelmä. Saatavilla: <https://www.just-food.fi/fi-FI> Luettu 14.5.2021

Niemi, J., Väre M. (2019). Suomen maa- ja elintarviketalous 2019. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 36/2019. Saatavilla: https://jukuri.luke.fi/bitstream/handle/10024/544348/luke-luobio_36_2019.pdf?sequence=1) Luettu 18.10.2019

Koikkalainen, K., Seuri, P., Koivisto, A., Tauriainen, J., Hyvönen, T., Regina, K. (2011). Luomu 50 –Mitä tarkoittaisi, jos 50% Suomen viljelyalasta siirtyisi luomuun. MTT-raportti 36. Jokioinen.

Kottila, M. (2017). Katse Mahdollisuuksiin – Elintarvikevalmistajien Näkemykset Luomun Tulevaisuudesta. Pro Luomu ry. Saatavilla: http://proluomu.fi/wpcontent/uploads/sites/3/2017/09/Katse-final-0709_lopullinen_netti.pdf. Luettu 15.9.2020

Kuepper, G. (2010). A Brief overview of the history and philosophy of organic agriculture. Kerr Center for Sustainable Agriculture. Saatavilla: http://www.agripress.nl/_STUDIOEMMA_UPLOADS/downloads/organic-philosophy-report.pdf Luettu 6.11.2019

Latukka, Arto. (2017). Luomun kannattavuus parempi kuin tavallisen tuotannon. Luonnonvarakeskus. Saatavilla: <https://www.luke.fi/uutinen/luomun-kannattavuus-parempi-tavanomaisen-tuotannon/> Luettu 18.10.2019

Lang, T., Barling, D. & Caraher, M. (2009). Food Policy. Integrating Health, Environment & Society. Oxford: Oxford University Press.

Lockeretz, W. (2007). What Explains the Rise of Organic Farming? Organic farming, an international history. 1-9 USA. Saatavilla: https://books.google.fi/books?hl=en&lr=&id=cIJSfx3JnIkC&oi=fnd&pg=PR5&dq=organic+food+history&ots=R63d73Tfot&sig=npRX_wijJG_cXEpXeidT7OTJt8&redir_esc=y#v=onepage&q=organic%20food%20history&f=false Luettu 20.10.2019

LT-levikki. (2019). LT ja JT tarkastustilasto. Saatavilla: <https://mediaauditfinland.fi/wp-content/uploads/2020/08/LT-tilasto-2019.pdf> Luettu 16.5.2021

Luomu Suomessa 2018. (2018). Proluomu. Saatavilla: https://proluomu.fi/wp-content/uploads/sites/11/2019/05/luomu_suomessa_2018.pdf Luettu 21.9.2020

Luomu Suomessa 2019. (2019). Pro luomu ry. Saatavilla: https://proluomu.fi/wp-content/uploads/2018/03/luomu-suomessa-2019_final.pdf Luettu 6.5.2021

Luomustrategiaryhmä. (2006). Organic strategy team. Luomumarkkinoiden kehittämisen strategiset tavoitteet 2007–2015. Saatavilla: http://www.mmm.fi/attachments/maatalous/maataloustuotanto/luomutuotanto/5q9gIsOWM/Luomumarkkinoiden_strategiset_tavoitteet_07_15.pdf. Luettu 19.10.2019

Lähde, V. (2019). Mitä maailman nälän voittaminen vaatii? Alue Ja Ympäristö, 48(1), 124–36. Saatavilla: <https://doi.org/10.30663/ay.79663> Luettu 14.5.2021

MA Shi-Ming, Joachim Sauerborn. (2006). Review of History and Recent Development of organic farming worldwide. Agricultural Sciences in China. 5(3): 169-178. Saatavilla: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1671292706600357> Luettu 12.11.2019

Maabrändivaltuuskunta. (2010). Tehtävä Suomelle – miten Suomi ratkaisee maailman viheliäisimpiä ongelmia, maabrändiraportti 25.11.2010. Helsinki. Maabrändivaltuuskunta.

MMM. (2014). Lisää luomua! Hallituksen luomualan kehittämisen tavoitteet vuoteen 2020. Helsinki: Maa- ja metsätalousministeriö. Saatavilla: https://mmm.fi/documents/1410837/1890227/Luomualan_kehittamisohjelmaFI.pdf/9068c3b3-2e34-45ed-a917-10358dd132e2/Luomualan_kehittamisohjelmaFI.pdf Luettu 25.3.2020

Mononen, T. (2002). Minne menet luomu? Katsaus yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Maaseudun uusi aika 10:3. Saatavilla: http://www.mua.profiili.fi/SIRA_Files/downloads/Arkisto/MUA_lehti/2002/3_02_mononen.pdf Luettu 15.5. 2021

Mononen T. (2012). Miksi suomalainen luomu on yhä marginaalissa? Teoksessa T. Mononen T. & Silvasti T. (toim.), Hyvä ja paha ruoka. Ruoan tuotannon ja kuluttamisen vaikutukset. Helsinki. Gaudeamus. 134–155

Mononen. T. (2008). Luomun verkostot. Tutkimus suomalaisen toimijaverkostojen muutoksesta. Joensuun yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja Nro 85. Joensuu. Joensuun Yliopistopaino.

Mononen, T. & Silvasti, T. (2012). Yhteiskuntatieteellinen elintarviketutkimus. Teoksessa Mononen T. & Silvasti T. (toim.) Hyvä, paha, ruoka. Ruoan tuotannon ja kuluttamisen vaikutukset. Helsinki. Gaudeamus. 7–25.

Niva, M. (2012). Kuluttajat ja terveysvaikutteiset elintarvikkeet. Ravitsemuksellinen vallankumous? Teoksessa Mononen T. & Silvasti T. (toim.) Hyvä ja paha ruoka. Ruoan tuotannon ja kuluttamisen vaikutukset. Helsinki. Gaudeamus. 112–133.

Nuutila, J., Siiskonen, P., Kahiluoto, H., Mikkola, M., Schäfer, W. & Tikkanen-Kauklanen, C. (2014). Reseach Programme for Organic Food and farming in Finland 2014–2018, Finnish Organic research Institute, Mikkeli. Saatavilla: http://luomuinstituutti.fi/wpcontent/uploads/sites/2/2014/03/Research_Programme_for_Organic_Food_and_Farming_2014-2018_ENG.pdf. Luettu 3.3.2020

Peltoniemi, A., Yrjölä, T. (2012). Kuluttajien ja tuottajien näkemyksiä ruoan ostopäätöksistä ja tuotantotavoista. Kuluttajantutkimuskeskus. Työselosteita ja esitelmiä 138. Helsinki.

Padel, S. & Lampkin N. (2007). The Development of Governmental Support for Organic Farming in Europe. Teoksessa Lockeretz W. (toim.) Organic Farming, An International History. Cromwell Press. 93-122

Pro Luomu ry. (2012). Luomua lisää - luomualan kehittämissuunnitelman alustava toimeenpanosuunnitelma. Saatavilla: <http://proluomu.fi/wpcontent/uploads/2012/09/Toimeenpanosuunnitelma-lopullinen-26062012.pdf>. Luettu 20.3.2020

Puupponen, A. (2010). Lähiruoka nousevana trendinä elintarviketuotannon muutoksessa. Maaseudun uusi aika, 18 (1), 56–60. Saatavilla: http://www.mua-lehti.fi/wp-content/uploads/2018/09/mua_2010_1_pu_Puupponen.pdf Luettu 13.5.2021

Puupponen, A., Kortetmäki, T., Paloviita, A., & Järvelä, M. (2015). Social Acceptance of Climate Change Adaptation in Farms and Food Enterprises: a Case Study in Finland. International Journal of

Sociology of Agriculture and Food, 22 (2), 105–123. Saatavilla: <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/48400/puupponenkortetmakipaloviitajarvelasocialacceptance.pdf?sequence=1&isAllowed=y> Luettu 16.5.2021

Puupponen, A., Kortetmäki, T., Paloviita, A. Silvasti, T. (2017). Suomalaisten maatilojen resilienssi osana tulevaisuuden ruokaturvaa. *Maaseudun uusi aika* 25 (2). 23–37. Saatavilla: <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/55304/puupponenpaloviitakortetmakisilvasti.pdf?sequence=1&isAllowed=y> Luettu 16.5.2021

Rahmann G, Ardakani R, Bärberi P, Boehm H, Canali S, Chander M, Wahyudi D. (2016). Organic 3.0: challenges for future research in organic agriculture. *Organic Agriculture* 7:169–197. Saatavilla: <https://doi.org/10.1007/s13165-016-0171-5> Luettu 5.9.2020

Ruokastrategiaryhmä (2010). Huomisen ruoka - Kansallisen ruokastrategian taustaraportti. Saatavilla: http://www.mmm.fi/attachments/mmm/tiedotteet/5qZTFTgQg/Huomisen_ruoka_-_kansallisen_ruokastrategian_taustaraportti.pdf. Luettu 5.9.2020

Ruokavirasto. (2020). Evirasta Ruokavirastoon vuoden 2019 alussa. Saatavilla: <https://www.ruokavirasto.fi/laboratoriopalvelut/vertailulaboratoriot/ajankohtaista-vertailulaboratorioitoiminnasta/aikaisimmat-tiedotteet/evirasta-ruokavirastoon-vuoden-2019-alussa/> Luettu 5.9.2020

Risku-Norja, H. & Mononen T. (2012). Ruoan paikallistaminen, Ekologiset ja sosiaaliset vaikutukset. Teoksessa Mononen T. & Silvasti T. (toim.), *Hyvä ja Paha Ruoka, ruoan tuotannon ja kuluttamisen vaikutukset*. Helsinki. Gaudeamus. 174–195.

ScenoProt. (2019). Uusia proteiiniähteitä ruokaturvan ja ympäristön hyväksi. Saatavilla: https://www.luke.fi/scenoprot/wp-content/uploads/sites/5/2019/05/Luke_ScenoProt-esite_2019_A5_Digi_Sivut_FINAL.pdf Luettu 15.5.2021

Saarnivaara, P., Kyhälä, T., Kallinen A. (2019). Luomun kuluttajabarometri. Kantar TNS. Saatavilla: https://proluomu.fi/wp-content/uploads/sites/11/2018/03/suomalaiset-luomu-2019_final.pdf Luettu 4.9.2019

Silvasti, T. (2014). Sisällönanalyysi. Teoksessa Massa I. (toim.) *Polkuja yhteiskuntatieteellisen ympäristötutkimukseen*. Tampere. Gaudeamus. 33–48

Silvasti, T. (2010). Maatilan varjossa. Rakennemuutoksen anatomiaa. *Sosiaalitieteiden laitoksen julkaisuja, 2010. Tutkimuksia. Sosiaalipolitiikka*. Helsinki.

Silvasti, T. (2001). Talonpojan elämä: tutkimus elämäntapaa jäsentävistä kulttuurisista malleista. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Slight, M & Cierpka T. (2007). Organic values. Teoksessa Lockeretz W. (toim.) Organic Farming, An International History. Cromwell Press. 2007. 30–39

Stinner, D.H. (2007). The Science of Organic Farming. Teoksessa Lockeretz W. (toim.) Organic Farming, An International History. Cromwell Press. 40–72.

Smith-Spangler, C., Brandeau, ML., Hunter, GE. (2012). Are Organic Foods Safer or Healthier Than Conventional Alternatives? A Systematic Review. *Annals of Internal Medicine*. 157:5. 348–366. Saatavilla: <https://doi.org/10.7326/0003-4819-157-5-201209040-00007> Luettu 13.9.2020

Stolze, M. & Lampkin, N. (2009). Policy of Organic Farming: Rationale and Concepts. *Food Policy* 34, 237–244.

Toimialaraportit. (2019). Elintarviketeollisuus, 365 ruoan päivää. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2019. TEM Toimialapalvelu. Helsinki.

Tuomi, J. & Sarajärvi A. (2002). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi.

Vogt, G. (2007). The Origins of Organic Farming. Teoksessa Lockeretz W. (toim.) Organic Farming, An International History. Cromwell Press. 9-29.

Wier, M., Millock, K. & Rosenkvist, L. (2005). New tendencies in the organic food market. In: International Conference on Organic Agriculture. Adelaide. 9:2005. Saatavilla: <http://orgprints.org/4753>. Luettu 15.9.2020

Willer H, Lernoud J. (2017). The World of Organic Agriculture. Statistics and Emerging Trends 2017. 1.3rd ed. Research Institute of Organic Agriculture (FiBL), Frick, and IFOAM – Organics International, Bonn.

LIITTEET:

Tutkimusaineisto:

Maaseudun Tulevaisuus:

1. SLC:n luomutuottajat huolissaan: Muka-luomu hämärtää kuluttajien käsitystä aidoista luomutuotteista
MT/Maatalous 10.10.2020
2. Suurin osa tuottajista tyytyväisiä luomukorvauksen 30 prosentin myyntikasvivaatimukseen
MT/Maatalous 11.07.2020
3. 5 600 luomutilaa vuonna 2027 – kanat luomutuotantoeläinten kovimmat kirijät
MT/Maatalous 10.07.2020
4. Luomun ovet ovat jälleen avoinna – Sakari Niittymäki Humppilasta aloittaa luomusiemen-
tuotannon
MT/Maatalous 15.04.2020
5. Luomusiemenen tuotanto pitäisi tuplata Suomessa vuoteen 2030 mennessä
MT/ Maatalous 30.03.2020
6. Luomupinta-ala kasvaa siitä huolimatta, että uusia luomusitoumuksia ei tehdä
MT/Maatalous 14.08.2019
7. Luomumaito myy mutta osin väärin perustein – paremmat vaihtoehdot ovat tulossa
MT/Vieraskolumnit 23.07.2019
8. Ilmoitus teki kiteeläisen pientilan luomusuunnitelmista haaveita: "Muutos tarkoitti myös ta-
loudellisia tappioita" MT/Politiikka ja talous 22.04.2019
9. Luomusektori katsoo hallituksen pettäneen luomun: Rahoitusongelmien syy ei ole luomussa
vaan ympäristökorvauksessa
MT/Politiikka ja talous 17.04.2019
10. Biokaasun tankkaus on alkanut pirteästi Palopuron asemalla Hyvinkäällä
MT/Maatalous 02.04.2019
11. Selvitys: Luomu houkuttelee järjestäytyntä rikollisuutta – EU:n luomutuotteista vain 40
prosenttia pystytään jäljittämään
MT/Maatalous 20.03.2019
12. Tasapainoa koetellaan
MT/Pääkirjoitus 21.12.2018
13. Ylimääräisistä luomutarkastuksista ei enää ilmoiteta tilalle ennakkoon
MT/Maatalous 18.12.2018
14. Lisää luomua!

MT/Vieraskolumnit 05.12.2018

15. Puolueiden taattava luomun rahoitus
MT/Pääkirjoitus 26.11.2018
16. Itä- ja Keski-Suomen luomutuottajat vaativat luomurahoituksen turvaamista myös vuoden 2020 jälkeen
MT/Maatalous 24.11.2018
17. Pro Luomu ja Luomuliitto vaativat hallitukselta muutosta luomulinjaukseen
MT/Maatalous 23.11.2018
18. Luomutukien piiriin ei oteta enää uusia tiloja – syynä maaseutuohjelman rahojen loppuminen
MT/Politiikka ja talous 21.11.2018
19. Ilmaston lämpeneminen suosii syyskasveja ja nurmivaltaista luomua
MT/Maatalous 27.10.2018
20. Kierrätysravinteita riittäisi, mutta käytettävyydessä on kehittämistä
MT/Maatalous 23.10.2018
21. Kannattavuus luomuun siirtyjien suurin kannuste
MT/Maatalous 20.07.2018
22. Ennätystahti jatkuu: Tänä vuonna aloittaa lähes 500 uutta luomutilaa
MT/Maatalous 22.05.2018
23. Venäjän pääministeri: Venäjältä tulee luomun suurvalta
MT/Politiikka ja talous 30.01.2018
24. Vuoden luomuyritys Vertin tila nivoo emolehmät ja erikoiskasvit tasapainoiseksi kokonaisuudeksi
MT/Maatalous 09.11.2017
25. Asko Peltola oli luomutuotannon eturintamassa: "Kyllä siinä kieltämättä tunsi kuuluvansa omituisten otusten kerhoon"
MT/Politiikka ja talous 03.10.2017
26. Lukijat Raision lahjoituksista WWF:lle: "Kestävää kehitystä tuettaisiin paremmin maksamalla luomuviljelijälle asiallisempi hinta"
MT/Maatalous 08.09.2017
27. Luomutuotanto tuottaa Suomelle vuodessa yli 680 miljoonaa euroa ja 3 400 henkilötyövuotta
MT/Maatalous 31.08.2017
28. MTK: EU:n uudet säännöt voivat lisätä luomutuotteiden pakkaamista – "vastoin kuluttajan halua"
MT/Politiikka ja talous 30.06.2017

29. Luomuala toivoo maakuntauudistuksen yhtenäistävän valvontaa – ehdottaa valtakunnallista tarkastuslaitosta
MT/Maatalous 08.06.2017
30. Pula luomuviljasta haastaa luomukotieläintilat: Hinnat karkasivat, siipikarjatilalla tuotantokatkoja
MT/Maatalous 26.05.2017
31. Kiihkeä luomukeskustelu ei näy luomuun hakeutuvien määrässä
MT/Maatalous 06.05.2017
32. Luomuliitto: Luomuviljelylle varattava riittävästi tukirahaa
MT/Maatalous 18.04.2017
33. Lampaiden siirtäminen luomuun ei houkuta lisääntyvän paperityön takia
MT/Maatalous 21.03.2017
34. MTK vastaa Halmeenpään arvosteluun: "Meillä ei ole mitään luomun kasvua vastaan"
MT/Politiikka ja talous 22.02.2017
35. Luomun kysyntä lisääntyy vauhdilla – "Ostoperusteita halu välttää torjunta-aineiden ja kasvuhormonien jäämiä"
MT/Maatalous 16.02.2017
36. Luke selvitti: Luomu kannattaa yhä paremmin kuin tavanomainen
MT/Maatalous 01.02.2017
37. Tiilikainen haluaa kouluihin puolet luomumaitoa – tarkoittaisi hurjaa lisäystä luomumaidon kysyntään
MT/Politiikka ja talous 31.01.2017
38. Jaakko Nuutilalla väärät johtopäätökset
MT/Lukijalta 14.11.2016
39. Luomu kasvaa vankkaa vauhtia – Työ yliopistolla vaihtui luomulampurin uraan
MT/Maatalous 14.10.2016
40. Laivallinen luomurehua on rehufirmalle iso riski – "Jo nyt kontteja joudutaan palauttamaan salmonellan takia"
MT/Maatalous 13.10.2016
41. Luomutuotantoa edistettävä rohkeasti
MT/Vieraskolumnit 23.09.2016
42. Kasvava kysyntä lisää luomumunan tuotantoa
MT/Lukijalta 21.09.2016
43. Lukijat puolustavat hömppäheinää: Ei kai maidontuotannon lisäämisessäkään mitään järkeä ole?

MT/Politiikka ja talous 30.08.2016

44. Maatalouden päästövähennykset ovat osa ilmastonmuutoksen ratkaisupalettia
MT/Lukijalta 16.05.2016
45. Luomumaidon markkinat vetävät maailmalla
MT/Maatalous 26.04.2016
46. Onko ruokaviennin EU-rahoille ottajaa?
MT/Lukijalta 15.04.2016
47. Joka kymmenes pelto kohta luomua
MT/Politiikka ja talous 08.04.2016
48. Eviran tarkastukset osoittivat: Luomu on Suomessa luomua
MT/Maatalous 09.03.2016
49. Parlamentilta voi löytyä ymmärrystä Suomen luomukasvihuoneille
MT/Politiikka ja talous 23.02.2016
50. Sveitsiläinen kuluttaa eniten rahaa luomuun
MT/Politiikka ja talous 11.02.2016
51. Luomun terveellisyys ja turvallisuus myyttejä?
MT/Maatalous 29.01.2016
52. EU-linjaus luomutomaatin juurista ihmetyttää suomalaisia
MT/Maatalous 13.01.2016
53. Hallinto perääntyi: Luomutilojen eläinmäärä lasketaan alkuperäisen suunnitelman mukaan
MT/Maatalous 09.12.2015
54. Luomu on viisas valinta
MT/Vieraskolumni 11.09.2015
55. Ruotsalainen luomutuotanto kasvu-uralla
MT/Maatalous 29.08.2015
56. Suomalaiset luomumustikat maistuvat aasialaisille
MT/Ympäristö 12.06.2015
57. Kyyttö houkuttelee kuluttajia ostamaan luomua
MT/Maatalous 10.05.2015
58. Luomulihan tuotanto kasvoi jälleen
MT/Maatalous 21.03.2015
59. "Osaavalle luomu on taloudellisesti turvallinen tuotantotapa"
MT/ Maatalous 28.03.2015

60. Onko luomu luomua?
MT/Vieraskolumnit 11.03.2015

61. Luomu porskuttaa taantumasta huolimatta
MT/Politiikka ja talous 24.02.2015

Käytännön Maamies:

62. Luomussako vara parempi? KM 1/2017

63. Luomutuotannon kannattavuus tavallista parempi KM 4/2020

64. Täsmäviljelyoppia Hollannista KM 4/2019

65. Häviääkö multa? KM 11/2019

66. Hiiliviljely jalkautui maatiloille KM 6/2020

67. Luomun kasvua hidastaa raaka-aineen saatavuus KM 1/2017